

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	iv
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: NATO'YA ALTERNATİF OLARAK AGSP.....	9
A. AGSP'NİN SAVUNMA PLANLAMA SÜRECİ İŞİĞİNDE AGSP-NATO İLİŞKİLERİNİN SİYASİ BOYUTU	10
1. Blair Girişimi ve St. Malo Zirvesi	11
2. St.Malo Zirvesi Sonrası Gelişmeler	14
B. TASLAK ANAYASAL ANTLAŞMADA AGSP'Yİ İLGİLENDİREN HÜKÜMLER....	29
C. 11 EYLÜL SONRASI TERÖRİZME YÖNELİK AB'NİN PLAN VE EYLEMLERİ	32
D. GELİNEREN NOKTA	36
2. BÖLÜM: BÖLGESEL BÜTÜNLEŞME ÇERÇEVESİNDE AGSP.....	40
A. HÜKÜMETLERARASI YAKLAŞIMA KAYAN AVRUPA GÜVENLİĞİ SÜRECİ VE GÜVENLİK KONULARININ İÇSELLEŞTİRİLMESİ ÇABALARI	40
1. Avrupa'nın Güvenlik Ve Savunma Restorasyonu:NATO Gölgesi Altında Savunma Ve Güvenlik Arayışı.....	41
2. AGSP'nin Çıkış Parametreleri.....	49
B. AGSP'NİN ENTELEKTÜEL KAYNAKLARI.....	54
1. Yapılandırılmış İşbirliği	55
2. Karşılıklı Savunma.....	57
3. Dayanışma Şartı.....	58
4. Avrupa Savunma Ajansı.....	59
C. AGSP'NİN NETLEŞMESİNDE KİLİT NOKTA: AGSK-AGSPAYRIMI	59
3. BÖLÜM: AB'NİN KÜRESEL AKTÖRLÜK ARAYIŞINDA AGSP.....	62
A. KÜRESELLEŞME VE GÜVENLİK.....	63
1. Küreselleşme Süreciyle Şekillenen Güvenlik Ortamı.....	63
2. Küresel Düzeyde AGSP	66

B. AGSP’NİN İŞLEYİŞİ VE YAPISI.....	71
1. Yüksek Temsilci	73
2. Siyasi ve Güvenlik Komitesi	76
3. Avrupa Birliği Askeri Komitesi.....	78
4. Avrupa Birliği Askeri Personeli (EUMS).....	79
5. Avrupa Birliği Uydu Merkezi (SATCEN)	81
6. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü (EUISS).....	81
C. AGSP OPERASYONLARI IŞIĞINDA KÜRESEL GÜVENLİK ARAYIŞI	82
1. Askeri Operasyonlar.....	84
a) Concordia Operasyonu (EUFOR Concordia).....	84
b) Artemis Operasyonu	85
c) Althea Operasyonu (EUFOR Althea)	87
2. Sivil Operasyonlar.....	89
a) Bosna-Hersek AB Polis Misyonu (EUPM)	89
b) Proxima Operasyonu ve AB Polis Danışma Timi (EU Proxima & EUPAT).....	90
c) Gürcistan Hukukun Üstünlüğü Misyonu (EUJUST Themis).....	91
d) Kinşasa AB Polis Misyonu (EUPOL Kinshasa).....	92
e) Irak Hukukun Üstünlüğü Misyonu (EUJUST LEX).....	93
f) Eski Yugoslavya AB Denetim Misyonu (EUMM)	93
g) Moldova ve Ukrayna’ya AB Sınır Destek Misyonu (EUBAM)	94
h) AB Aceh Gözlem Misyonu (AMM)	94
i) Filistin Polisi’ne Destek İçin Oluşturulan Avrupa Koordinasyon Ofisi (EU COPPS) ve Filistin AB Polis Misyonu (EUPOL COPPS)	95
j) Rafah Geçiş Noktası AB Sınır Yardım Misyonu (AB SYM)	96
k) Darfur Afrika Birliği AB Sivil ve Askeri Destek Hareketi.....	97
l) Kongo Demokratik Cumhuriyeti Güvenlik Alanında İşbirliği Misyonu (EUSEC DR Congo)	98
D. DİĞER GÜÇLERLE İLİŞKİLER	102
1. ABD ve AGSP	102
2. Rusya ve AGSP	105
E. KÜRESEL AKTÖRLÜK ARAYIŞI YOLUNDA ÇIKAN TEMEL SORUNLAR	109
1. Askeri İmkansızlıklar Ve Yetersizlikler İle NATO’ya Bağımlılık.....	109
2. AB İçindeki Görüş Ayrılıkları	113
3. Bütçe Durumu Ve Genişlemenin AGSP’ye Etkileri.....	114
4. Siyasi Otorite Ve Koordinasyon Eksikliği	116
SONUÇ	119

KAYNAKÇA 124

ÖZET

ABSTRACT

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
AB SYM:	Rafah Geçiş Noktası AB Sınır Yardım Misyonu
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AET:	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİK:	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT:	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGSK:	Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği
AGSP:	Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
AKÇT:	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AMM:	AB Aceh Gözlem Misyonu (Aceh Monitoring Mission)
ASİ:	Avrupa Siyasi İşbirliği
AST:	Avrupa Savunma Topluluğu
AT:	Avrupa Toplulukları
BAB:	Batı Avrupa Birliği
BİO:	Barış İçin Ortaklık
BM:	Birleşmiş Milletler
BMGK:	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CENTO:	Merkezi Antlaşma Örgütü (Central Treaty Organization)
COREPER:	AB Daimi Temsilciler Komitesi (Committee of Permanent Representatives)
EU COPPS:	Filistin Polisi'ne Destek İçin Oluşturulan Avrupa Koordinasyon Ofisi (EU Coordination Office for Palestinian Police Support)
EU Proxima	Proxima Operasyonu
EUPAT:	AB Polis Danışma Timi (EU police advisory Team)
EUBAM:	Moldova ve Ukrayna'ya AB Sınır Destek Misyonu (European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine)
EUFOR Althea:	AB Althea Operasyonu
EUFOR Concordia:	AB Concordia Operasyonu
EUISS:	Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü (European Union Institute for Security Studies)
EUJUST LEX:	Irak Hukukun Üstünlüğu Misyonu (EU Integrated Rule of Law Mission for Iraq)
EUJUST Themis:	Gürcistan Hukukun Üstünlüğu Misyonu (EU Rule of Law Mission to Georgia)
EUMC:	Avrupa Birliği Askeri Komitesi (European Union Military Committee)
EUMM:	Eski Yugoslavya AB Denetim Misyonu (EU Monitoring Mission in Former Yugoslavia)
EUMS:	Avrupa Birliği Askeri Personeli (European Union Military Staff)
EUPM:	Bosna-Hersek AB Polis Misyonu (European Union Police Mission)
EUPOL COPPS:	Filistin AB Polis Misyonu (EU Police Mission for the Palestinian Territories)
EUPOL Kinshasa:	Kinşasa AB Polis Misyonu (European Union Police Mission in Kinshasa)
EURATOM:	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (The European Atomic Energy Community)
EUSEC DR Congo:	Kongo Demokratik Cumhuriyeti Güvenlik Alanında İşbirliği Misyonu (European Union Security Sector Reform Mission to Democratic Republic of Congo)
GAC:	Genel İşler Konseyi (General Affairs Council)

GAERC:	AB Dışışleri Bakanları Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi (EU General Affairs and External Relations Council)
GKRY:	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
ISAF:	Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (International Security Assistance Force)
MDAÜ:	Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri
NATO:	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
OCCAR:	Ortak Silahlanma İşbirliği Teşkilatı (Organisation for Joint Armament Cooperation)
ODGP:	Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
OECD:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Cooperation and Development)
PSC:	AB Siyasi ve Güvenlik Komitesi (European Union Political and Security Committee)
RRF:	AB Acil Reaksiyon Kuvveti (rapid Response Force)
SATCEN:	Avrupa Birliği Uydu Merkezi (European Union Satellite Center)
SEATO:	Güneydoğu Asya Antlaşması Örgütü (Southeast Asia Treaty Organization)
SHAPE:	NATO Avrupa Müttefik Kuvvetleri Başkomutanlık Karargahı (Supreme Headquarters Allied Powers Europe)
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

GİRİŞ

Avrupa’da güvenlik arayışına yönelik çabalar Antik Yunan’a kadar uzanan bir süreci kapsamaktadır. Yunan şehir devletleri siyasi federasyonlar ve dinsel birlikler oluştururlarken, sonradan Roma İmparatorluğu’nun nüvesini oluşturacak İtalya’daki şehir devletleri imparatorluk altında birleşmeden önce savunma kaygısıyla ittifaklar meydana getirdiler.¹ Tarihe baktığımızda Avrupa ülkelerinin bu kıtada egemen güç olmak için savaştıklarını ve yine bu uğurda aralarında çeşitli askeri ittifaklar kurduklarını görürüz. Söz konusu ittifaklar gerek Avrupalı devletlerin birbirlerine karşı gerekse dış güçlere karşı kuruldu.

Avrupa, Roma İmparatorluğu’nun yıkılışından sonra, ardı ardına gelen, sürekli ve uzun süreli savaşlara sahne oldu. Kısa süreli barış dönemleri dışında, Avrupa’nın önce feodal soyluları, sonra ulus devletleri Avrupa kıtasının kontrolünü ele geçirmek için devamlı birbirleriyle mücadele içerisinde oldular. Bu çatışma süreci, Avrupalı düşünürlerin kıtada kalıcı barışın sağlanması için ittifak modelleri aramasında en önemli etken oldu. Bu modeller ulusal teşkilatlar üzerine tesis edilecek kolektif güvenlik mekanizmaları öngörmekteydi.

Avrupa ile ilgili barış tasarıları arasında Fransa Kralı 4. Henry’e (1533–1610) ait olan “Grand Dessen” (Büyük Amaç) önemli bir modeldir. Bu modele göre, Avrupa, 15 devlet arasında hiçbiri diğerinden korkmayacak şekilde paylaşılacaktı.²

---

¹ Muharrem Gürkaynak, **Avrupa’da Savunma ve Güvenlik**, Ankara, Asil Yayınları, 2004, s. 8-9.

² Stephen J. Lee, **Avrupa Tarihinden Kesitler 1494-1789**, Savaş Aktur, çev., Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2002, s.177.

Bu model, Avrupa'daki devletlerin eşit güce sahip olmasını ve caydırıcılık unsurunun da etkisiyle Avrupa'da kalıcı barış ve güvenliğin sağlanmasını öngörmüştü, fakat bir tasarı olarak kaldı.

Avrupa'da barış ve güvenliğin sağlanması için çabalardan biri de Otuz Yıl Savaşları'nı sonlandıran 1648 Westphalia Antlaşması'dır. Bu antlaşma ile Avrupa'da egemen ulus devletler sistemi kuruldu. Sistemin en güçlü devleti olarak Fransa öne çıkarken, günümüz Almanya'sı sınırları içindeki üç yüz kadar prenslik de siyasi etkilerini hissettirmeye başladılar. Diğer yandan, antlaşma sonrasında kurulan sistem, dönemin aktörleri arasında rekabeti artırdı. 18. yüzyılda meydana gelen Amerikan Devrimi ve Fransız İhtilali ile 19. yüzyılda doruğa çıkan Sanayi Devrimiyle meydana gelen değişimler, Avrupa kıtasını derinden etkiledi ve sistemi koruyanlar (statükocular) ile değiştirmeye çalışanlar (revizyonistler) arasında ciddi ayrılıkların doğmasına neden oldu. Bu değişim süreci, Avrupa güvenlik stratejileri içerisinde Westphalia düzenini etkisiz hale getirdi. Sonuçta, siyasi aktörler arası güç mücadeleleri tırmandı.³

Charles Irenee de Saint Pierre 1712, 1713 ve 1717 yıllarında yayınlanan eserlerinde, Avrupa devletleri arasında bir teşkilat kurulmasını ve bu teşkilatın üye ülkelerdeki ihtilal ve isyanların bastırılmasına yardım etmesini, Avrupa toplumunun düşmanı olarak nitelendirilen devletlere karşı güç kullanımını öngörüyordu. Jean Jacques Rousseau, Jeremy Bentham ve Immanuel Kant gibi düşünürler de Avrupa'da tek bir devlet ya da federasyon kurulmasını ve savunma ve güvenliği, oluşturulacak

---

³ Arif Bağbaşıoğlu, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Yapılanmalarının Tarihsel Arkaplamı ve Son Gelişmeler**, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Avrupa Birliği Uzmanlık Programı 4ncü Dönem, Yayınlanmamış Bitirme Çalışması, 2004, s. 5.

bu yapının üstlenmesi fikrini öne sürdüler.⁴ Bu fikirlerin belki de en somut ve anlamlı biçimde ifadesi Immanuel Kant'ın "Ebedi Barış Projesi"dir (*Perpetual Peace Project*). Günümüz Avrupa Entegrasyonu'na ilham veren bu kavramı bularak birliğin kalıcı ve sürekli barış olan nihai amacını Kant en güzel şekilde dile getirmiş, bulunduğu zamanın ötesinde bir vizyon ortaya koymuştur.

Napolyon Savaşları sonunda, Avrupa ulusları, Avrupa Uyumu çerçevesinde güç dengesi politikası yoluyla barışı korumaya çalıştılar. Napolyon Savaşları ertesinde yapılan Viyana Kongresi sonrası 1815–1914 arasındaki dönem genel olarak Avrupa tarihinin en barışçı dönemi olarak nitelendirilmektedir. Bu dönem 1856 Paris ve 1878 Berlin kongreleri ve 1899 ve 1908 La Haye Konferansları ile bağlantılı bir şekilde tekrar tekrar gözden geçirilmiştir, bulunulan koşullara göre uyarlanmıştır. Genel çerçeve hep aynı kalmıştır: İmparatorlukların bütünlüklerinin korunması.⁵

Birinci Dünya Savaş'ı akabinde kurulan Milletler Cemiyeti örgütü uzun bir gelişim sürecinde ilk aşamayı oluşturmaktadır. Fakat örgütün kurulmasıyla ortaya çıkan değişimin boyutu uluslararası anlaşmazlıkların çözümüne yönelik daha önceki tutumlardan ayrılmakta ve devrimci bir nitelik arz etmekteydi. Örgütle uluslararası dayanışma tesis edilmeye çalışılmış, tek taraflı savaş ile ilgili egemenlik hakkı koşullara bağlanmıştı. İşbirliği aracılığıyla korunma fikri, değişken *ad hoc* ittifakların oluşturduğu sistemden kolektif savunmaya doğru giden bir yola girmişti.

---

⁴ Stephen J. Lee, **Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980**, Savaş Aktur, çev., Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2002, s.321.

⁵ Willard N. Hogan, **International Conflict and Collective Security**, Lexington, University of Kentucky Press, 1955'den naklen Gürkaynak, **Avrupa'da Savunma ve Güvenlik**, s. 9.

İkinci Dünya Savaşı sonrası gerçek anlamıyla kolektif savunma düzenlemelerinin ortaya çıktığı bir dönem olmuştur. Savaş sonrası oluşan ortam uluslararası ilişkiler tarihinin köşe taşlarından birine işaret etmektedir. Bu düzenlemeler çerçevesinde oluşturulan temel örgütler Birleşmiş Milletler (BM), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Varşova Paktı, Güneydoğu Asya Antlaşması Örgütü (SEATO) ve Merkezi Antlaşma Örgütü (CENTO) gibi yapılardır.⁶

Avrupa ise İkinci Dünya Savaşı sonrası birlikte hareket ederek 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT), ardından 1957'de Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (EURATOM) kurmuş; bu oluşumlar önce Avrupa Toplulukları (AT) ve sonunda da 1993'te Avrupa Birliği (AB) adını almışlardır. Ekonomik yönden başarılı sayılabilecek AB, özellikle Maastricht Antlaşması'ndan sonra siyasal alanda da birlik kurmayı hedeflemiş ve bu amaçla bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) oluşturma çabası içerisine girmiştir. Çünkü siyasi boyutun en önemli unsurlarından birini dış politikayla uyumlu ve tamamlayıcı bir savunma ayağı oluşturmaktaydı. Savunma olmazsa siyasi güç diye bir kavramdan bahsedilemezdi.

1948 tarihli Brüksel Antlaşması gerek Sovyet gerekse yeniden canlanabilecek potansiyel bir Alman tehdidine karşı Batı Avrupa devletlerini bir araya getirmişti. Ancak savaştan yeni çıkmış Avrupalı devletlerin oluşturduğu bir antlaşmanın caydırıcılığı Amerika Birleşik Devletleri(ABD) gibi güçlü müttefiklerin katılımıyla

---

⁶ Gürkaynak, **Avrupa'da Savunma ve Güvenlik**, s. 9-10.

mümkün olabilirdi. Kıta dışından ABD ve Kanada'nın katılımıyla 1949'da Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) kuruldu ve bu savunma girişimi NATO çatısı altına kaydırıldı. Avrupa entegrasyon sürecinin ortak bir savunma politikası oluşturulması yönündeki ilk adımı 1952 yılındaki Avrupa Savunma Topluluğu (AST) girişimidir. AST, dış politika koordinasyonu ile çalışan ortak bir savunma mekanizmasını öngörmekteydi. Antlaşmanın Fransız meclisinde onaylanamaması nedeniyle AST hayata geçirilemedi⁷.

AST girişiminin ardından, İngiltere'nin önerisiyle yeni bir girişim gündeme geldi. NATO'nun Avrupa ayağı olarak görülen 1948 Brüksel Antlaşması projesi Batı Avrupa Birliği'ne (BAB) dönüştü. BAB, NATO üyesi Batı Avrupa ülkelerinin kendi aralarında yaptığı askeri işbirliği anlaşmasıdır. Bu anlaşmaya göre, BAB devletlerinden biri saldırıya uğradığında, diğer devletler her türlü askeri yardımı sağlayacaktı. BAB'ın AST'den farkı ortak bir askeri kuvvetin kurulmamasıdır. AST'ye paralel olarak, daha fazla dış politika koordinasyonunun gerekliliği ön plana çıkarılmıştır⁸. Fakat, Avrupa devletleri arasında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile savunma alanındaki ilişkiler ve uluslararası olaylara bakış açıları gibi konulardaki anlaşmazlıklar BAB'ın istenen seviyede işlemlerini engelledi ve sonuç olarak 1997 yılında AB'ye entegre edilmesine karar verildi.

Brüksel'de toplanan Ocak 1994 tarihli NATO devlet ve hükümet başkanları zirvesinde, Soğuk Savaş sonrası İttifak vizyonunun netleştirilmesi ve NATO'nun Avrupa ayağının güçlendirilmesi için öngörülen temel hedeflerden biri Avrupa

---

⁷ Simon Duke, **The Elusive Quest for European Security**, Great Britain, Macmillan Press, 2001, s. 353.

⁸ John Pinder, **The Building of the European Union**, Oxford, Oxford University Press, 1998, s. 244.

Güvenlik ve Savunma Kimliği'nin (AGSK) oluşturulması da vardı⁹. Haziran 1996'da Berlin ve Brüksel'de yapılan NATO dışişleri ve savunma bakanları toplantılarında AGSK'nın NATO içinde oluşturulmasına karar verilmiştir. Böylece Avrupalı NATO müttefiklerinin misyon ve operasyonlara daha etkin katkısının sağlanması düşünülmüştür¹⁰. 1998 yılındaki St. Malo zirvesine kadar geçen süreçte AGSK, BAB'a endeksli ve NATO çatısı altında bir oluşum olarak gelişmiştir. St. Malo Zirvesi'yle Avrupa güvenliği ve savunması çabaları AB içine kaydırılmaya başlanmış ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası birlik içinde bir oluşum olarak ortaya çıkmıştır.

AGSP, günümüzde çoğu uzman tarafından “ekonomik dev, siyasi cüce” olarak nitelendirilen AB'nin siyasi gelişiminin en önemli basamağını teşkil etmektedir. Çünkü günümüz dünyası diplomatik ve ekonomik boyutları aşan gerek bölgesel gerek küresel kriz-çatışmalara sahne olmaktadır. Bu bağlamda AB'nin uzlaştırıcı ve barışı sağlayıcı bir aktör olabilmesi için güvenlik ve savunma kozunun da olması gerekmektedir. Bu oluşumun evrimini tamamlayabildiği takdirde, AB uluslar arası barış ve istikrara katkı sağlayabilen bir örgüte dönüşecektir.

Bu tez çalışması, giriş ve sonuç bölümleri hariç üç ana bölümden oluşmaktadır. Öncelikle AGSP'nin kavramsal ve operasyonel gelişimi ve ikili ilişkilerin mevcut d¹¹urumu ışığında AGSP'nin NATO'ya bir alternatif olup olmadığı konusu üzerinde durulacaktır. Sonra, gerek AB içindeki dinamikler gerekse AB dışı

---

⁹ **NATO Handbook**, 50th Anniversary Edition, Brussels, Belgium, NATO Office of Information and Press, 1998, s. 76.

¹⁰ **NATO Handbook**, s. 76-77.

aktörlerle etkileşimlerin incelenmesi yoluyla AGSP'nin ne ölçüde bölgesel güvenlik kapsamında ele alınacağı irdelenecektir. Ayrıca, hükümetlerarası yaklaşıma kayan bir AGSP bağlamında güvenlik konularının içselleştirilmesi tartışılmasına değinilecektir. Daha sonrası konjonktürel gelişmeler, parametreler, motivasyonlar aracılığıyla AGSP'nin bölgesel bütünleşmeye mi, yoksa küresel aktörlüğe mi daha yatkın bir araç olduğu incelenecektir.

Gelişmelere baktığımız zaman ilerde Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) dışında başlı başına savunmaya yönelik bir dördüncü sütun olarak AGSP'yi görebiliriz. 2003'den beri AGSP'de NATO-AB arası Stratejik Ortaklık formunda bir artış yaşanmıştır. 11 “çift şapkalı” üyesi ile AB ve NATO üyelikleri şimdiden belirgin şekilde örtüşmektedir. 2004'te, her iki örgütün de genişlemesini takiben, 19 ülke her iki örgütün de üyesi olmuştur. İstenilen düzeye gelinebilmesine rağmen AGSP daha şimdiden savunma ve güvenlik tartışmalarının odağına oturmuştur. Başta NATO olmak üzere çeşitli güvenlik ve savunma aktörleriyle önemli bağlar kurulmuştur. Bunun yanında başta Artemis Operasyonu olmak üzere NATO'dan bağımsız çeşitli eylemlere girilmektedir. Tüm bu gelişmeler AGSP'nin kuruluş amacı ve geleceğine yönelik bir analizi daha da önemli ve gerekli kılmaktadır. AB içi ve dışı gerek kuramsal gerekse pratik çerçevelerde AGSP'nin aydınlatılması gereken birçok noktası vardır. Çünkü AB içindeki kurumsal ve kurumsal dinamikler hep bir değişim içindedir. Bu değişimin incelenmesi sadece kıtasal değil küresel bir güvenlik ve savunma perspektifini daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

Çalışmamızın ortaya koyduğu temel yaklaşım, AB'nin özellikle Soğuk Savaş sonrasında giderek karmaşıklaşan bir güvenlik ortamına doğru yol aldığı ve Birliğin bu çerçevede kendi güvenliğini düzenleyecek önlemlere yöneldiğidir. Karşımızdaki temel sorun, AB'nin sadece ekonomik bir "çıkarlar birliği" olarak mı kalacağı yoksa kabuklarını kırarak bir "Avrupa Birleşik Devletleri" olarak dünya devi haline mi geleceğidir. Bu konu için gerçekçi tespitler yapmak her ne kadar zor ise de günümüz gelişmeleri göstermektedir ki, Birlik içerisinde henüz bu bağlamda ortak bir tutum söz konusu değildir. Buna karşın, her ne kadar AGSP konusu henüz yüksek ve istenilen oranda başarı sağlayamamışsa da, bu konudaki çabalar dikkate değerdir. Aslında konu sadece güvenlik ve savunma alanıyla sınırlı olmayıp genel olarak AB'nin geleceğiyle ilgilidir. Çünkü, AB'nin savunma ve güvenlik konularına vereceği önemin derecesi bize Birliğin geleceği ile ilgili ipuçları verecektir.

BÖLÜM I : NATO'YA ALTERNATİF OLARAK AGSP

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın bütünleşme çabaları iktisadi anlamda başarıya ulaşmış, siyasi ve askeri alanlarda bütünleşme Soğuk Savaş sonrasında ivme kazanmıştı. ABD'nin Soğuk Savaş sonrası dünya düzenini belirleyen bir süper güç olarak ortaya çıkması, AB'nin bu düzende etkinliğini arttırması isteğini arttırdı ve bütünleşmenin siyasi ve askeri boyutlarına ağırlık verildi.

1990'lara damgasını vuran Yugoslavya Savaşları ve Kosova Krizi AB'nin askeri yetersizliklerini ortaya çıkaran 2 önemli olaydır. Yugoslavya Savaşları'na paralel cereyan eden 1. Körfez Krizi'ndeki Amerikan müdahalesine karşılık AB, Balkanlar'ın kendi sorumluluk sahası olduğunu göstermeye çalıştı. Fakat gerek birlik içinde bir görüş birliğinin eksikliği gerekse diplomatik yollara başvurulması bu girişimi başarısız kıldı. Neticede, Bosna ve Kosova'daki büyük çaplı yıkım önlenemedi, çatışmalar ancak NATO'nun müdahaleleriyle son buldu. AB, bu tip üst düzey kriz ve çatışmaların sonlandırılmasında diplomatik yolların yeterli olmadığını açıkça gördü¹².

Balkanlar'daki başarısızlıklar AB'nin uluslararası kriz ve çatışmalardaki güvenilirliğini bir hayli zayıflattı. Savunma konusunda AB kurumlarının güçlendirilmesi ve operasyonel birliklere ihtiyaç konuları gündeme geldi. Ayrıca, Avrupa kıtasında yeniden meydana gelen çatışmalar, büyük Avrupa devletleri ile

---

¹² Jean-Yves Haine, "An Historical Perspective", **EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)**, Nicole Gnesotto, der., Paris ,European Union Institute for Security Studies, 2004, s. 37-38.

AB'nin kurumsal yapısı arasındaki savunma ve güvenlik alanındaki boşluğu ortaya çıkardı. Soğuk Savaş döneminde bir gereklilik olarak görülen güvenlik ve savunma konuları Soğuk Savaş sonrası isteğe bağlı bir seçime dönüştü¹³. Transatlantik ilişkilerde NATO'ya ve dolayısıyla ABD'ye bağımlılık ortaya çıktı. Haine bu durumun NATO açısından da ilginç bir yaklaşımı da ortaya koymuştur. Haine'ye göre, AB üyesi NATO müttefiklerinin ve diğer müttefiklerle eşit performans gösterememesinin NATO'nun uyumu ve geleceği açısından sorunlar yaratabileceğini savunmaktadır¹⁴. Dolayısıyla Haine, AB içinde güçlü fakat NATO'ya bağımlı bir askeri özerklik fikrinin St. Malo girişiminin nihai ve ortak olmasa da ilk amacı olduğuna inanmaktadır¹⁵.

A. AGSP'NİN SAVUNMA PLANLAMA SÜRECİ IŞIĞINDA AGSP-NATO İLİŞKİLERİNİN SİYASİ BOYUTU

Bu kısımda St. Malo Zirvesi ve sonrası gelişmeler ışığında Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP)'nda yaşanan değişim ve gelinen nokta ele alınacaktır. Bu bağlamda AGSP-NATO ilişkilerinin de uygun bir analizi gereklidir.

AGSP, Soğuk Savaş sonrası NATO'nun yaşadığı dönüşüm sürecinde bir bölgesel savunma oluşumu fikri olarak adeta yeniden canlanmıştır. Bu fikrin altında her zaman NATO'ya alternatif bir küresel savunma ve güvenlik aktörlüğü niyeti olan

---

¹³ Haine, "An Historical Perspective", s. 39.

¹⁴ Haine, "An Historical Perspective", s. 42.

¹⁵ Ibid.

Fransa ve NATO'dan bağımsız bir oluşumu reddeden İngiltere yer aldı ¹⁶. Her ne kadar kurumsal ve operasyonel olarak istenen düzeye gelinemediyse de, AGSP'nin St. Malo ve sonrası süreçte önemli bir ilerleme kaydettiği açıktır. Ancak bu ilerleme önemli ölçüde NATO'nun etkisi altındadır.

1. Blair Girişimi ve St. Malo Zirvesi

1998 Sonbaharında İngiltere Başbakanı Tony Blair'in savunma alanında Avrupa Birliği (AB)'nin rolünün daha da güçlendirilmesini istemesiyle AB'nin savunma vizyonu büyük bir değişim yaşadı. Blair, Pörschach-Avusturya'da toplanan gayri resmi AB Zirvesinde AGSP nezdinde hükümetlerarası çerçevede ve NATO'ya zarar vermeyecek bir askeri oluşumdan bahsederek görüşünü açığa vurdu. Bu görüşünü Kasım 1998'de Edinburgh-İskoçya'da toplanan Kuzey Atlantik Asamblesinde de tekrarladı.¹⁷ Genel olarak Blair'in bu girişimi NATO'dan özerk hiçbir oluşumu kabul etmeyen İngiltere'den beklenmeyecek bir hamle olarak görüldü ve Fransa'daki Neo-Gaullistler tarafından memnuniyetle karşılandı.¹⁸ Fakat İngiltere'nin amacı farklıydı. Blair, Avrupa bütünleşmesi sürecinde istenmeyen yan etkilerden AB'nin ve NATO'nun korunması amacıyla aktif olarak bütünleşmenin savunma ve güvenlik boyutuna liderlik etmek istemişti. Parasal Birlikten uzak durarak bütünleşmenin bu alanından kaçınan İngiltere, bu açığı savunma ve

---

¹⁶ Jean-Yves Haine, "ESDP: An Overview", **European Union Institute for Security Studies** < <http://www.iss-eu.org/esdp/01-jyh.pdf> > (30.8.2007)

¹⁷ Jorge j. Garcia, Jess Clayton and Christopher Hobley, **The Student's Guide to European Union**, Cambridge, Polity, 2004, s. 234.

¹⁸ William Nicoll and Trevor Salmon, **Understanding the European Union**, Harlow, Longman, 2001, s. 381.

güvenlik alanında kapatmak istiyordu. Bazı uzmanlar bunu İngiltere'nin AB'ye bağlılığının bir göstergesi olarak yorumlamaktadırlar.¹⁹

Blair'in girişimine olumlu yanıt veren Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac onu St. Malo'ya davet etti. Jacques Chirac ile Tony Blair, 14 Aralık 1998'de St. Malo zirvesinde bir araya geldiler ve zirve sonunda yayınlanan bildiriyle aşağıdaki noktalar üzerinde anlaşmaya vardıklarını beyan ettiler.²⁰

- Amsterdam Antlaşması'nda yer alan Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası'nın süratle uygulamaya aktarılması;
- Bu kapsamda Konsey'in ortak bir savunma politikası oluşturarak bunu AB Antlaşması'nın 5. bölümündeki faaliyetleri kapsayacak şekilde ele alması;
- AB'nin uluslararası krizlere müdahale edebilecek, müstakil eylemlerde bulunabilecek kapasiteye sahip olması ve bunun için yeterli askeri güç ile desteklenmesi;
- NATO'nun bir bütün olarak müdahil olmadığı yerlerde, AB'nin karar alması için AB'nin uygun bir yapıya ve askeri kapasiteye kavuşturulması;
- Avrupa'nın güçlendirilmiş silahlı kuvvetlere ihtiyacı bulunduğu ve bunun da rekabetçi bir Avrupa savunma sanayisi ile desteklenmesi gerektiği anlayışı.

İki liderin buluşmasından ortaya çıkan St. Malo Deklarasyonu askeri alanda yeni bir oluşumu başlatarak AB'nin uluslararası arenada anlamlı politik bir güç

---

¹⁹ Ibid., s. 379.

²⁰ "Joint Declaration issued at the British-French Summit", Saint Malo, France, 3-4 Aralık 1998, <<http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029391629&aid=1013618395073>> (1.9.2006)

olarak ortaya çıkmasını öngörüyordu. Balkanlarda yaşanan fiyasko AB'nin politik gücünün askeri caydırıcılıktan yoksun olduğu sürece bir anlam taşımadığını kanıtlamıştı.²¹ Bu anlayış çerçevesinde, spesifik olarak NATO içerisinde AB yesi olmayan müttefiklerin katılmayı öngörmediği kriz yönetimi operasyonlarının AB'nin siyasi öncülüğünde yapılabilmesi için gerekli mekanizmaların geliştirilmesi yönünde anlaşmaya vardılar.²² Ayrıca güçlendirilmiş işbirliği düzenlemeleri ile Batı Avrupa Birliği (BAB)'nin üstlenmeye çalıştığı fonksiyonların ikinci sütun altında AB'ye entegre edilebilmesinin nn de açtılar. Avrupa'nın askeri yeteneklerinin geliştirilmesi ve kriz yönetimi operasyonlarında görev alma niyetinin Amsterdam Antlaşması'nda ODGP kapsamında ele alınan konuların hayata geçirilmesiyle mümkün olduğu zirve deklarasyonunda yer aldı. Diğer bir deyişle, Fransız ve İngiliz liderleriyle 1990'larda NATO ve AB arasında bir nevi arabuluculuk rolü üstlenen BAB'ın rolünü bu zirveyle sona erdirmeye karar verdiler. Böylece 1997 Amsterdam Antlaşmasında ngrlen hükümlerin, St.Malo bildirisıyla gerçekleştirilmesinin n açıldı. Öte yandan Brüksel Antlaşmasının kolektif savunmayı öngören 5. maddesi de göz arı edilmemişti. NATO'ya bağlılığın sürekli vurgulanmasının yanı sıra NATO bünyesi dışında askeri eylemler için de açık kapı bırakılmıştı.²³

St. Malo Girişimi ABD tarafından da memnuniyetle karşılanmıştı, nkn Avrupa'da güvenliğin sağlanabilmesi için ABD'nin ödediği maddi bedel ağırlaşmıştı. Batı Avrupa lkeleri ABD'nin varlığının da verdiği rahatlıkla, Soğuk Savaş sonrası savunma btlerini giderek kısımlışlardı. Bu durum ABD'yi rahatsız etmekteydi ve Avrupalıların da yükümlülüklerini üstlenmesi vaktinin geldiğini

---

²¹ Ibid.

²² Ibid.

²³ Ibid.

açıkça ifade etmekteydi. Elbette ABD'nin beklentisi Avrupa'nın kendi savunma ve güvenliğini ABD'siz sağlaması ve bağları koparması değildi. ABD mevcut durumunu daha az bir maddi bedelle korumak istiyordu.²⁴

St. Malo Deklarasyonu Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası alanında önemli bir dönüm noktasıdır. Çünkü Avrupa güvenliği ve savunmasına ilişkin bütün tartışmalar AB'ye kanalize olmuştur. Genel bir anlayışı ifade eden Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği (AGSK) AB içinde bir politika oluşumunu simgeleyen AGSP'yle değiştirilmiştir. AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası amacı doğrultusunda gerekli özerk kapasitenin oluşturulması için St. Malo ilk adım olmuştur.²⁵

2. St. Malo Zirvesi Sonrası Gelişmeler

St. Malo Deklarasyonu'ndan kısa bir süre sonra Aralık 1998'de Viyana'da gerçekleştirilen AB Konseyi Toplantısında Avrupa'nın güvenlik ve savunma alanlarına yeni bir boyut ve ivme kazandıran St. Malo Deklarasyonu genel kabul gördü. Konsey Bildirisinde AB'nin uluslararası arenada gerçek bir pozisyona sahip olmasının, Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının inandırıcı ve gerçek bir operasyonel kapasiteyle desteklenmesinden geçtiği vurgulandı.²⁶ Bunun yanında tarafsız ülkelerin

---

²⁴ Stanley R. Sloan, **The United States and European Defence**, Paris, Western European Union Institute for Security Studies, 2000, s. 40-41.

²⁵ Gülnur Aybet, **NATO's Developing Role in Collective Security**, Ankara, SAM, 1999, s. 53.

²⁶ "Vienna European Council Presidency Conclusions", **The Council of the European Union**, 11-12 Aralık 1998, <http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00300-R1.EN8.htm> (1.5.2007)

de fikirleri bildiriye “Avrupa Dayanışmasının güçlendirilmesinde Avrupalı devletlerin değişik görüşleri de göz önünde bulunduracaktır” ifadesiyle yansıdı.²⁷

Viyana Zirvesi’ni takiben NATO’nun 50. kuruluş yılı nedeniyle Nisan 1999’da toplanan Washington Zirvesinde kabul edilen yeni Stratejik Konsept bağlamında AB ile NATO arasında oluşturulması planlanan yeni ilişkilerin müzakeresi başlamıştır. Müzakerelerin ana noktası AB’nin kendi özerk karar alma mekanizmasını geliştirmesi, fakat olası operasyonların planlanması ve yürütülmesinde NATO imkân ve kapasitesinden yararlanmasıydı²⁸. ABD, kendisini fazla ilgilendirmeyen konularda Avrupalı müttefiklerin, dolayısıyla AB’nin devreye gireceği bir mekanizma yaratılmasında sakınca görmüyordu. Fakat Türkiye gibi AB üyesi olmayan Avrupalı NATO müttefiklerinin de durumuna uygun bir oluşum istiyordu. ABD ayrıca NATO bünyesinde geliştirilen bazı imkân ve kapasitelerin ikilenmesine karşıydı. Bunların AB tarafından kullanması kendi rolünün devamını sağlamış olacaktı. AB açısından da ikilemenin maliyeti ağırdı, fakat AB’nin savunma ve güvenlik alanında etkin olması için gerekliydi ²⁹.

AGSP’nin önündeki önemli bir diğer konu kurumsallaşmaydı. Askeri operasyonlara ilişkin politik iradeyi üyeler tarafından alınacak çabuk ve etkin kararlara çevirecek kurumsal çerçevenin oluşturulması şarttı. AB, AGSP kapasitesi için elverişli platform olarak ikinci sütunu seçmişti. Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ve AGSP’nin sıkı bağlarla birbirine bağlanması AB’nin öngörülen

---

²⁷ Ibid.

²⁸ Can Buharalı, **Avrupa Güvenliğinde AB ve Türkiye**, İstanbul, Arı, 2002, s.31.

²⁹ Ibid.

meşruiyeti çerçevesinde ODGP'nin güçlendirilmesi için de bir fırsat olarak görüldü.³⁰ Bu çerçevede, Haziran 1999'da Köln-Almanya'da toplanan AB Konseyi, 4 ana organ altında AGSP'nin kurumsallaştırılmasını kararlaştırdı: Genel İşler Konseyi (GAC), Siyasi ve Güvenlik Komitesi, AB Askeri Komitesi ve AB Askeri Personeli'dir.³¹ Ayrıca AGSP'nin bağımsız istihbarat toplaması, komuta kontrol yapısının ve ağır yük (*heavy lift*) kapasitesinin geliştirilmesi öngörülmüştü.³² Zirve BAB'ın tamamen AB'ye entegre edilmesinde de uzlaştı. Böylece Washington Zirvesinde tartışılmaya başlanan, BAB'ın ortak üyesi (tam üyelik haklarından yararlanamayan) olup AB üyesi olmayan Avrupa'daki NATO üyesi devletlerin durumu da bir sorun olarak ortaya çıktı. Bu ülkelerin başında da Türkiye gelmekteydi. Bu yönde iyileştirici ve bu ülkelerin AB operasyonlarına mümkün olduğunca katılabilmelerini sağlayacak düzenlemeleri geliştirilmesi Zirve bildirgesinde belirtilmiştir.³³ Bu zirvenin başka bir önemi de Kosova Krizi'nin çözümünde başrolü oynayan NATO eski Genel Sekreteri Javier Solana'nın ODGP Yüksek Temsilciliğine atanmasıdır. Bu da AB'nin bu alandaki ciddiyetini ortaya koymaktadır. Fakat Solana'nın AB'den çok, NATO'ya kayan bir görüşe yatkın olduğunu savunanlar da vardı.³⁴

Kurumsallaşma yolunda Köln Zirvesinden sonraki önemli adım Aralık 1999'da toplanan Helsinki Zirvesi'dir. Bu zirvede "Temel Hedef" çerçevesinde 2003'e kadar AB Acil Müdahale Kuvveti'nin (*Rapid Reaction Force-RRF*) kurulması öngörüldü. Kuvvet 50-60,000 askerden oluşacak ve Konseyin aldığı

---

³⁰ Aybet, **NATO's Developing...**, s. 55.

³¹ "Cologne European Council Presidency Conclusions", **The Council of the European Union**, 3-4 Haziran 1999, <http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/kolnen.htm > (3.5.2007)

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ Nicoll ve Salmon, **Understanding the...**, s. 378.

karardan itibaren 60 gün içinde harekate hazır olacaktı. RRF'nin, BAB nezdinde kararlaştırılan, Amsterdam Antlaşmasında üstlenilen ve insani yardım ve kurtarma, barışı koruma ve barışı sağlama dahil kriz yönetiminde silahlı kuvvetlere düşen görevlerden oluşan Petersberg görevlerini yerine getirmesi amaçlanmıştı.³⁵ Görüldüğü gibi BM Genel Sekreteri Butros Gali'nin 1992'de ortaya attığı “*Agenda for Peace*” konseptini “Barışın Dayatılması” başlıklı maddesi bu kuvvetin görevleri kapsamında değildi. Bu kuvvet kamuoyunda “Avrupa Ordusu” olarak anılmaya başlanmıştı, fakat bu kuvvetin kurulmasının en az maliyetle 2003 gibi yakın bir tarihte sağlanması ancak NATO imkân ve kapasitesinin kullanılabilmesine bağlıydı. AB herhangi bir onay sürecine tabi olmadan bu olanakları kullanmayı ve ikilemeyi istiyor, fakat Türkiye gibi AB üyesi olmayan diğer NATO üyelerinin operasyonlara katılımları konusunda Köln Zirvesinde de belirtilen istişari nitelikli düzenlemelerden öteye gitmiyordu.³⁶ 1999'da Washington'da toplanan NATO Zirvesi kararlarında, bu durumun NATO müttefikleri lehinde düzeltilmesini istenmekteydi³⁷.

AB Haziran 2000'deki Feira Zirvesinde aynı tutumunu devam ettirerek AB üyesi olmayan Avrupalı NATO müttefiklerinin durumunu dikkate almamıştır.³⁸ Öbür taraftan dört öncelikli alanda kriz yönetiminin sivil taraflarını geliştirmeye de karar verilmiştir: Polis, hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi, sivil yönetimin güçlendirilmesi ve sivil koruma. Ayrıca, polis hizmeti için konulan hedeflerin

---

³⁵ Garcia, Clayton ve Holey, **The Student's Guide...**, s. 233.

³⁶ Buharalı, **Avrupa Güvenliğinde...**, s.31.

³⁷ “NATO Washington Summit Communiqué”, **NATO**, 23-25 Nisan 1999, <<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-064e.htm>> (22.5.2007)

³⁸ “Santa Maria de Feira European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 19-20 Haziran 2000, <http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm> (3.5.2007)

uygulanması doğrultusunda kriz yönetiminde kullanılabilecek 5000 kişilik bir polis gücünü oluşturulması öngörülmüştür.³⁹

Aralık 2000’de Nice-Fransa’da toplanan Konsey, zirveden önce Brüksel’de toplanan AB’nin RRF’ye taahhütlerini belirleyen toplantı sırasında ortaya çıkan Petersberg görevlerini içerecek bir harekâta kullanılması planlanan kuvvetlerin hazır olmaları (*availability*), sevkedilebilirlikleri (*deployability*) devamlılıkları (*sustainability*) ve karşılıklı işlerlikleri (*interoperability*) hususlarındaki eksikliklerin giderilmesi konusunu öncelikli olarak ele almıştır.⁴⁰ Zirvede ayrıca, Köln Zirvesinde öngörülen AB Askeri Komitesi, Siyasi ve Güvenlik Komitesi ve AB Askeri Yazmanlığı’nın bir an önce kurulması kararlaştırıldı.⁴¹ Böylece savunma ve güvenlik konularında AB kendi özerk yapılarını kurarak, BAB aracılığıyla sürdürdüğü faaliyetleri genişleterek kendi bünyesine kattı. Böylece savunma ve güvenlik konuları da artık AB kurumsal yapısının bir parçası haline geldi. AB, NATO imkan ve kapasitesi ile planlama kabiliyetine garantili erişim konusu daha çözüme kavuşmadan bu adımları atarak güvenlik ve savunma konusuna geri dönülemeyecek bir şekilde bağlanmıştır. Bunun yanında Avrupa Ordusu konusunda İngiltere ve Fransa’nın başını çektiği yoğun tartışmalar yaşanmış, sonuçta ABD’yi tatmin eden bir kararla konunun gerçek çözümü ileri bir tarihe bırakılmıştır. Nice’de alınan karara göre AGSP bünyesindeki Avrupa Ordusu, NATO’dan bağımsız olarak oluşturulmayacak ve operasyonlarda NATO’nun kaynaklarından yararlanabilecekti. Bir anlamda 1999 Washington kararlarına geri dönüldüğü düşünülebilir. Fakat AB

---

³⁹ Ibid.

⁴⁰ “Nice European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 7-9 Aralık 2000, <http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00400-r1.%20ann.en0.htm> (8.5.2007)

⁴¹ Ibid.

üyesi olmayan NATO müttefiklerinin durumu belirsizliğini korumuştur.⁴² Nice kararları bu bakımdan Washington Zirvesinden uzaklaşan AGSP çizgisini devam ettirmiştir.

NATO ve AB arasındaki ilk resmi Bakanlar Toplantısı Mayıs 2001'de Budapeşte'de gerçekleşmiştir.⁴³ Buna paralel olarak AB üyesi olmayan Avrupalı NATO müttefikleri konusunda iki tarafın da somut adımlar atmaması üzerine ABD, daha etkin bir çözüm üretimi için Türkiye ve İngiltere ile İstanbul'da Mayıs 2001'de bir istişare toplantısı aracılığıyla AB dışında yeni bir çözüm platformunu başlattı.⁴⁴

Haziran 2001'de toplanan AB Göteborg Zirvesinde kriz yönetiminde sivil bir perspektif ele alınmıştı. Bu perspektif, siyasi diyalog, çatışmaların önlenmesi, kriz yönetimi, kalkınma işbirliği, insani ilişkiler, sığınma politikaları ve mülteci destekleme konularında Birleşmiş Milletler (BM) ile işbirliğinin genişletilmesini öngörmekteydi. Belirlenen hedeflere 2003 yılında ulaşılması hedeflendi. Ayrıca Siyasi ve Güvenlik Komitesi ve AB Askeri Komitesinin AB Konseyi, Konsey Sekreteryası ve NATO arasındaki irtibatı sağlayarak AB ve NATO ilişkilerinin

---

⁴² Hüseyin Bağcı ve Ali Yıldız, "Turkey and the European Security and Defence Policy (ESDP): From Confrontational to Cooperative Relationship", Ali Karaosmanoğlu ve Seyfi Taşhan (der.), **The Europeanization of Turkey's Security Policy: Prospects and Pitfalls**, Ankara, Foreign Policy Institute, 2004, s. 83.

⁴³ "Chairman's Summary of the Meeting of the Euro-Atlantic Partnership Council in Foreign Ministers Session", NATO, 30 Mayıs 2001, <<http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-076e.htm>> (9.6.2007)

⁴⁴ Buharalı, **Avrupa Güvenliğinde...**, s.42.

güçlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Fakat NATO olanak ve kapasitesinin kullanılması yönündeki sorun yine de giderilemedi.⁴⁵

11 Eylül 2001’de ABD ve dünyayı sarsan terör saldırıları AB açısından da önemli sonuçlar doğurdu. AB 11 Eylül sonucunda güvenlik ve savunmanın birbirinden ayrılamaz olduğunu anlamıştır. Daha önce güvenlik ve savunma alanlarında suni bir şekilde birbirinden ayrılmış olan planlar, AB dışında meydana gelen çatışmalara ya da sorunlara müdahale seçenekleriyle daraltılmış, fakat bu çatışmaların AB topraklarına sıçrama ihtimali göz ardı edilmişti.11 Eylül sonrasında AGSP’nin NATO’yla işbirliğini koruması, hatta geliştirmesi zorunlu olarak görülmüştü⁴⁶. Bu durum da ABD ve Türkiye gibi AB üyesi olmayan NATO müttefikleri yararına bir gelişme olarak algılanmıştır.⁴⁷

11 Eylül sonrası ortamda gerek RRF, gerekse AB ile diğer NATO müttefikleri arasındaki sorunun çözüme kavuşturulması yönünde baskılar arttı. Ayrıca Mayıs 2001’de İstanbul’da başlatılan 3’lü görüşmeler de hız kazandı ve Aralık 2001 Laeken Zirvesinden 2 hafta önce uzlaşıya varıldı. Türkiye, ABD ve İngiltere tarafından hazırlanan ve Ankara’da açıklanan bildiride Türkiye’nin hem bir NATO müttefiki, hem de AB aday ülkesi olarak AGSP sürecini desteklediği ve görüşmeler sonucu AB üyesi olmayan Avrupalı NATO müttefiklerinin AGSP ile ilişkilerini düzenleyen bir yaklaşımlar paketinin Laeken Zirvesinde onaylanmasını,

---

⁴⁵ “Göteborg European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 15-16 Haziran 2001, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en1.pdf> (9.6.2007)

⁴⁶ Haine, “An Historical Perspective”, s. 46.

⁴⁷ Can Buharalı, **Avrupa Güvenliğinde...**, s.42.

ardından NATO'nun onayına sunulmasını istediği belirtilmişti.⁴⁸ Ankara Belgesi olarak da anılan bu paket; tatbikatlar, krizin izlenmesi ve olası operasyonel seçeneklerinin belirlenmesi, operasyon kararı ve katılımcıların belirginlik kazanması, coğrafi bölge ve ulusal güvenlik çıkarları ve AGSP'nin iki NATO müttefiki arasında oluşabilecek sorunlardaki rolü konularında AB üyesi olmayan Avrupalı NATO müttefiklerinin lehinde bir işbirliği ve şeffaflığı öngörüyordu.⁴⁹

Aralık 2001 Laeken Zirvesinde Yunanistan, Türkiye'ye AB kararlarına fazlaca müdahale imkânı tanıdığı gerekçesiyle bahsedilen pakete karşı çıkmıştır.⁵⁰ Kıbrıs sorunu da muhakkak Yunanistan'ın şüphelerinin önemli bir kısmını teşkil etmekteydi. Yunanistan'ın itirazları nedeniyle Ankara Belgesi Laeken'de kabul edilmediyse de AB Laeken'de yine de AGSP'nin operasyonel hale geldiğini açıkladı. Bununla birlikte bu operasyonellik, NATO ile anlaşma sağlanamadığından kısıtlı bir operasyonelliği ifade ediyordu. Bu bağlamda NATO'yla yaşanan sorunların giderilmesi arzusu tekrar vurgulandı.⁵¹

Nisan 2002'de Avrupa Parlamentosu, AB'nin özerk mekanizmasına müdahale ettiği gerekçesiyle Ankara Belgesi'ni tanımadığını açıklayan bir karar aldı.⁵²

---

⁴⁸ Bağcı ve Yıldız, Turkey and the European Security..., s. 93.

⁴⁹ Buharalı, **Avrupa Güvenliğinde...**, s.45.

⁵⁰ Bağcı ve Yıldız, Turkey and the European Security..., s. 94.

⁵¹ "Laeken European Council Presidency Conclusions", **The Council of the European Union**, 14-15 Aralık 2001, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/68827.pdf> (11.6.2007)

⁵² Metin Aydoğan, **Avrupa Birliği'nin Neresindeyiz?**, 14. Baskı, İzmir, Umay, 2004, s. 367.

Haziran 2002’de Sevilla’da yapılan AB Zirvesinde Yunanistan ve AB aynı çizgiyi sürdürdüler. Yayınlanan bildiride NATO’yla olan sorunların yakında çözüleceği, Avrupa ordusuna ilişkin gerekli kararların alınacağı ve Türkiye’nin olumsuz tutumunu değiştirmesi gerektiği belirtildi.⁵³ 24-25 Ekim 2002 tarihleri arasında Brüksel’de düzenlenen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’nde ise Türkiye, İngiltere ve ABD arasında, AGSP içinde NATO üyesi olup AB üyesi olmayan ülkelerin AGSP’ye katılımları ile ilgili durumları tanımlanarak Aralık 2001’de kabul edilen Ankara Belgesi üzerinde anlaşma sağlandı. Metne “AGSP’nin bir müttefike karşı kullanılamayacağı” ifadesinin yanına “NATO’nun da AB’ye ya da AB üyelerine karşı kullanılamayacağı” ifadesi eklenmiştir. Ayrıca metne BM Şartına aykırı tutumlarda bulunulmayacağına dair bir yazım eklenmiştir. Bu değiştirilmiş metin Ekim 2002’de AB Konseyi Brüksel Belgesi halini almış karar bildirgesinin 2. Ek kısmında bulunmaktadır.⁵⁴ Bunun üzerine, NATO ile AB arasında stratejik ortaklık temelinde, 16 Aralık 2002’de NATO-AB Ortak Deklarasyonu imzalandı.⁵⁵ Ankara Belgesi NATO ve AB’ye, Kuzey Atlantik Konseyi’nin Aralık 2002’deki kararına dayanarak bir antlaşma yapmalarının yolunu açtı.

Bu döneme baktığımız zaman Türkiye’nin AGSP’ye bakış açısı’nın yanı sıra çevre ülkelerle olan ilişkileri de bu süreci yakından etkilemektedir. Çözüm olmaksızın AB’ye kabul edilen “Kıbrıs Cumhuriyeti”nin (KC) yani Türkiye’nin

---

⁵³ “Seville European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 21-22 Haziran 2002, < http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/72638.pdf> (2.6.2007)

⁵⁴ “Brussels European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 24-25 Ekim 2002, < http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/72968.pdf> (2.6.2007)

⁵⁵ **T.C. Dışişleri Bakanlığı** “NATO-AB İlişkileri Ekseninde Türkiye”, <<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/af/secure.htm#11>> (27.12.2005).

tanımadağı bir ülkenin AB üyesi olarak NATO imkânlarını kullanması hala tartışmalı bir konudur ve AB içinde çözüm gerektirmektedir.

Buna karşın Aralık 2002 Kopenhag Zirvesinde KC'nin AB'nin NATO kaynaklarını kullandığı operasyonların dışında tutulacağı belirtilmiştir. Kıbrıs'la birlikte Malta'nın da, Barış İçin Ortaklık (BİO) çerçevesinde NATO ile güvenlik işbirliği anlaşmaları olmadığı gerekçesiyle AGSP dışında kalacakları güvencesi verilmiştir.⁵⁶ Kısacası Zirvede, Türkiye gibi AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin NATO imkânlarından yararlanılacak AGSP operasyonlarına üçüncü ülke olarak katılımını sağlayan, NATO üyesi olmayan Kıbrıs Rum Kesimi ve Malta'nın bu operasyonlardan dışlayan bir formül üzerinde anlaşılmıştır. Ayrıca AB üyesi olmayan Avrupalı NATO müttefiklerine, NATO üyesi ülkelerin güvenlik çıkarlarının söz konusu olduğu bölgelerdeki (Ege ve Akdeniz) olası operasyonlarda danışılması öngörülmüştür. Bu formüle Berlin Plus adı verilmiştir.⁵⁷

Bunun yanında Kopenhag Zirvesine paralel olarak kabul edilen Aralık 2002 tarihli Kuzey Atlantik Konseyi ve NATO-AB Ortak Bildirgesiyle NATO-AB stratejik ortaklığının güçlendirilmesi NATO – AB arasındaki kaynak paylaşımı ve AB üyesi olmayan Avrupalı NATO üyeleri sorununun çözümü için önemli adımlar atıldı.⁵⁸

---

⁵⁶ “Copenhagen European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 12-13 Aralık 2002,

<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/73842.pdf> (2.6.2007)

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Bağcı ve Yıldız, *Turkey and the European Security...*, s. 95.

AB'nin Makedonya'daki Concordia barışı koruma görevini 1 Nisan 2003 'den itibaren 320 kişilik bir güçle üstlenmesi AGSP alanındaki gelişmelerin önemli bir göstergesi olmuştur. Bunun yanında Kongo Bunia'da BM ile koordineli olarak 1300 kişilik bir güçle yürütmekte olduğu başka bir barış koruma görevi (Artemis) de bulunmaktadır. Bu AB için hayati bir girişimdir. Çünkü AB ilk defa kendi kıtası dışında bir operasyona ve kriz yönetimine Fransa'nın liderliğinde girişmiştir.⁵⁹ Avrupa Birliği'nin Bunia'daki operasyonu üstlenme şekli ABD'yi rahatsız etmiştir, zira AB'li bakanlar hangi örgütün birliklerini göndermesinin daha uygun olacağı konusunu NATO ile görüşmemiş ve tek taraflı olarak barışı koruma görevlileri göndermeye karar vermişlerdir.⁶⁰

Belçika, Fransa, Almanya ve Lüksemburg liderlerinin katılımıyla 29 Nisan 2003'de yapılan 4'lü zirve de ABD'yi rahatsız edici bir takım gelişmelere neden olmuştur. Bu dört ülke savunma konusunda yakın işbirliği için yedi yol belirlediler. Bunlardan altısı pek fazla tartışmaya yol açmadı. Ancak yedinci yol olan Belçika Tervuren'de, bir AB operasyonel planlama karargâhı kurulması önerisi yeni bir tartışmaya yol açmıştır.⁶¹

Bu girişim Avrupa Birliği'nin özerk operasyonlar yürütebilmesi için kendi operasyon planlamacılarına ihtiyacından kaynaklanmıştı. 29 Nisan zirvesine dâhil edilmeyen diğer ülkelerin karşı tezi Avrupa Birliği Berlin Plus türü bir operasyonda (Makedonya Cumhuriyeti'ndeki operasyon gibi) NATO ile birlikte çalışmaya karar

---

⁵⁹ Dov Lynch and Antonio Missiroli, "ESDP Operations", **European Union Institute for Security Studies**, 2004, <<http://www.iss-eu.org/esdp/09-dvl-am.pdf>> (13.10.2005)

⁶⁰ Charles Grant, "Reviving European Defence Cooperation", **NATO Review**, Kış 2003, <<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue4/english/art2.html>> (3.6.2006).

⁶¹ Ibid.

verdiği zaman, NATO'nun ana askeri karargahı olan Avrupa Müttefik Kuvvetleri Başkomutanlık Karargahı (SHAPE)'nda bulunan NATO planlamacılarına güvenebilir veya misyonda görev alanların milliyetlerini yansıtacak şekilde uyarlanmış ulusal bir karargah (Kongo, Bunia'da bir Fransız karargahının yönettiği operasyon gibi) kullanabilirdi ve bunun ötesinde bir girişime gerek yoktu.⁶²

Bu görüşe karşı olanlar sadece büyük AB ülkelerinin bu öneriyeye uygun ulusal karargâhları olduğu ve birçok daha küçük ülkenin büyük bir ülkenin yürüttüğü bir operasyona personel vermek yerine bizzat AB planlama grubunda yer almak isteyeceğini ileri sürdüler. Bazı şüpheciler AB'nin birkaç düzine insandan oluşacak kadar küçük bir karargâhı olursa askeri bir operasyonu yürütecek yeteneği olmayacağı, ama öte yandan, büyük bir operasyon yürütmek için de tekrarlardan kaçınılmayacağı ve AB'nin uzun vadede SHAPE'e rakip olacağını ileri sürüyorlardı.⁶³

Zirvede sözü edilen dört hükümet 2003 Şubat ayında,yani ABD'nin Irak Harekatından önce, NATO'nun Türkiye'ye ittifak kurucu antlaşması uyarınca taahhüt ettiği savunma yardımını bloke eden aynı dört ülkeydi⁶⁴.

Öbür yandan bu dört ülke önerilerinin bu sonuçları amaçladığını reddediyorlar ancak böyle bir girişimin, tek para birimi ile ilgili girişimler gibi, tarihi bir önemi olduğunu kabul ediyorlardı. Nitekim bu grup savunma konusunu Avrupa

---

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ **Radikal**, "Kuzey Atlantik Fayı Çatladı", 11 Şubat 2003, <<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=65773>> (2.7.2006)

entegrasyonundaki en büyük alan olan görmekteydi. Haine'ye göre Irak Krizi AB'nin uluslararası güvenlik konularına daha stratejik bir perspektiften bakmasına yol açmıştı. 450 milyonluk bir kıtanın küresel sorumluluklarından kaçması mümkün değildi; bu bağlamda daha entegre ve caydırıcı bir savunma ve güvenlik politikasına ihtiyaç vardı.⁶⁵

Bu sancılı gelişmeleri takiben İngiltere Başbakanı Blair, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac ve Almanya Başbakanı Schröder Berlin'de toplanarak Avrupa savunması ile ilgili uzlaşmacı bir çerçeveyi kabul ettiler ve 2003 Kasım ayı sonlarında ayrıntıları tamamladılar. Bu anlaşma üç unsur içermekteydi. Birincisi, Avrupa Birliği SHAPE'de (Mons yakınlarındaki NATO planlama karargâhında) küçük bir operasyonel planlamacılar hücresi kuracaktı ve bu hücre AB'nin NATO'nun imkân ve kapasitelerini ödünç aldığı "Berlin Plus" operasyonlarında NATO ve Avrupa Birliği arasında sorun yaşanmamasını sağlayacaktı. İkincisi, yeni grubun askeri yetenekleri güçlendirebilmesi için hükümetler arası konferansın antlaşmanın "yapısal işbirliği" ile ilgili maddelerini düzeltmesi gerekecekti.⁶⁶ Üçüncüsü, antlaşmadaki karşılıklı askeri yardım ile ilgili maddeler değiştirilecekti. Bunların yanında ileride detaylı değinilecek olan Anayasa taslağının üçüncü bölümündeki karşılıklı savunma ile ilgili madde tümüyle çıkarılmıştır. Birinci bölümdeki daha genel olan madde, BM Yasası'nın 51. Maddesi uyarınca üyelerin birbirine yardım etmesi ve NATO'nun "üyelerinin toplu savunmasının temeli olmaya ve bunun uygulanması için bir forum olmaya devam etmesi" konularına değinilerek yumuşatıldı.⁶⁷

---

⁶⁵ Haine, "ESDP..."

⁶⁶ Grant, "Reviving European..."

⁶⁷ Ibid.

“Tutarlı ve karşılıklı olarak birbirini güçlendiren yetenek şartları” konusunda AB-NATO arasında varılan anlaşma çerçevesinde 2003 Mayıs ayında AB-NATO yetenekler grubu kurulmuştur. Grubun amacı şudur: Her iki örgütün ihtiyacı olan tutarlılık, şeffaflık ve yeteneklerin karşılıklı olarak geliştirilmesini sağlamak (özellikle de AB temel yetenek hedefleri ve NATO’nun Prag Yetenek Taahhütleri ile ilgili olarak).⁶⁸ AB ve NATO dışişleri bakanları 3 Haziran 2003’te yaptıkları ortak toplantıda terörizmle savaş ve kitle imha silahlarının yayılmasını önlemek amacıyla iki örgüt arasında daha yakın işbirliği kurma konusundaki taahhütlerini yinelemişler, sivil toplumların kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer saldırılara karşı korunması konusunda bilgi alışverişinde bulunmuşlardır.⁶⁹

Uygulamada yapılanlara dönersek Bosna Hersek’teki 12,000 kişilik NATO İstikrar Kuvvetini (SFOR) 2004 yılı sonunda üstlenmek isteyen AB için Makedonya’daki görev gücü önemli bir sınav olmuştur. 28-29 Haziran 2004’de İstanbul’da yapılan NATO Zirvesi’nde, Bosna-Hersek’te NATO tarafından icra edilmekte olan SFOR Harekatının 2004 sonu itibariyle sona erdirilmesinin kararlaştırılmasının ardından, AB, bu ülkede, NATO imkan ve yeteneklerine başvurarak (Berlin Plus) yeni bir harekatı (EUFOR-ALTHEA) 2 Aralık 2004’de başlatmak için karar aldı. Bu çerçevede, Genel İşler Konseyi’nin 12 Temmuz 2004 tarihli toplantısında alınan kararla, söz konusu taahhüt yinelenmiştir.⁷⁰ Buna göre AB’nin,

---

⁶⁸ Julian Lindley-French, “Güçlü Bağlar”, **NATO Dergisi**, Sonbahar 2003, <<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue3/turkish/art2.html>> (17.8.2006).

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ “2597th General Affairs and External Relations Council Meeting Press Release”, **The Council of the European Union**, 12-13 Temmuz 2004, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/81416.pdf> (3.7.2007)

7000 kişilik bir güçle Bosna Hersek'teki barış koruma gücünü devralması planlandı ve Aralık 2004'de Althea Barış Gücüyle bu gerçekleştirildi.⁷¹

AB böylece 2003'te Makedonya ve 2004'te Bosna'daki NATO misyonlarını devralarak operasyonel anlamda ilk faaliyetlerine girişmiştir. Ayrıca bu girişimler AB Polis misyonunu içeren sivil kriz yönetimini de kapsamaktadır.⁷²

10 Şubat 2004'de İngiltere, Fransa ve Almanya tarafından 2007'de tam operasyonelleşecek, 1500 kişilik ve herhangi bir kriz durumunda bir BM talebini karşılamak maksadı ile 15 gün içerisinde intikale hazır olma yeteneğine sahip bir "muharebe grubu" teşkili önerisi ortaya atılmıştır.⁷³ Bu gelişmeyi takiben 22 Kasım 2004'de Brüksel'de AB Bakanları nezdinde Sivil Yetenekler Taahhüdü Konferansı icra edildi. Konferansta 1999 Helsinki Avrupa Konseyi'nin belirlediği Temel Hedef'e ulaşıldığı, hatta bu hedefin aşıldığı vurgulandı. Fakat, misyon ve planlama desteği, yeterli finansmanın sağlanması, kısa sürede hazır olabilme konularındaki eksiklerin giderilmesi gerektiği de ayrıca belirtildi. Muharebe Gruplarının operasyonellik kazandırılması yoluyla RRF'nin 2007 başından itibaren hayata geçirilmesi hedeflendi⁷⁴.

2005'te Fransa, İtalya ve İngiltere hedeflenen 13 muharebe grubunun ilk 3'ünü oluşturdu. Mayıs 2005'te, İsveç, Finlandiya ve 3. ülke olarak Norveç 1'er

---

⁷² Bağcı ve Yıldız, Turkey and the European Security..., s. 96.

⁷³ Gustav Lindstrom, "Enter the EU Battlegroups", **European Union Institute for Security Studies**, Şubat 2007, <<http://www.iss-eu.org/chailot/chai97.pdf>> (3.8.2007).

⁷⁴ "Ministerial Declaration of the Military Capability Commitment Conference", **The Council of the European Union**, 22 Kasım 2004, <http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/misc/82761.pdf> (2.7.2007).

grup oluşturma taahhüdünde bulundular. Kalan 9 grubun 2007 sonuna kadar oluşturulması beklenmektedir⁷⁵.

20 Nisan 2005 tarihinde Litvanya’da toplanan NATO Zirvesi’nde AB’nin askeri eylemlerine iletişimin arttırılarak çalışmaların hızlandırılması yoluyla destek kararı çıkmıştır.⁷⁶

Sivil Yetenekler Taahhüdünde öngöröldüğü gibi, RRF 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren operasyonel hale getirildi. Antlaşmalara koyduğı çekincelerle AB’nin savunma alanındaki girişimleri dışında kalan Danimarka hariç, tüm üyelerin katkıda bulunacağı RRF en geç iki hafta içinde operasyonel olacak 1500 askerden oluřmaktadır⁷⁷.

B. TASLAK ANAYASAL ANTLAşMADA AGSP’Yİ İLGİLENDİREN HÜKÜMLER

AGSP için Anayasada da ODGP altında belirli düzenlemelere gidilmiştir. Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, AGSP ve AB kurumlarının bu politikalar çerçevesindeki görev ve sorumlulukları, genel hatlarıyla AB Anayasa Taslağının I. Bölüm III. Başlık-Birliğin Yetki Sahası, IV. ve V. Başlık-İkinci Kısım içinde “Özel Hükümler-Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının Uygulanması” halinde ve III. Bölümdeki V. Başlık - Birliğin Dış İlişkileri altında “İkinci Kısım: ODGP” adıyla ele alındı.

---

⁷⁵ Gustav Lindstrom, “Enter the...

⁷⁶ “Press Release:Enhancing NATO-Ukraine Cooperation:Short-term Actions”, NATO, 20 Nisan 2005, <<http://www.nato.int/docu/pr/2005/p050421e.htm>> (17.8.2006)

⁷⁷ AB’nin Acil Müdahale Gücü Operasyonel Oldu”, T.C. Avrupa Birliğı Genel Sekreterliğı, 5 Ocak 2007, <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=40819&l=1>> (30.8.2007)

Savunma politikası konusunda NATO ile rekabete girme ya da bazı ülkelerin tarafsızlığına son verme gibi durumlar söz konusu değildir (madde I-41).⁷⁸ Ayrıca savunma konusunda Avrupa Savunma Ajansı kurulması Taslak'ta yer almaktadır (maddeI-41 ve III-311).⁷⁹ Böylece birden fazla ülkenin aynı konuda vakit ve para harcaması önlenecektir. Ortak silahsızlandırma operasyonları, insani ve kurtarma görevleri, askeri danışma ve yardım görevleri, çatışma önleme ve barış gücü görevleri AGSP alanına dâhil olmuşlardır.⁸⁰ Bunun yanında sayılan bütün görevler hem sivil hem de askeri araçları kapsamaktadır. Ayrıca terörist saldırı veya doğal afet durumunda Birliğin müdahale etme olanağı da Taslak'ta yer almaktadır (madde I-41).⁸¹

Taslak III-294. maddede dış faaliyetlerinin hedefleri ve ilkeleri bağlamında Birliğin dış politika ve güvenlik politikasının tüm alanlarını kapsayan bir ortak dış politika ve güvenlik politikası tanımlayacağı ve uygulayacağı belirtilmektedir. Üye devletler ise ortak dış politika ve güvenlik politikasını etkin bir biçimde ve şartsız olarak, sadakat içinde ve karşılıklı dayanışma ruhu içinde destekleyeceklerdir. Aynı maddenin 3. bendinde ise Birliğin bu hedeflerine ulaşmak için kullanacağı araçları belirtilmektedir. Bunlar;

a. Genel ana hatların tanımlanması;

b. Aşağıdaki konularda Avrupa kararlarının kabul edilmesi:

---

⁷⁸ “The Main Stages in the Institutional Reform of the European Union”, **Gateway to the European Union**, Ekim 2004, <http://europa.eu.int/constitution/en/ptoc8_en.htm>, (28.5.2006).

⁷⁹ “A Constitution for Europe: Chapter 3”, **Gateway to the European Union**, Ekim 2004, <http://europa.eu.int/constitution/en/part67_en.htm#a393>, (28.5.2006).

⁸⁰ The main stages...

⁸¹ Ibid.

1. Birliğin eylemleri,
2. Birliğin tutumları,
3. Eylemlerin ve tutumların uygulanmasının sağlanması;

c. Politikanın yürütülmesinde Üye devletler arasında sistematik işbirliğinin güçlendirilmesidir.⁸²

Taslağın III-300. maddesi ise bu bölümde (ODGP) alınan Avrupa Kararlarının Konsey tarafından oybirliği ile kabul edileceğini hükme bağlamıştır.⁸³ Yukarıdaki hükümler hep birlikte ele alındığında Anayasa Taslağı'nda ODGP konusunda hükümetlerarası işbirliğinden vazgeçilemediği ortaya çıkmaktadır.⁸⁴

Anayasal süreçte de güvenlik ve savunma önemli bir tartışma konusu olmuştur. Fakat Anayasal Antlaşma'nın Fransa ve Hollanda'da reddedilmesi bu tartışmaları şimdilik rafa kaldırmıştır. Yine de bazı noktalara değinmekte yarar vardır. AB'nin anlaşma taslağının içerdiği karşılıklı dayanışma maddesi, AB'nin NATO'ya rakip bir toplu savunma örgütü haline gelebileceğini ima etmektedir. Antlaşmada bir alt grubun savunma entegrasyonuna gidebilmesine olanak sağlayan “yapısal işbirliği” ile ilgili maddeler de bulunmaktadır.⁸⁵ Bu tartışmaya ayrı bir başlık altında değinilecektir.

---

⁸²“A Constitution for Europe:Chapter 4”, **Gateway to the European Union**, Ekim 2004, <http://europa.eu.int/constitution/en/part66_en.htm#a375> (28.5.2006).

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Mehmet Özcan, “AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası”, **Turkish Weekly**, 29 Ekim 2004, <<http://www.turkishweekly.net/turkce/makale.php?id=18>> (4.6.2006)

⁸⁵ Grant, “Reviving European...”

C. 11 EYLÜL SONRASI TERÖRİZME YÖNELİK AB'NİN PLAN VE EYLEMLERİ

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yapılan terörist saldırıları, terörizme karşı mücadelede yen bir dönem başlatmıştır. Bu saldırılar sonrasında dünyada terörle mücadele konusunda ciddi tedbirler alınması yönünde ortak bir irade oluştu. Bu kapsamda, terörizmin tanımı da dâhil olmak üzere terörizmin önlenmesi için eski çalışmaların da rehberliğinde yeni girişimler başlatıldı. Bu girişimler çok farklı platformlara yayılmakla birlikte, en önemlilerinin BM, NATO ve AB'de sürdürülen çalışmalar olduğu değerlendirilmektedir. 11 Eylül'den sonra AB açısından da yeni tehditler ortaya çıktı. Bu tehditlerin karşılanması ve barış ve istikrar yolunda yeni fırsatların geliştirilmesi için AGSP'nin güçlendirilmesine gereksinim duyuldu. Diğer yandan 11 Eylül saldırıları, NATO ve AB arasında güvenlik, savunma ve kriz yönetimi alanlarında genişletilmiş işbirliğine olan gereksinimi ön plana çıkardı. AB yönetimindeki harekâtların NATO tarafından desteklenmesi üzerinde çalışmalar sürdürüldü. AGSP faaliyetleri NATO ve Avrupa Konseyi'yle iç içe geçmektedir. Bu bağlamda da kurumların çabaları birbirini tamamlayıcı oldu. NATO'yla yapılan dönemsel toplantılarda ve ABD'yle gerçekleştirilen toplantılarda diğer alanlarda olduğu gibi terörizmle savaş alanında da işbirliğinin geliştirilmesine çalışıldı⁸⁶.

AB, 20 Eylül 2001'de Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi, 21 Eylül 2001'de de Brüksel'de olağanüstü toplanan Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi yoluyla;

---

⁸⁶Adrian Pop, "NATO ve Avrupa Birliği: İşbirliği ve Güvenlik", **NATO Dergisi**, Yaz 2007, <<http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/turkish/art6.html>> (1.9.2007).

- Dünya ve Avrupa için gerçek bir tehdit olan terörle mücadelenin AB'nin öncelikli hedefleri arasında yer aldığı,
- ABD'nin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi(BMGK)'nin 1368 sayılı kararı çerçevesinde, 11 Eylül saldırılarına cevap vermesinin meşru olduğu, teröre destek veren ve yataklık eden bütün ülkelere karşı, ABD liderliğinde yürütülecek mücadeleye, AB ülkelerinin imkânları dâhilinde katılmaya hazır olduğu,
- AB'nin terörle mücadelede uluslararası etkinliğinin artırılması amacıyla ODGP'nin geliştirilmesi ve AGSP'nin bir an önce operasyonel hale getirilmesinin önem kazandığı,
- BM bünyesi altında terörizme karşı oluşturulacak ittifakın ortak değerleri savunmaya hazır bütün ülkeleri kapsamaması gerektiği ifade edildi.⁸⁷

Ayrıca, terörle mücadele için “Eylem Planı” kabul edildi. Beş ana unsurdan oluşan eylem planı özetle şu şekildedir:

- 1) Polis ve adli işbirliğinin artırılması. Buna göre;
  - (i) Geneli kapsayan bir “Avrupa tutuklama emri” mekanizması oluşturulması,
  - (ii) Terörizm için ortak bir tanımın belirlenmesi,
  - (iii) Ayrıca, ortak bir terörist örgütler listesi çıkarılabilmesi için Avrupa'daki tüm terörist zanlılarının ve bunları destekleyen örgütlerin tanımlanmasının yapılmasına karar verilmiştir.

---

⁸⁷ “Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001”, **The Council of the European Union**, 21 Eylül 2001, <http://ec.europa.eu/justice_home/news/terrorism/documents/concl_council_21sep_en.pdf>, (1.7.2006).

- 2) Teröre karşı uluslar arası yasal araçlar geliştirilmesi. Buna göre;
    - (i) Terörle mücadele alanında BM, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü(OECD) gibi örgütler bünyesinde mevcut uluslararası sözleşmelerin uygulanması,
    - (ii) Teröre karşı BM bünyesinde bir çerçeve sözleşme oluşturulması yönünde Hindistan'ın sunduğu öneriye destek verilmesi benimsenmiştir.
  - 3) Terörizmin finansman kaynaklarının engellenmesi. Buna göre;
    - (i) Kara para aklamaya ilişkin yönerge ile,
    - (ii) Mali varlıkların dondurulmasına ilişkin çerçeve karar taslaklarının onaylanması ve,
    - (iii) BM'nin hazırladığı terörizmin finansmanının engellenmesi sözleşmesinin üye devletler tarafından imzalanması ve onaylanması karara bağlanmıştır.
  - 4) Uçuş güvenliğinin artırılması.
  - 5) AB'nin küresel eylemlerinin eşgüdümünün sağlanması. Bu unsurda;
    - (i) Terörle mücadele alanındaki AB politikalarında istikrar ve koordinasyonun artırılması
    - (ii) Üçüncü ülkelerle ilişkilerin teröre verdikleri destekle bağlantılı olarak gözden geçirilmesi öngörüldü.
- Zirve toplantısı bildirisinin sonunda;
- Alınan kararların aday ülkeler tarafından da benimsenmesi için girişimlerde bulunulması,

- Zirvede alınan kararların en üst düzeyde ABD yetkililerine iletilmesine karar verilmiştir⁸⁸.

Aralık 2001’de yapılan Laeken Zirvesi’nde “Tutuklama ve teslim olma yönergesi” kabul edilmiştir⁸⁹. Tutuklama ve teslim alma yönergesi’nin getirdiği en önemli yenilik, üye devletler arasında suçluların iadesinin, bilinen resmi iade prosedürü çerçevesinden çıkartılıp tüm üye devletlerin hukuk icra organları için geçerli ve bağlayıcı standart bir yakalama emriyle sağlamayı öngörmesidir. Haziran 2002’de Lüksemburg’da toplanan Avrupa Konseyi’nde ise, 2001’de Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan “Terörle mücadele çerçeve kararı” kabul edildi.⁹⁰ Kararda terörizmin tanımının yapılması, cezai önlemlerin artırılması ve bir terör örgütleri listesinin hazırlanması esas alındı.⁹¹

2004’de Madrid’de vuku bulan bombalı terör saldırıları sonrasında, Avrupa Birliği Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi’nce terörizmle mücadele konusunda “AB Terörizmle Mücadele Deklarasyonu” 25 Mart 2004’te Brüksel’de yayımlandı. Söz konusu deklarasyonla Avrupa Birliği’ne üye devletlerin terörle mücadelede işbirliği yapmalarının ve aktif olarak bu işbirliğine katılmalarının gerekliliği vurgulandı.⁹² Buna ilaveten toplantıda bir de terörle mücadele koordinatörü atandı. Ayrıca, taslak

---

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ “Laeken European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 14-15 Aralık 2001, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/68827.pdf> (11.6.2007)

⁹⁰ “Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism”, **The Council of the European Union**, 13 Haziran 2002, <http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2002/l_164/l_16420020622en00030007.pdf> (2.7.2006).

⁹¹ “Commission Proposal for a Council Framework Decision on combating terrorism”, **Statewatch** <<http://www.statewatch.org/news/2001/sep/terrorism.pdf>> (2.7.2006).

⁹² “Brussels Declaration on Combating Terrorism of 25 March 2004”, **The Council of the European Union**, 25 Mart 2004, <<http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/DECL-25.3.pdf>> (8.7.2006).

anayasada yer alan “dayanışma maddesi” gereğince her AB üyesinin, terörist saldırıya uğramış bir AB üyesine her türlü teknik ve askeri desteği vermekle yükümlü olacağı belirtilmiştir. Terörle mücadele Petersberg Görevleri kapsamına alındı.⁹³

Tüm bunlar, terörle mücadelede ortak bir anlayışın oluşturulması bakımından pozitif gelişmelerdir. Fakat bu girişimin, sadece AB ile sınırlı kalması nedeniyle yeterli olmadığı görülmektedir. Gündeme getirilen çalışmaların özünün sadece üye devletler ile sınırlı tutulması, gerek AGSP için gerekse bu konuda olması gereken küresel mücadele için başarıyı zor kılmaktadır. AGSP’nin kapasitesinin artırılması ve “potansiyel” katkıları konusuna bir çok belgede değinilmekle beraber, uygulamada çok da önemli bir ilerleme kaydedilemediği aşikardır. Terörizm konusunun ODGP bünyesinden çok daha yumuşak bir seviyede, yani polis ve adli işbirliği alanında üçüncü sütun altında ele alınması da bu duruma neden olan başka bir faktördür. Alınan kararlar da bu durumu doğrulamaktadır. AGSP’nin genel anlamda istenen kapasitede olmaması bu konudaki eksikliklere de yansımıştır. Şuan için tam anlamıyla terörle mücadeleye yönelik bir güvenlik mekanizması henüz oluşturulamamıştır.

D. GELİNEREN NOKTA

Günümüze geldiğimiz zaman, AGSP’nin hala NATO’ya bağımlı ancak bir çok yönden farklı motivasyonlara sahip bir oluşum olduğunu görmekteyiz. Görüldüğü gibi NATO ile somut bir uzlaşmaya varılamaması sonucu St. Malo’da kurumsal ve teorik olarak hız kazanan AGSP, operasyonelleşme anlamında aynı hızı

---

⁹³ “EU draft Constitution- Provisions governing the Common Foreign and Security Policy (CFSP)”, **EUABC**, 2004, <<http://en.euabc.com/upload/pdf/cfsp.pdf>>, (10.8.2006).

gösterememiş, bunun sonucunda öngörülen seviyeye gelememiştir. Bunun başlıca sebebi NATO'yla yaşanan imkân ve kapasite kullanımı sorunu ve Köln Zirvesinden bu yana AB üyesi olmayan Avrupalı NATO ülkelerine ilişkin gerekli düzenlemeleri dışlayan bir politika benimsenmesidir. AB'nin Balkanlar ve Ortadoğu gibi kriz bölgelerinde daha etkin bir işlerlik kazanması AGSP'nin başarısına bağlıdır. AGSP AB'nin küresel ekonomik gücüne eşdeğer bir savunma ve güvenlik gücü yoluyla AB'nin bir küresel aktör olmasında önemli bir adım olarak görülmektedir. Bu yüzden bu dışlayıcı politika kemikleşmiş gibi görünmektedir. Bunun yanında NATO'nun varlığı AGSP'nin gelişimine başlı başına bir sorundur. Çünkü AGSP'nin AB içinde farklı algılanmaları vardır. Süregelen bu tartışmalar da AGSP konusunda iç dinamiklerin oturmasını engellemektedir.

BAB'ın bütün stratejik işlevleri AB Konseyine devredilmiş durumdadır; ancak NATO'yu kuran Washington Antlaşmasının 5. maddesi hala yürürlüktedir. Çünkü NATO ile AB arasında henüz ortak savunma konusunda bir anlaşmaya varılamamıştır. Bu bağlamda da AGSP içinde 5. maddeye denk bir karar yoktur; buna Anayasal Antlaşma da dâhildir.⁹⁴ Fakat French, gelişmelere bakıldığı zaman ilerde AGSP'nin ODGP dışında başlı başına Savunmaya yönelik bir dördüncü sütun olacağını öne sürmektedir⁹⁵. Makedonya, Kongo ve Bosna'daki operasyonlar bu fiili gidişat yönünde kanıt olarak görülebilir. Ayrıca, Artemis Operasyonu geri çekilme tarihi olarak belirlenen 1 Eylül gününden önce duruma istikrar getirmeyi başarmıştır. Fakat bu operasyon yapılırken büyük riskler göze alınmıştı. Örneğin ikmal hatları yetersizdi ve havaalanı olarak kullanabilecek sadece çamur bir pist vardı. Eğer bu güç bir zorlukla karşılaşılsaydı AB'nin askeri açıdan inanılabilirliği yara alırdı. Ayrıca

---

⁹⁴ French, "Güçlü Bağlar..."

⁹⁵ Ibid.

kuvvetin geri çekilmesinden kısa bir süre sonra bir başka katliam daha olsaydı ki, bu hala olasıdır, Avrupa Birliği'nin politik inanırlılığına gölge düşürürdü. Bunun yanında unutulmamalıdır ki, Bosna ve Makedonya misyonları krizin temel faktörlerinin NATO tarafından halledilmesinden sonra devralınmıştır. O yüzden şu an için AGSP için yüzde yüz etkin bir kriz yönetimi mekanizmasına sahip diyemeyiz; en azından askeri kriz yönetimi için bu geçerlidir. Ayrıca yürüttüğü Petersberg Görevleri barışın dayatılmasını dışlamaktadır. Bunun yanında imkan ve kapasiteler konusunda da NATO'ya bağımlı olduğu açıktır. Ancak 2003'den beri AGSP'de NATO-AB arası Stratejik Ortaklık bağlamında bir canlanma yaşanmaktadır. 11 “çift şapkalı” üyesi ile AB ve NATO üyelikleri şimdiden belirgin şekilde örtüşmektedir. 2004'te, her iki örgütün de genişlemesini takiben, 19 ülke her iki örgütün de üyesi oldu, ki bu da çalışmaların gereksiz yere tekrarlanması ve iki örgüt arasında gereksiz bir rekabet yaratılmasını önlemek üzere yürütülen işbirliğini güçlendirecektir⁹⁶.

AGSP süreci içinde yukarıda ele alınan gelişmeler transatlantik ilişkilerinin bir Soğuk Savaş niteliğinde olmayacağını göstermektedir. Süregelen tartışmalar içinde işbirliği devam etmektedir. NATO uzmanları uzun bir süreden beri “AB Temel Hedefleri” konusunda halen çalışmaktadırlar.

Anayasa ve NATO ile varılan uzlaşmalar aksini gösterse de, fiilen AGSP'nin niyet olarak savunma oluşumunu hedeflediği açıktır. Ancak AB içindeki imkân ve kapasitelerin yetersizliği, NATO'ya bağımlılığı ve İngiltere ile Polonya ve Çek Cumhuriyeti gibi ABD yanlısı bir savunma anlayışına sahip yeni üyelerin tutumu

---

⁹⁶ Ibid.

değişmedikçe bu sürecin ilerleyemeyeceği, en azından bu ilerlemenin askeri boyutunun uzun vadede düşünülmesi gerçekçi olacaktır. Şuan için AGSP'nin gelişme süreci NATO'nun ve dolayısıyla ABD'nin bu süreci ne kadar kontrol ettiğine bağlıdır.

BÖLÜM II : BÖLGESEL BÜTÜNLEŞME ÇERÇEVESİNDE AGSP

A. HÜKÜMETLERARASI YAKLAŞIMA KAYAN AVRUPA GÜVENLİĞİ SÜRECİ VE GÜVENLİK KONULARININ İÇSELLEŞTİRİLMESİ ÇABALARI

1997'de Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan *Gündem 2000* raporunda da belirtildiği gibi son 40 yılda, kurucularının niyetleriyle uyumlu olarak AT/AB üyesi devletler aralarında bir gerçek bir güvenlik topluluğu gerçekleştirme çabalarını sürdürmüşlerdir.⁹⁷ Bugün yaygın olarak kabul edilen barış durumu ilk yıllarda, özellikle de 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde garanti altında sayılmazdı. Bu dönemde yaşanan gelişmeler Avrupa'da bugün oluşmuş olan güvenlik yapılanmalarını ve AB'nin bir güvenlik topluluğu olarak inşasını anlamak açısından çok önemlidir.⁹⁸ Sözkonusu süreç, tıpkı diğer entegrasyon alanlarında olduğu gibi, hükümetlerarası ve ulusüstü yaklaşımlar ışığında değerlendirilmelidir. İnsan hayatını en üst düzeyde etkileyen konu olan güvenlik ve savunmanın teşkil yolu konusunda ayrılan bu iki yaklaşımdan günümüzde hükümetlerarası yaklaşım ağırlığını hissettirmektedir. Mevcut durumu daha iyi idrak edebilmemiz açısından tarihsel bir analiz yararlı olacaktır.

---

⁹⁷Charlotte Bretherton and John Vogler, *The European Union As A Global Actor*, Londra, Routledge, 2006, s. 199.

⁹⁸ Ibid.

1. Avrupa'nın Savunma ve Güvenlik Restorasyonu: NATO Gölgesi Altında Savunma ve Güvenlik Arayışı

Avrupa kıtasında İkinci Dünya Savaşı Sonrası tehdit algılamalarında ilk önce Almanya'nın bir tehdit olarak öne çıktığı görülmektedir. Ancak 1948'in ortalarından itibaren, Batı Avrupa ülkeleri ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasındaki ilişkilerin de kötüleşmesiyle, Avrupa'da barışın tekrar bir Alman saldırganlığından değil, SSCB'den geldiği iyice netleşmeye başladı. Bu tehdide karşı Brüksel Antlaşması yeterli görülmedi, ABD ve Kanada'nın da katılımıyla bir transatlantik ortak savunma örgütü oluşturulması için çalışmalar başlatıldı. 9 Nisan 1949'da Washington Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle NATO kuruldu. Böylece iki kutuplu düzende Batı Avrupa NATO'nun savunma şemsiyesinin altına girdi.

NATO'nun kurulmasıyla, Batı Avrupa devletleri arasında Brüksel Antlaşması'nın varlığı tartışılmaya başladı. Brüksel Antlaşması Teşkilatı Danışma Komitesi'nin Aralık 1950 tarihli kararıyla, söz konusu antlaşmanın savunma mekanizması NATO'ya transfer edildi.⁹⁹ Bölgesel kaygılarla oluşturulan bir oluşumun Atlantik Okyanusunun diğer ucundan domine edilen bir teşkilatın koruması altına girmesi o dönemde doğal karşılandı. Savaştan yeni çıkmış eski kıtanın yeniden inşa edilmesi için ABD'ye ihtiyaç tartışılmazdı.

Fakat NATO'nun kurulması Avrupa içi güvenlik endişelerinin tam olarak giderilmesi için yeterli olmamıştır. Fransa'nın, Almanya'nın silahlandırılması

---

⁹⁹ R. G. Hawtrey, **Western European Union: Implications For The United Kingdom**, Hertfordshire, Royal Institute Of International Affairs, 1949, s. 24.'den aktaran, Hikmet Erdoğan, **Avrupa'nın Geleceğinde Türkiye'nin Önemi ve NATO İttifakı**, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2004, s. 22.

konusundaki endişeleri devam ederken, Kore Savaşı akabinde ABD, Batı Avrupa'nın kendi savunması için daha çok sorumluluk alması gerektiğini dile getirmiş ve de bunun için Federal Almanya'nın silahlandırılarak NATO'ya dâhil edilmesini önermiştir. Fransa ise buna alternatif olarak federal bir Avrupa ordusunun kurulmasını ve başına bir Avrupa Savunma Bakanı'nın geçmesini öngören Avrupa Savunma Topluluğu (AST) girişimini gündeme getirmiştir. Ancak bu girişim, 1954'te Fransa Milli Meclisi tarafından reddedilmiştir.¹⁰⁰ Savunma ve güvenlik alanında gündeme getirilen ilk ulusüstü proje olan AST girişimi sonrası, 1954'te imzalanan Paris Antlaşması sonucunda Brüksel Antlaşması'nda değişiklikler yapılarak BAB kuruldu. 1955'de Paris Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle de BAB, merkezi Londra'da faaliyetlerine başlamış, Federal Almanya BAB kontrolünde silahlandırılarak NATO üyesi olmuştur.¹⁰¹

Bu gelişmelerin sonucunda Avrupa'nın güvenliğinde NATO başat aktör haline geldi ve Soğuk Savaş boyunca savunma konuları AT dışında tartışıldı.¹⁰² BAB ise başlangıçta Almanya'nın sisteme dahi edilmesi gibi kısa dönemli bazı hedefler dışında kayda değer bir rol oynayamamış ve mütevazı bir örgütlenme olarak kalmıştır. Ekonomik entegrasyonun ötesine geçerek siyasi birliğe gitme gibi bir vizyonu olan AT'de, AST başarısızlığından sonra güvenlik ve savunma konularında uluslarüstü çabalar rafa kalkmış ve 1980'lerin ortalarına kadar güvenlik ve savunma konuları dışarıda tutularak NATO'nun sorumluluk alanına bırakılmıştır.¹⁰³ NATO'da

---

¹⁰⁰ Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 200.

¹⁰¹ Erdoğan, **Avrupa'nın Geleceğinde...**, s. 26, 72.

¹⁰² Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 200.

¹⁰³ Erdoğan, **Avrupa'nın Geleceğinde...**, s. 72.

1949'dan itibaren, Batı Avrupa için etkin bir güvenlik şemsiyesi sağlamış ve bu sayede de AT ekonomik yeniden yapılanma üzerine odaklanabilmiştir.¹⁰⁴

Fakat yine de Avrupa entegrasyonu, Soğuk Savaş'ın başında ve sonunda olduğu gibi, belirsizlik ve potansiyel istikrarsızlık durumlarında konvansiyonel güvenlik endişeleri üzerinde süregelmiştir. Yukarıda bahsedilen AST girişimi bunun bir örneğidir. Her anlamda bölgesel bir güç olmanın siyasi ve güvenlik boyutu da başarılmadıkça, diğer bir deyişle ekonomik bütünleşme optimal bir şekilde siyasi bütünleşme ve ortak savunma ve güvenlik alanına kanalize edilmedikçe, topluluğun ekonomik gücüne rağmen siyasi bir cüce olması kaçınılmazdı. Bu bağlamda birlik içinde savunma konuları tekrar gündeme getirildi. Kendi stratejik çıkarlarını da göz önünde bulunduran Fransa, başta veto hakkı olmak üzere NATO içinde ABD ve İngiltere'yle 3'lü bir güç dengesi kurmaya yönelik taleplerde bulundu, fakat bu talepleri geri çevirilince NATO'nun askeri kanadından çekildi¹⁰⁵. Böylece 1960'lı yıllarda, savunma ve güvenlik alanlarında tipik ihtilaf ilk defa su yüzüne çıktı.

27 Ekim 1970'te Lüksemburg Raporu ile kurulan Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ) mekanizmasının ortaya çıkışı, AT'de "güvenlik" ve "savunma" kavramları arasında ayrımların belirginleşmesini de beraberinde getirdi. Güvenlik kavramı "ekonomik, siyasi, çevresel veya askeri herhangi bir tehdit, risk veya belirsizliğin azaltılması veya ortadan kaldırılması" anlamında kullanılmaya başlandı¹⁰⁶. Savunma

---

¹⁰⁴ Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 201.

¹⁰⁵ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Cilt I, 8.B., Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992, s. 614-615.

¹⁰⁶ Sinem A. Açıkmeşe, "The Underlying Dynamics of the European Security and Defence Policy", **Perceptions**, Cilt IX, Mart-Mayıs 2004, s. 120.

ise geleneksel anlamını koruyarak “askeri gücün kullanılması veya askeri gücün organize bir şekilde kullanılması tehdidi” anlamında kullanılmaya devam etti. Güvenlik, AT’nin ekonomik ve siyasi araçlarıyla korunabilecek bir kavram, bir durum olarak algılanırken, savunma ise askeri gücün oluşturulması ile sağlanabilecek bir kavram, bir mekanizma şeklinde algılandı.¹⁰⁷

1980’lere gelindiğinde ise güvenlik konusu ASİ gündemi içerisine, yani bölgesel çerçeveye resmen dâhil olmuştu. Bunun, biri iç biri dış olmak üzere iki nedeni vardı. Dış neden, Sovyetler Birliği’ni “Şeytan İmparatorluğu” ilan eden ve Stratejik Savunma Girişimini başlatan Ronald Reagan döneminde Amerikan dış politikasıyla birlikte tekrar su yüzüne çıkan Doğu-Batı gerginliğinden kaynaklanan Avrupa’daki artan endişelerdi. İç neden ise 1980’lerde Avrupa ekonomik entegrasyonundan ortaya çıkan sinerjiden kaynaklanmaktaydı¹⁰⁸.

1980’lerin başlarında Soğuk Savaş’ın yeniden şiddetlendiği ortamda, İngiltere’nin öncülüğünde AT dışişleri bakanları tarafından kabul edilen 1981 Londra Raporu’nda silah denetimleri, terörizm, silahlanma gibi güvenliğin siyasi boyutlarının ASİ mekanizmasında tartışılması benimsenmişti.¹⁰⁹ Ardından gelen 1981’deki Genscher-Colombo Planı ve 1984’teki Stuttgart Deklarasyonu bu hareketliliğin sonucu olarak ortaya çıktı ve güvenlik konularının da ASİ’de tartışılması yönünde adımlar atıldı.¹¹⁰ Fakat Transatlantik ilişkilerde yaşanan gerginleşme sonucunda 1984’de gündeme getirilen ASİ mekanizmasının bölgesel savunma konularını da

---

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ian Gambles, “European Security Integration in the 1990’s”, **European Union Institute for Security Studies**, Kasım 1991, <<http://www.iss-eu.org/chaillot/chai03e.html#chap2>> (1.8.2006)

¹⁰⁹ Açıkmeşe, “The Underlying Dynamics...”, s. 122.

¹¹⁰ Brian White, **Understanding European Foreign Policy**, New York, Palgrave, 2001, s. 145-146.

içermesi önerisi Danimarka, Yunanistan ve İrlanda'nın karşı çıkmasıyla reddedildi¹¹¹. Bunun üzerine, aynı yıl BAB'ın yedi üyesi, örgütün tekrar aktif hale getirilmesine karar verdiler.¹¹² BAB'ın yeniden aktif hale getirilmesi Fransız ve İngiliz görüşlerinin uyuşması sonucunda gerçekleşmişti. Fakat iki ülkenin bu konudaki temel görüşleri farklıydı. Fransa, NATO kontrolü dışında, bağımsız bir Avrupa savunma kimliği oluşturulmasını hedeflerken, İngiltere BAB'ın NATO'nun başatlığına zarar vermediği sürece, savunma konularını tartışmak için hükümetlerarası bir platform sağlayacağını düşünmekteydi.¹¹³ Bu gelişmeler üzerine BAB, Ekim 1984'te Roma Deklarasyonu'nu yayınlarak savunma işbirliği için alanlar ve bunu destekleyecek kurumsal mekanizmaları belirledi¹¹⁴.

Tek Avrupa Senedi'nin yürürlüğe girdiği 1987'de ise, dünyada büyük değişiklikler ortaya çıkmaya başlamıştı. AT'nin yanı başındaki Komünist blok dağılmak üzereydi ve bu değişimin Avrupa entegrasyonu ve Avrupa güvenliği için çok büyük anlamları olacaktı.¹¹⁵ Bu çerçevede Ekim 1987'deki Lahey Platformu Avrupa entegrasyonunun güvenlik ve savunma alanlarını içermediği sürece tamamlanmamış olacağını açıkladı.¹¹⁶ Bu platform, aynı zamanda İspanya ve Portekiz'i de BAB'a üye olmaya davet etmiş, 1990'da bu iki AT üyesi BAB'a üye

---

¹¹¹ Michael E. Smith, "The 'Europeanization' of European Political Cooperation: Trust, Transgovernmental Relations, and the Power of Informal Norms", **Political Relations and Institutions Research Group Working Paper**, Kasım 1996, <<http://www.ciaonet.org/wps/smm01/>> (2.9.2006)

¹¹² Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 202.

¹¹³ White, **Understanding European...**, s. 146-147.

¹¹⁴ **Western European Union**, "History of WEU", <<http://www.weu.int/History.htm>> (2.9.2006)

¹¹⁵ Christopher Piening, **Global Europe: The European Union In World Affairs**, Londra, Boulder, 1997, s. 38.

¹¹⁶ White, **Understanding European...**, s. 147.

olmuşlardır.¹¹⁷ Dolayısıyla Savunma ve Güvenlik konularının bütünleşme kapsamında, ancak hükümetlerarası perspektifte tartışılması hız kazanmıştır.

Kurucu antlaşmada yapılacak değişiklikleri ve yeni oluşturulacak politikaları müzakere etmek için 1990-91'de gerçekleştirilmesi kararlaştırılan Hükümetlerarası Konferans parasal birlik üzerine yoğunlaşacaktı ve dış politika ve güvenlik politikası gibi alanları içeren siyasi birlik konusunda bir Hükümetlerarası Konferans öngörülmemişti. Fakat bunun gerçekleştirilmesi de topluluk içinde tartışmaya tabiydi. Maastricht Antlaşması öncesinde savunma ve güvenlik alanında NATO çerçevesinin zayıflamasına karşı çıkan Atlantikçi ülkeler (İngiltere, Hollanda ve Portekiz) ve Avrupalılar (Fransa, Belçika ve İtalya) arasında uyuşmazlık vardı; Almanya iki görüşün arasında kalmıştı.¹¹⁸

ODGP'de yaşanan fikir ayrılıkları en başından itibaren var olmuştur. Maastricht Antlaşması'nı hazırlayan Hükümetlerarası Konferans (1990-1991) esnasında, bu konuda İngilterenin başını çektiği Atlantikçi kanat, Avrupa'nın NATO bünyesinde güçlendirilmiş bir role sahip olması gerektiğini savunmuştur. Dış politika önceliklerinin bir üst yapıya devrine ihtiyatla yaklaşmışlarken Atlantik İttifakı'na bir zarar gelmesinden endişe etmişlerdir. Diğer taraftan, Fransa'nın savunduğu Avrupalı kanat ise Soğuk Savaş'ın sonunun bağımsız bir Avrupa güvenlik kimliğinin

---

¹¹⁷ Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 202.

¹¹⁸ Anthony Forster ve William Wallace, "Common Foreign And Security Policy", Helen Wallace and William Wallace (der.), **Policy-Making In The European Union**, Oxford, Oxford University Press, 2000, s. 467-470.

yaratılması için uygun bir fırsat olduğunu düşünmüştür.¹¹⁹ Buna paralel olarak, Fransa, halihazırdaki ASİ'nin güçlendirilerek daha bütünleşik ve bağlayıcı karakter kazandırılmasını istemiştir.

ODGP'nin yetkileri ve içeriği hususunda yukarıda bahsedilen görüş ayrılıkları, Maastricht Antlaşması'na yansımış, Antlaşmada ikinci sütunun yetkileri net olmaktan uzak ve ilgili tüm tarafları tatmin edecek bir görünüm taşımıştır. Maastricht Antlaşması'nın ODGP'ye ilişkin hükümleri, mevcut ASİ sistemini önemli ölçüde değiştirmemiş, sistemi daha çok antlaşmaya yeni başlıklar altında dahil etmiştir. Maastricht Antlaşması ODGP ile adalet ve içişleri sütunlarını AB yapısına ekleyip kurumsal yapıyı ayrı tutmuştur. Böylece hukuki ve kurumsal yapı karmaşık hale geldi¹²⁰. Bu anlamda Maastricht Antlaşması'nın ODGP'ye ilişkin hükümleri, üye ülkelerin savunma ve güvenlik alanlarında en düşük ortak paydada uzlaşısını simgelemektedir.¹²¹ Bu durum, AT bünyesi içinde bir dış politika bütünleşmesini destekleyen ülkeler için hayal kırıklığı yaratırken aralarında İngiltere ve Fransa'nın da bulunduğu üyelerin, ulusal dış politika iradelerini Komisyon'a devretme yönündeki isteksizliklerini göstermesi açısından da önemlidir.

İngiltere, Almanya ve Fransa gibi AB içinde ağırlığı olan ülkeler arasındaki görüş ayrılıkları, ODGP'nin Avrupa Toplulukları karar mekanizmasının, dolayısıyla

---

¹¹⁹ Sophie Vanhoonacker, "The Institutional Framework", **International Relations of The European Union**, Christopher Hill ve Michael Smith der., Londra, Oxford University Press, 2005, s.80.

¹²⁰ Michael Rupp, **Avrupa Birliği'nin Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu**, İstanbul, İKV Yayınları, 2002, s. 15-16.

¹²¹ Kemal İnat, "Avrupa Politik İşbirliği'nin Doğuşu", Oğuz Kaymakçı (der.), **Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Ankara, Nobel, 2005, s. 12.

da entegrasyonun dışında tutulmasının da en önemli nedenidir. Bunun sonucu olarak en düşük ortak payda olan Avrupa Siyasi İşbirliği'nin kurduğu yapı korunmuştur.¹²²

ODGP sütunu ile, “zamanla ortak savunmaya dönüşebilecek olan bir ortak savunma politikasının nihai olarak oluşturulması”na atıf yapan Antlaşma, savunma konusunun da Birlik perspektifinde yer alması arzusunun yansıtmaktadır. Bu süreçte savunma ile ilgili konularda karar verme ve uygulama görevi BAB'a verilerek, hedeflenen ortak savunma politikası gerçekleştirilinceye kadar, BAB'ın AB'nin savunma kolu işlevi görmesi öngörülmüştür. Fakat BAB bu rolü oynamak için gerekli komuta yapısı, askeri veya planlama yeteneklerinden yoksundu. 1992'de Petersberg'de toplanan BAB Bakanlar Konseyi, BAB'ı işler hale getirmek amacıyla bazı görevler belirlemiş, bunlara Petersberg görevleri denilmiştir. Bu görevler BAB'a, ortak savunmayı öngören V. Madde dışında “düşük yoğunluklu, alan dışı görevleri” vermiştir¹²³. Petersberg görevleri, insani görevler, kurtarma görevleri, barışı koruma görevleri ve barışı sağlamayı da içeren kriz yönetimi görevlerinden oluşmaktadır.¹²⁴ Maastricht Antlaşması'na Ekli 2 No'lu Deklarasyon ile BAB üyesi olmayan tüm AB üyeleri BAB'a üye olmaya davet edilerek, AB ve BAB arasındaki bağın güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu davete olumlu tek yanıt Yunanistan'dan gelmiş, Danimarka, Finlandiya ve İsveç ise gözlemci statüsünü yeterli görmüştür.¹²⁵ Bunda sözkonusu ülkelerin Birliğin gündeminde savunma ve güvenlik konularının öncelik taşımadığı görüşü etkili olmuştur.

---

¹²² İrfan Kaya Ülger, **Avrupa Birliğinde Siyasal Bütünleşme: Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının Oluşumu**, Ankara, Gündoğan Yayınları, 2002.s. 89.

¹²³ Martin Ortega, “Petersberg tasks and Missions of the European Force”, **European Union Institute for Security Studies**, Aralık 2003, <<http://www.iss-eu.org/esdp/04-mo.pdf>> (2.6.2006)

¹²⁴ Açıkmeşe, “The Underlying Dynamics....”, s. 123-124.

¹²⁵ Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 204.

Maastricht Antlaşması'na Ekli 1 No'lu Deklarasyon'da ise BAB'ın AB'nin savunma ögesi ve Atlantik İttifakı'nın Avrupa sütunu olduğu belirtilmekteydi.¹²⁶ Bu ifade Avrupa'nın savunma yeteneklerinin NATO çerçevesinde kalmaya devam edeceği anlamına gelmekteydi.

AB'nin askeri olanaklara erişimini sağlama çabası Maastricht Antlaşması'nın getirdiği önemli bir yenilik olarak kabul edilebilir. Atlantikçi ülkelerin desteğini sağlayabilmek için muğlak bir dille “ileride ortak savunmaya dönüşebilecek olan bir ortak savunma politikasının nihai olarak oluşturulması”na atıfta bulunulmuştur.¹²⁷ Antlaşmanın J. 4. maddesinin 2. fıkrasında, Batı Avrupa Birliği'nin AB'nin gelişiminin ayrılmaz bir parçası olduğu ve Birliğin talebi halinde Batı Avrupa Birliği'nin, Birliğin savunma ile ilgili karar ve eylemlerini detaylı olarak hazırlayıp uygulayacağı belirtildi.¹²⁸

1997 Amsterdam Antlaşması'nda ise, AB'nin dış politika ve güvenliğine ilişkin tüm konular ODGP kapsamına girdi ve ODGP'nin amaçları arasına dış sınırların korunması da eklendi. Fakat ODGP'nin tam olarak bütünleşmenin neresinde olduğu ve sınırları belirsizliğini korudu.

2. AGSP'nin Çıkış Parametreleri

Avrupa güvelik ve savunma politikası fikri Soğuk Savaş'ın sonunda yeni keşfedilmiş bir şey olmamakla birlikte, iki kutupluluğun çökmesi bu fikre yeni bir

---

¹²⁶ Ibid., s. 203.

¹²⁷ Forster ve Wallace“Common Foreign..., s. 473.

¹²⁸ Dominic McGoldrick, **International Relations Law of the European Union**, Londra, Longman, 1997, s. 160.

ivme kazandırmıştır.¹²⁹ 1990'lar Batı Avrupa Birliği'nin görev ve yeteneklerindeki artış ile NATO'nun dönüşümüne sahne olmuştur. Güvenlik algılamalarının kutuplar arası karşı karşıya gelme, toprakların savunulması ve ortak savunmadan kriz yönetimine kayması hem NATO hem de transatlantik ilişkiler açısından önemli sonuçlar doğurmuştur.¹³⁰

NATO'nun 1991 Roma zirvesinde, Soğuk Savaş sonrasında ittifakın yeni vizyonunu belirlemek amacıyla gelecekteki faaliyetlerle ilgili üç önemli alan içeren “Yeni Stratejik Konsept” kabul edildi. Bu alanlardan birincisi güvenlik kavramındaki genişlemeyi kabul ederek NATO faaliyetlerinde işbirliği ve diyalog öğelerinin artırılmasını, ikinci alan ise askeri yeteneklerin kriz yönetimine odaklanarak yeniden yapılandırılmasını öngörmüştür. Yeni Stratejik Konsept'te belirtilen üçüncü alanda ise Avrupalı müttefiklerin gelecekte kendi güvenlikleri için daha fazla sorumluluk alması gerektiği belirtilmiştir.¹³¹ Böylece AB'nin kendi savunma ve güvenliği ve savunması konusunda somut bir inisiyatif alması ve bölgesel çabaların gelecekteki öneminin altı çizilmiştir.

Bu yöndeki ilk çaba 1994 ve 1996 arasında NATO çatısı altında bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği (AGSK) oluşturulmasıdır. AGSK, NATO'nun AB üyesi olmayan üyelerinin katılmak istemediği durumlarda Avrupa'nın kendi başına siyasi ve operasyonel faaliyetlere girişebilmesi amacıyla oluşturulmuştur.¹³² 1994 Brüksel zirvesinde, askeri yeteneklerin yeni stratejik ortamda hem NATO hem de

---

¹²⁹ Helene Sjursen, “Missed Opportunity or Eternal Fantasy: The Idea of a European Security and Defence Policy”, John Peterson ve Helene Sjursen (der.), **A Common Foreign Policy for Europe: Competing visions of the CFSP** içinde, Londra, Routledge, 1998, s. 95.

¹³⁰ Simon Duke, “Small States and European Security”, Erich Reiter ve Heinz Gärtner der., **Small States and Alliances**, New York, Physica-Verlag, 2001, s. 33.

¹³¹ White, **Understanding European...**, s. 148.

¹³² Duke, “Small States...”, s. 33.

Avrupa için uygun olarak yapılandırılması amacıyla Birleştirilmiş Ortak Görev Güçleri oluşturuldu. Bu kavram, NATO'nun AB üyesi olmayan üyelerinin katılmadığı durumlarda Avrupa hükümetlerinin operasyonlar için “istekliler koalisyonları” oluşturması ve bu operasyonları gerçekleştirirken NATO karargâhı, komuta olanakları, iletişim sistemleri ve lojistik desteğini kullanılmayı talep etmesini sağlamak niyetiyle oluşturulmuştu.¹³³ Haziran 1996'daki Berlin NATO Konseyi toplantısında ise bu güçlerin, NATO'nun AB üyesi olmayan üyelerinin katılmadığı askeri operasyonlarda BAB tarafından kullanılabilceği kararlaştırıldı.¹³⁴ Fakat yukarıda sayılan NATO olanaklarının kullanılması sıkı şartlara bağlanmış, NATO'nun AB üyesi olmayan üyelerinin katılmadığı operasyonlarda Birleştirilmiş Ortak Görev Gücü'nün kullanımı her durum için ayrıca ele alınmak üzere Kuzey Atlantik Konseyi'nin onayına bırakılmıştır.¹³⁵ Brüksel ve Berlin zirveleri ile getirilen bu yeni düzenlemeler Avrupa merkezli bir savunma kimliğini güçlendirmekten çok BAB ve AGSK'nın NATO'ya daha çok bağlı hale gelmesi sonucunu doğurdu.¹³⁶

Böylece Amsterdam Antlaşması'nın imzalandığı 1997'ye gelindiğinde BAB, AB'den çok NATO'yla yakın ilişkiler içerisine girmişti. Bu durum, NATO'nun, kendisini Avrupa'da yapılan birçok güvenlik düzenlemesinin odağında konumlandırmayı başarmasından kaynaklanmaktaydı.¹³⁷

Savunma alanında 1997 Amsterdam Antlaşması'nın çok önemli yenilikler getirdiği söylenemez. Fransa ve Almanya BAB'ın AB'ye entegre edilmesini önerdi

---

¹³³ Forster ve Wallace, “Common Foreign...”, s. 482.

¹³⁴ White, **Understanding European...**, s. 148.

¹³⁵ Açıkmeşe, “The Underlying Dynamics...”, s.125.

¹³⁶ White, **Understanding European...**, s. 148.

¹³⁷ Sjursen, “Missed Opportunity...”, s. 101.

fakat bu öneri İngiltere ve AB üyesi olan tarafsız devletler tarafından reddetti. BAB-AB entegrasyonu sağlanamadı ve Petersberg görevleri¹³⁸ olarak adlandırılan ve BAB Bakanlar Konseyi'nin 1992'de kabul ettiği insani görevler, arama ve kurtarma faaliyetleri, barışı koruma ve barışı sağlama faaliyetlerinin ODGP kapsamına alınması öngörüldü. Bu görevlerin gerçekleştirilebilmesi için AB'nin BAB'dan yararlanması ve tüm AB üyelerinin bu görevlere tamamen katılabileceği belirtildi.¹³⁹ Antlaşma ile sağlanabilen tek önemli gelişme ise Petersberg görevlerinin ODGP sütunu içine alınması ve AB'nin bu görevleri yerine getirirken BAB'dan yararlanabileceğinin öngörülmesi olmuştur. Fakat bu görevlerin de savunmadan ziyade güvenlik ile ilgili olduğu gözden kaçmamalıdır.¹⁴⁰ Ayrıca Antlaşma'nın 17. maddesinde, AB'nin alacağı savunma ile ilgili herhangi bir kararın, "ortak savunmalarının NATO'da olduğunu düşünen belli üye ülkelerin yükümlülüklerine saygı göstermek" durumunda olduğu belirtilerek savunma alanında NATO'nun kurumsal üstünlüğü daha da güçlendirildi.¹⁴¹

Amsterdam Antlaşması sonrasındaki gelişmelerde güvenlik ve savunma ağırlığını hissettirmiştir. İngiltere'de iktidara gelen İşçi Partisi hükümeti bu konudaki bakış açısını değiştirdi. Atlantikçi kanatın başını çeken İngiltere'nin tutumundaki bu

---

¹³⁸Bonn yakınlarındaki Petersberg'de 1992 Haziran'ında yapılan bir toplantıda, Batı Avrupa Birliği (BAB) dışişleri ve savunma bakanları, BAB'ın -Petersberg görevleri ve misyonu olarak anılan- gelecekteki çatışmaların engellenmesi ve barışın korunması amaçlı operasyonlara dahil olmasını kabul ettiler. NATO liderleri de, Ocak 1994'de, kısmen Petersberg görevlerinin yerine getirilmesi amacıyla Birleşik Müşterek Görev Gücü (BMGG) oluşturulması fikrini benimsediler. 1996-1997'deki hükümetlerarası konferans sırasında AB üyelerince müzakere edilen Amsterdam Antlaşması'nda insani ve kurtarma amaçlı görevler, barışın korunması ve barışın korunması dahil kriz yönetimi amaçlı asker kullanılması olarak tanımlanan Petersberg operasyonları AB'nin ortak dışişleri ve güvenlik politikası kapsamına dahil edildi.

¹³⁹ Karen E. Smith, **European Union Foreign Policy In A Changing World**, Cambridge, Polity Press, 2003, s. 45.

¹⁴⁰ Açıkmeşe, "The Underlying Dynamics....", s. 126.

¹⁴¹ White, **Understanding European...**, s. 148-149.

değişiklik, Avrupa'nın diğer ana askeri gücü Fransa ile birlikte yapılan St. Malo girişimi olarak tezahür etti.¹⁴² İngiltere'nin bu politika değişikliğinin en önemli nedeni savunma alanında bir "Avrupalılaştırma" sürecinden geçmekte oluşuydu. İngiliz dış politikasında, İngiliz hükümetlerinin güçlü direnişine rağmen "Avrupalılaştırma" görülmüştür. Ancak savunma alanındaki bu Avrupalılaştırmanın asıl hedefi, daha önce belirtildiği gibi, AB'ye bir ortak savunma boyutu kazandırmaktan çok hükümetlerarası bir yaklaşım ve uzlaşma yoluyla Avrupa'nın NATO ile bağlarını güçlendirmeye yöneliktir.¹⁴³ İngiltere'nin bu yaklaşım değişikliği sonrasında oluşturulan Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ile ilgili kararlar AB zirvelerinde hızla alınmaya başlanmış ve St. Malo sonrası süreçte AGSP hızla gelişen bir politika alanı olmuştur. ODGP Yüksek Temsilcisi Javier Solana'nın da ifade ettiği gibi, "devletlerin ulusal imtiyazları arasında güvenlik ve savunma politikası, ortak bir Avrupa yaklaşımı oluşturmaya en elverişsiz olanıdır. Bununla birlikte, ortak para birimine geçişten sonra Avrupa Birliği'nin son 5 yıldır yaptığı en hızlı ve görülmeye değer atılım bu alanda olmuştur."¹⁴⁴

AGSP'nin oluşum sürecinde BAB ve NATO ile ilişkilerin belirleyici olduğu görülmektedir. 1954'te kurulan fakat soğuk Savaş boyunca NATO'nun gölgesinde kalan BAB, 1990'larda yeniden canlandırıldı. Bunun en önemli nedeni, Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO'nun Avrupa ayağını güçlendirmektir. Nitekim 1994 NATO Zirvesi'nde, NATO içerisinde oluşturulmaya çalışılan Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği'nin BAB ile kolektif yürütülmesi kabul edildi. 1996 Haziran'ında Berlin ve

---

¹⁴² Smith, **European Union...**, 45-46.

¹⁴³ White, **Understanding European...**, s. 118-119.

¹⁴⁴ Javier Solana, "Önsöz", Nicole Gnesotto (der.), **AB Güvenlik ve Savunma Politikası** içinde, Nicole Gnesotto (der.), Emir Han Göröl, Gülçin Koçbil, Hande Kolçak Köstendil, Mustafa Cenk Sanıvar (çev.), İstanbul, TASAM Yayınları, 2005, s. 9.

Brüksel’de yapılan NATO Bakanlar Konseyi toplantılarında ve aynı dönemde Birmingham’da yapılan BAB Bakanlar Konseyi toplantısında AGSK’nin NATO içinde geliştirilmesi teyit edildi. Fakat İngiltere’nin 1998 St. Malo Zirvesi’nde tutum değiştirmesi AGSK’nin oluşum sürecinde duraklamaya neden oldu ve AB içerisinde ODGP’nin yeni bir açılımı olarak AGSP ön plana çıkmaya başladı. Nitekim 1999 Aralık Helsinki Zirvesi’nde AB’nin kriz bölgelerine müdahale etmek amacıyla oluşturacağı gücün NATO’dan bağımsız olacağı vurgulandı.¹⁴⁵

Taslak Anayasal Antlaşma da AGSP’yi ODGP’nin bütünlüğü bir parçası olarak kabul etmiştir. AGSP alanındaki ilk değişiklik Petersberg görevlerindeki genişletmelerdir. Buna göre ortak silahsızlandırma operasyonları, insani yardım ve kurtarma görevleri, askeri danışma ve yardım görevleri, çatışma önleme ve barışı koruma görevleri AGSP alanına dâhil oldu.¹⁴⁶ Bunun yanında sayılan bütün görevler hem sivil hem de askeri araçları kapsamaktadır. Ayrıca AGSP çerçevesinde uluslararası güvenliği güçlendirmede, çatışmayı önlemede ve barış gücü sağlamada Birlik dışı görevlerde kullanılacak sivil ve askeri araçlara da değinilmiştir.

B. AGSP’NİN ENTELEKTÜEL KAYNAKLARI

AGSP oluşumu evrimini belli kavramlar ekseninde geçirmektedir. AB taslak anayasal antlaşmasında tanımlanmaya çalışılan iki önemli kavram “Karşılıklı

---

¹⁴⁵ “Helsinki European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 10-11 Aralık 2001, <<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cmsUpload/Helsinki%20European%20Council-Presidency%20conclusions.pdf>> (11.6.2007)

¹⁴⁶ Duke, “Small States...”, s. 20.

Savunma” ve “Yapılandırılmış İşbirliği”dir. Diğer iki önemli değişiklik dayanışma şartı ile Avrupa Savunma Ajansı (Avrupa Silahlandırması, Araştırma ve Askeri Olanaklar Ajansı) ile AGSP alanına getirilen önemli yeniliklerdir.

Gerçekleştirildiği ve tam uygulandığı takdirde bütünleşme temelinde önemli adımlar olan bu yenilikler bize AGSP’nin amaçlanan geleceği ve yeri hakkında ipuçları vermektedir. Bu bağlamda bölümün bütünlüğü açısından daha ayrıntılı incelenmelerinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

1. Yapılandırılmış İşbirliği

Öncelikle yeni anayasal antlaşmada güçlendirilmiş işbirliği yeniden tanımlanmış ve yapılandırılmış işbirliği modeli öngörülmüştür. Yapılandırılmış işbirliği ile AB içerisinde, imkân ve kabiliyet yönünden birbirlerine yakın bazı ülkeler bir araya gelerek özellikle güvenlik alanında belirli projelerin gerçekleştirilmesi için aralarında işbirliğine gidebilecekler; bu oluşuma başka ülkelerin katılımı ise grubu kurmuş olan ülkelerin onayı ile mümkün olabilecektir. Bu bağlamda güçlendirilmiş işbirliği yapmak isteyen üye devletler Konseye başvururlar ve AB Dışişleri Bakanı güçlendirilmiş işbirliğinin ODGP ile tutarlı olup olmadığı hakkında görüş bildirir. Daha sonra Konsey görevi yerine getirebilecek gerekli kapasite ve arzusu olan bir grup üye devleti görevlendirir.¹⁴⁷

---

¹⁴⁷ Antonio Missiroli, “Mind the Steps: The Constitutional Treaty and beyond”, **EU Security and Defence Policy-First Five Years (1999-2004)**, Paris, Institute for Security Studies, 2004, s. 149.

Yeni anayasa yüksek askeri kapasite kriterini karşılayan üye devletlere değiştirilen Petersberg görevlerinin tamamlanması için yapılandırılmış işbirliği yapma fırsatı vermektedir. Anayasanın I. Bölümünde yüksek kriterleri karşılayan ve birbirlerine bağlayıcı taahhütte bulunan üye devletlerin Birlik çerçevesinde yapılandırılmış işbirliği oluşturabileceği belirtilmektedir. Üçüncü bölümde ise bu bağlayıcı taahhüt altına girmeye niyetli olan devletlerin yapılandırılmış işbirliğine gidebilecekleri söylenmektedir.¹⁴⁸ Bu doğrultuda yapılandırılmış işbirliği nitelikli oy çoğunluğu ile kurulmakta ve bu çerçevede alınan karar ve tavsiyeler oybirliği ile olmaktadır. Bunun ötesinde, bu işbirliği modelinin iki taraflı mı yoksa çok taraflı mı olduğu ya da bunun her koalisyona uygulanıp uygulanamayacağı açık değildir. Ayrıca, bu işbirliği modelinin güçlendirilmiş işbirliği ile kavram ve uygulamada nasıl farklılaştığı da belirsizdir.¹⁴⁹

Fransa ve Almanya'nın, arz edilen liderlik rolünü yapılandırılmış işbirliği ile de sağlamayı planladıkları, kendilerine ayak uyduramayacak "küçük ülkeler" sendromunu bu vesileyle aşmayı ve AB'nin lokomotif, lideri ve yönlendiricisi bir çekirdek olmayı öngördükleri anlaşılmaktadır. Anayasal süreç dışında bunun ilk örneği olarak 10 Şubat 2004'de İngiltere, Fransa ve Almanya tarafından 2007'de tam operasyonelleşecek, 1500 kişilik ve herhangi bir kriz durumunda bir BM talebini karşılamak maksadı ile 15 gün içerisinde intikale hazır olma yeteneğine sahip bir "muharebe grubu" teşkili önerisi ortaya atılmıştır. AB içinde bölünmelere yol açacağı

---

¹⁴⁸ "Treaty Establishing a Constitution for Europe", **EU Security and Defence, Core Documents**, Paris, Institute for Security Studies, Cilt V, 2004, s. 403.

¹⁴⁹ Missiroli, , "Mind the Steps....", s. 152.

endişesi ile diğer ülkelerin karşı çıktığı yapılandırılmış işbirliği, Aralık 2004'de yapılan AB Brüksel Zirvesi'nde kabul edildi.¹⁵⁰

2. Karşılıklı Savunma

AB'nin NATO üyesi olmayan dört üyesi(Avusturya, Finlandiya, İsveç ve İrlanda) “savunma” ifadesini genellikle kabul etmemekte, bunun yerine AB metinlerinde “güvenlik” teriminin kullanılmasını istemektedirler. Bu ülkelere göre iki kavram arasında belirgin bir sınır olmalı, eylemler ve planlar bu sınıra göre yapılmalıdır. Bu nedenle de, AB'nin üyelerine NATO'nun 5. maddesi gibi bir güvenlik garantisi vermesi mümkün olamamaktadır. Hatta bu nedenle, AB Savunma Bakanları toplantıları resmi formatta yapılamamaktadır. Buna çare olarak sadece isteyen ülkelerin birbirleri ile karşılıklı bir güvenlik düzeni kurmaları gündeme gelmişse de, hem AB içinden hem de bu gelişmeyi NATO'nun sorumluluk sahasının ihlali sayan ABD'den tepkiler gelmiştir. Uzun bir süre yaşanan fikir ayrılığından sonra, AB'nin daha önce belirtilen 2002 Brüksel Zirvesi'nde Avrupa'nın kolektif savunmasında NATO'nun öncül rolü kabul edilerek, karşılıklı savunma tartışmalarına son verildi.

---

¹⁵⁰ “Brussels European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 16-17 Aralık 2004, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/83201.pdf> (2.7.2007).

Bu bağlamda AB, şu an için, SHAPE benzeri bir askeri karargah kurma fikrinden vazgeçmiş görünmektedir. Bunun yerine, müstakil bir AB hareketının sevk ve idaresi için üye ülkelerin tahsis edeceği 5 karargahı kullanacaktır. Bu ülkeler İngiltere (Northwood), Almanya (Potsdam), Fransa (Paris), İtalya (Roma) ve Yunanistan (Selanik)'dir.¹⁵¹

3. Dayanışma Şartı

Taslak Anayasal Antlaşma Dayanışma Şartı'nda eğer içlerinden bir üye devlet bir doğal afet ya da terörist saldırının hedefi olmuşsa, diğer üye devletlerin dayanışma ruhu içinde hareket edeceği hükmünü öngördü.¹⁵² Birlik, üye devletler tarafından sağlanan askeri kaynakları içermek suretiyle kullanılabilir tüm araçları terörist saldırıya uğrayan ülkeye yardım için seferber edecektir. Bu yeni şartın uygulanması ise, Bakanlar Konseyi ve Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin görevlendirmesiyle sağlanacaktır. Bu noktada dayanışma şartı terörist saldırılara karşı oluşturulurken, karşılıklı savunma bir üye devlet toprağının askeri saldırganlığın hedefi olduğu geleneksel kavramı ifade etmektedir. Bu ayrımı gözlemlemek önemlidir.

---

¹⁵¹ Ibid. s.153.

¹⁵² Duke, "Small States...", s. 24.

4. Avrupa Savunma Ajansı

Temmuz 2004'te toplanan bakanlar konseyi toplantısında kurulmasına karar verilen ve "Avrupa Silahlanması, Araştırma ve Askeri Olanaklar Ajansı" olarak da bilinen kurum, bir planlama ve proje birimi şeklinde hareket eder. Proje, Avrupa bütünleşmesi adına şu anda belli ülkelerde silahlanma anlamında mevcut yakın modelleri birleştirecek ve geliştirecektir.¹⁵³ Kısacası, AGSP üyelerinin savunma yeteneklerini geliştirecek proje ve doktrinleri üreten bir katalizör niteliğindedir.

C. AGSP'NİN NETLEŞMESİNDE KİLİT NOKTA : AGSK – AGSP AYRIMI

İlk kez 10–11 Ocak 1994'de Brüksel'de gerçekleştirilen NATO Zirvesi'nde gündeme getirilen AGSK terimi, NATO'nun Avrupalı ortaklarınca "kendilerinin doğrudan sahip olmadıkları" NATO imkân ve yetenekleri ile güvenlikle ilgili görevlerde daha fazla yük üstlenebilmelerine imkân sağlamak için düşünülmüş teknik, askeri bir düzenleme olarak ortaya çıktı.¹⁵⁴ Burada ana düşünce, NATO çerçevesi dışına çıkmadan Avrupa'ya daha geçerli ve güvenilir bir güvenlik rolü kazandırılması oldu. NATO'nun AGSK konusunda yaktığı yeşil ışık daha sonra AGSK'ya ilave olarak AB Avrupa Konseyi'nin St. Malo, Köln ve Helsinki Zirveleri'nde AGSP olgusuna gidecek oluşumu başlattı.

---

¹⁵³ "Council Joint Action 2004/551/CFSP of July 2004 on the establishment of the European Defence Agency", **The Council of the European Union**, 12 Temmuz 2004, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/1_24520040717en00170028.pdf > (9.6.2007)

¹⁵⁴ Cengiz Okman, "AGSK Yapısında Karar Alma Süreci ve Diğer Uluslararası Örgütlerle İlişkiler", **Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, Avrupa Birliği ve NATO İlişkilerinin Geleceği, Türkiye'ye Etkileri**, İstanbul, Harp Akademileri Yayınları, 2001, s.134.

AGSK, bir NATO projesi olup NATO içerisinde başlatılmıştır. AGSP ise AB çerçevesi ile sınırlandırılmış girişimleri ifade etmektedir. AGSK, NATO içerisinde bir proje olarak kalmış, AGSP ise ileriye yönelik daha sistemli ve planlı bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. AGSP AB'nin askeri güç oluşturma yönündeki hedeflerinin ve açılımlarının bir göstergesidir. AGSP sürecinin ortaya çıkması ve gelişmesinde önemli rol oynayan AGSK konseptinin daha geniş kapsamlı ve ileriye yönelik boyutlarının NATO tarafından anlaşılması ve kabulü, iki yönlü kurumsal gelişimin uyumlaştırılması bakımından önemlidir. Aslında bu iki sürecin zincirleme bir şekilde ortaya çıkmasında rol oynayan etkenler arasında ABD dış politika eğilimleri vardı. Bu bağlamda, ABD'nin Avrupa ile güvenlik ve savunma ilişkilerinde yük paylaşımını belli temellere oturtulması yönünde uzlaştırıcı politikalar oluşturduğu görülmüştür.¹⁵⁵

AGSK, NATO'nun Avrupa ayağının yeniden yapılanmasını ve gelecekte ortaya çıkabilecek krizlere müdahalelerde AB üyesi müttefiklerin katkısının artırılmasını esas almaktadır. AGSP ise AB'nin kolektif güvenlik yaklaşımı çerçevesinde yer alan bir yapılanmadır. AGSK, NATO merkezli bir yapılanmayı ve etkin bir koordinasyonu öngörmektedir. AGSP ise AB merkezli bir yapılanmayı esas almakta, bu çerçevede NATO ile koordinasyona önem vermektedir.¹⁵⁶

NATO çevreleri ilk başlarda AGSP gibi bir oluşumun AGSK'nın önüne geçmesini istemediler. Bu görüşler NATO kaynaklarına bağlılık ve işbirliğinin AGSK

---

¹⁵⁵ Hasret Çomak, **Avrupa'da Yeni Güvenlik Anlayışları ve Türkiye**, İstanbul, TASAM Yayınları, 2005, s. 55.

¹⁵⁶ Ibid., s. 56.

vasıtasıyla olması gerektiğini ileri sürdüler. Ayrıca AGSP'nin ortaya çıkmasıyla oluşacak hızlı bir yol ayrılığı sürecine de olasılık verilmemişti.¹⁵⁷

Oysa AGSP'nin amacı NATO'nun düşüncelerinden farklıdır. AGSP, NATO ile sadece yük paylaşma konusunda bir amaç edinmemiştir; ayrıca NATO'dan bağımsız ve AB'ye ait bir savunma örgütü ve politikası oluşturulmasını amaçlamıştır. AB, bir "Avrupa Birleşik Devletleri" kurma idealinin sadece ekonomik birlik kurulmasıyla değil, aynı zamanda bir siyasal bütünleşme ile mümkün olduğunun farkındadır.¹⁵⁸ AGSK terimi, AB içerisinde tam anlamıyla bir savunma politikası oluşturulmasını istemeyen üye devletler tarafından da kullanılmıştır. Fakat, zaman içinde İngiltere'nin ikna edilmesi ile AGSP'nin, ortak savunmadan çok, sınırlı ölçüde askeri operasyonlar için imkânlar ile donatılması konusunda bir uzlaşya varılmıştır.¹⁵⁹

Birlik içinde bir ideal, eylem ve proje kümesini ifade eden AGSP, teorik olarak NATO tarafından içi doldurulan ve şekillendiren AGSK kavramından daha iddialı ve "Avrupalı" bir kavramdır. AGSP Avrupa'nın siyasi kaderine doğrudan etki yapması hedeflenen bağımsız bir politika oluşumunu simgelemektedir.

---

¹⁵⁷ Robert E. Hunter, "NATO in the 21st Century: A Strategic Vision", **Parameters**, Yaz 1998, s. 15, <<http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/98summer/hunter.htm>> (28.12.2005)

¹⁵⁸ Steven Everts, **Shaping a Credible EU Foreign Policy**, Londra, CER, 2002, s.122.

¹⁵⁹ Rupp, **Avrupa Birliği'nin...**, s.26.

3. BÖLÜM: AB'NİN KÜRESEL AKTÖRLÜK ARAYIŞINDA AGSP

Soğuk Savaş sonrasında, genel harp tehlikesinin ortadan kalkması ve Avrupa'nın güvenliği için NATO'ya bağlı olma ihtiyacının da azalması ile bölgesel çabalar yeniden gündeme gelmiştir. Zira Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle NATO'nun işlevi ve amaçlarında da ciddi bir kimlik bunalımı yaşanmaktaydı. Diğer yandan küreselleşme, tüm alanlarda olduğu gibi, güvenlik ve savunma alanında da etkisini arttırmaktaydı. İletişim ve teknolojinin gelişmesi, olay ve olguların, dolayısıyla da kriz ve çatışma durumlarının tüm dünyaya anında yayılmasını sağladı. Böylece, kriz ve çatışmalar küresel bir nitelik edindi. Eskiden ülkelerin ulusal ve bölgesel düzeyde ele aldıkları çevre, doğal afet gibi sorunlar tüm dünyayı etkilemeye başladı. Bu da küresel düzeyde bir müdahale gereksinimini su yüzüne çıkardı. Oluşan yeni koşullar hem Avrupa güvenlik ve savunma arayışının somutlaşmasına, hem de NATO'nun yeni bir vizyon oluşturmasına ortam hazırladı.

Küreselleşme ve NATO'nun yaşadığı geçiş dönemi AGSP'nin temelinin atılmasının, dolayısıyla yeni bir güvenlik aktörünün doğmasının yolunu açmıştır. Sonraki dönemlerde bu oluşumun bölgesel mi yoksa küresel mi bir karakteristiğe sahip olduğu tartışması gerek akademisyenler, gerekse politikacılar ve askeri yetkililer tarafından tartışılmıştır. Küreselleşme ve Avrupa entegrasyonu ile yeni bir boyut kazanan AGSP sürecinin mevcut durumu genel bir çerçeve çizerek daha iyi açıklanabilir.

A. KÜRESELLEŞME VE GÜVENLİK

Ekonomik, siyasi, teknolojik, iletişim, çevre, demografik ve kültürel boyutlarından meydana gelen ve içinde yaşadığımız dünyanın şekillenmesinde etkin rol alan küreselleşme süreci, diğer tüm alanlarda olduğu gibi güvenlik kavramını da yapısal ve köklü bir dönüşüme zorlamaktadır.

Ulus-devlet, uluslararası kuruluşlar ve devletler üstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları gibi aktörlerin karşılıklı iletişimi ve etkileşimi sonucunda şekillenmekte olan çağdaş küreselleşme sürecinde, salt ulus-devlet temelinde tanımlanmış geleneksel güvenlik kavramı geçerliliğini yitirmekte ve küresel sorunların çözümünde yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla, başta terörizm olmak üzere, küresel tehditler ile mücadelede başarılı olunabilmesi ve küresel güvenliğin sağlanabilmesi için küreselleşme sürecinin özellik ve dinamikleri analiz edilmeli; güvenlik konusunda uygun ve etkin politikalar üretilmelidir. AGSP süreci de bu değerlendirmenin kapsamındadır.

1. Küreselleşme Süreciyle Şekillenen Güvenlik Ortamı

Küreselleşme öncesi dönemde, 1648'da düzenlenen Vesfalya Konferansı'nı müteakip dünyanın ulus-devletler temelinde yapılandırılmış olması neticesinde, güvenliğin sağlanması görevi ulus-devletlerin tekelinde olan bir işlev olarak görüldü. Bu durum hâlen geçerliliğini korumaktadır. Fakat, küreselleşme süreci ve bu sürece bağlı olarak gelişen "küresel yönetim" adı altında tanımlanmakta olan yeni siyaset anlayışı çerçevesinde güvenlik sorunlarına salt ulus-devlet temelinde yaklaşmanın,

sorunların çözümü için yeterli olamayacağı Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından kısa sürede anlaşılmıştır.

Güvenlik sorununun çözümüne ulus-devlet temelli yaklaşımların artık yetersiz olduğu ve uluslararası ilişkilerde savaşın yalnızca devletler arasında ortaya çıkan bir durum olduğunu savunan geleneksel görüşün geçersiz kaldığı, en açık ve trajik şekilde ABD'de yaşanan 11 Eylül olayları ile ortaya çıkmıştır.¹⁶⁰ Dünyanın askeri bakımdan tek süper gücü olan ve benzeri olmayan yüksek güvenlik teknolojilerine sahip bulunan ABD, kendi toprakları üzerinde düzenlenen bu terörist faaliyeti engelleyememiştir. Bu çerçevede, öncelikle çağdaş küreselleşme sürecinin güvenlik kavramı üzerindeki etkilerinin analitik bir biçimde incelenmesi gerekmektedir.

Söz konusu etkiler altı alt başlık altında toplanabilir. Birinci etki, küreselleşme sürecinde, dünya genelinde her çeşit silah ve askerî mühimmatın üretim ve tedarikinin daha kolay bir hâle gelmiş olmasıdır. Günümüzde, devletlerin yanı sıra birçok ulus-ötesi birimler, yüksek askerî teknoloji ve nükleer silahlara sahip olabilmekte; bu durum küresel güvenliğin sağlanmasının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.

İkinci olarak belirtilmesi gereken husus, küreselleşme sürecinde terörizm kavramının geçmişe nazaran tamamen farklı bir anlam kazanmış olmasıdır. Günümüzde terörist faaliyetler eskiden olduğu gibi belirli bir coğrafi bölgeyle sınırlı kalmamakta, tamamen küresel ölçekte icra edilmektedirler. Yani, hedefler, kurbanlar ve failler belli bir milliyete, bölgeye ait olmasıyla değerlendirilmemektedir. Böylece

---

¹⁶⁰ Stewart Hoffmann, "Clash Of Globalizations", D. Held ve A. McGrew (der.), **The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate**, Cambridge, Polity Press, 2003, s. 16.

uluslar arası terörizm, bir küresel güvenlik tehdidi olarak güvenlik ve savunma literatüründe yerini almıştır.

Bir diğer konu, kimlik ve buna bağlı olarak aidiyet sorunlarının günümüzde temel bir çatışma nedeni haline gelmesidir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde Sovyetler Birliği'nin çözülmesi sonrasında ortaya çıkan devletlerin bulunduğu Doğu Avrupa ve Balkan coğrafyaları üzerinde etnik kimlik temelinde yaşanan ve Kaldor'un tabiriyle "yeni savaşlar" olarak tanımlanan bu çatışmalar, en belirgin ve trajik örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁶¹

Dördüncü olarak, yolsuzluklar, haksız ve orantısız güç kullanımı, şeffaflık ve hesap verebilirlikten yoksunluk gibi unsurlardan oluşan ve günümüzde "kötü yönetim" olarak adlandırılan kavram, küresel terörizmi dolaylı olarak besleyerek güvenlik ortamını olumsuz şekilde etkilemektedir.¹⁶²

Bu çerçevede üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu ise günümüzde, güvenlik konusunda geleneksel olmayan birçok sorunun ortaya çıkmış olmasıdır. Örneğin organize suçlar, insan, silah ve uyuşturucu ticareti, kara para aklama, yasa dışı paranın uluslararası tedavülü, çevre kirliliği, doğal afetler, sera etkisi gibi risk ve tehditlerin dünya çapında yaygınlaşması, küresel güvenliğin temini önünde önemli engeller olarak karşımıza çıkmaktadır.

Son olarak, içinde bulunduğumuz küreselleşme sürecinde, güvenliğin temini önünde en önemli engellerden biri yasa dışı göç konusudur. Türlü neden ve amaçlar

---

¹⁶¹ M. Kaldor, **New & Old Wars: Organized Violence in A Global Era**, Cambridge, Polity Press, 1999, s. 1 - 11 ve 69 - 90.

¹⁶² Javier Solana, **A Secure Europe in A Better World: European Security Strategy**, Brüksel, Council of The European Union, 2003, s. 6.

gözetilerek özellikle geri kalmış ülkelerden kalkınmış ülkelere doğru seyreden yasa dışı göç dalgaları, güvenlik bakımından birçok sorunu da beraberinde getirmektedir.

Şüphesiz, küreselleşme sürecinin hızla ilerlediği bu dönemde, küresel tehditler ile mücadele ve küresel güvenliğin temini son derece kapsamlı bir konuya işaret etmektedir ve bu doğrultuda birçok önemli adımın atılması gerekmektedir. Mevcut küreselleşme sürecinde yukarıda sunulan koşullar bizi, ister istemez AGSP üzerinde bir kez daha düşünmeye sevk etmektedir. AGSP'nin mevcut yapısal ve operasyonel bir analiziyle şuan ki mevcut durumu ve kapasitesi hakkında fikir edinmenin yararlı olacaktır.

2. Küresel Düzeyde AGSP

AGSP sürecine kadar AB, refah düzeyi ve ekonomik düzeniyle çoğu görüş tarafından sivil bir güç olarak görüldü. Bu çerçevede AB'nin uluslararası bir aktör olarak rolü bir netliğe kavuşamadı. Winn'in "Büyük deney" olarak tanımladığı Avrupa bütünleşmesi ekonomik ve ticari açıdan büyük başarı kazanmıştır; fakat bu oluşum her şeyden önce bir dış politika projesidir¹⁶³. Tıpkı bir devlet gibi AB'nin de dış politikasını sadece ekonomik ve ticari yollarla değil, gerektiğinde siyasi ve askeri yollarla da etkin kılması beklenmektedir. Dolayısıyla dış politikanın bir bütünlüğe kavuşturulması açısından AGSP önemli bir araç olarak görülmektedir.

Balkanlarda yaşanan kriz ve çatışmalar karşısında AB'nin gereken etkinliği ve caydırıcılığı gösterememesi bütünleşmenin güvenlik ayağının da güçlendirilmesi gerektiği yönündeki ilk uyarı olmuştur. Halbuki bir barış, demokrasi ve istikrar alanı

---

¹⁶³ Neil Winn, "CFSP, ESDP, and the Future of European Security: Whither NATO?", The Brown Journal of World Affairs, Cilt IX, Sayı 2, Kış-İlkbahar 2003, s.149.

olarak tasarlanan olan AB, Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan yeni demokrasilere yol gösterici olmalı, içinde sağladığı barış ve istikrar ortamını orta ve doğu Avrupa'ya taşıyabilmeliydi. Yugoslavya ve Kosova'da yaşanan gelişmelerden sonra AB devletleri bu idealin sadece ekonomik ve diplomatik araçlarla gerçekleştiremeyeceğini anladı. Söz konusu gelişmelere paralel olarak, Balkanlardaki savaşların NATO müdahalesiyle sonlandırılması, kendi kıtasında bile politik çözümler üretemeyen AB'nin uyarılmasında diğer bir önemli faktördür. Bu gelişmeleri takiben AGSP süreci işlemeye başladı.

Küresel güç olma tartışması çerçevesinde, AGSP sürecini başlatan İngiltere ve Fransa'nın algı ve beklentilerinin farklı olması önemli bir noktadır. Önemli bir NATO ve Amerikan müttefiki olan İngiltere, AGSP'nin kriz yönetimine yoğunlaşması ve NATO'ya yardımcı bir rol üstlenmesi gerektiğini savunmuştur. Buna karşılık Fransa, AB'nin siyasi geleceği açısından NATO'dan bağımsız ve tamamen AB'nin küresel hedeflerine yardımcı bir AGSP'nin oluşturulması düşüncesine sahipti.¹⁶⁴

11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında AGSP'nin küresel rolüne yönelik beklentiler artmıştır. Dünya'daki mevcut tek süper güç olarak kabul edilen ABD, 11 Eylül sonrası giriştiği müdahalelerde beklediği uluslararası destek kapsamında AB üyelerinden kendi küresel yükünü hafifletmesini istemiştir. Bu durum da beraberinde yeni bir tartışmayı getirmiştir. AGSP'nin ABD ve NATO'ya vereceği destek ayrı bir savunma yapılanması şeklinde mi yoksa NATO himayesinde bir yardımcı güç şeklinde mi olması gerektiği hususu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Gordon durumu şöyle özetlemektedir:

---

¹⁶⁴ Nicole Gnesotto, "ESDP: Results and Prospects", **EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)**, Nicole Gnesotto, der., Paris ,European Union Institute for Security Studies, 2004, s. 13.

“Eğer doğru işlerse güçlü bir AB savunma gücü tüm taraflar için yararlı olabilir. Böyle bir güç, Avrupa Kıtasındaki Amerikan yükünü hafifletebilir, AB’yi daha etkin bir savunma ortağı yapabilir ve ABD’nin müdahale etmediği ya da edemediği güvenlik sorunlarını AB’nin çözmesini sağlayabilir. Eğer bu güç doğru işlemezse, harcanan zaman ve kaynaklar boşa gitmiş olur, AB projesinin geleceği risk altına girer. Hatta daha kötüsü, AB’nin uluslararası rolü 1990’ların başında yaşanan Balkan krizlerindeki bir adım geride olabilir. Zira Atlantik ve Avrupalı olmak üzere iki ayrı strateji ve iki ayrı kurum arasında büyük çaplı bir rekabet ve güç bölünmesi olacaktır.”¹⁶⁵

Gordon burada ayrı bir savunma yapılanmasının taşıdığı risklerden bahsetmektedir. AGSP’nin tamamen NATO’dan bağımsız bir savunma yapılanmasına gitmesi halinde, büyük desteğini gördüğü ABD ve NATO yardımı en alt seviyeye inecek, fakat aynı zamanda AGSP’den bir NATO performansı beklenecektir. Avrupa kıtasındaki “Amerikan yükünün hafifletilmesi” tabiri ile Gordon’un ilk başta bölgesel perspektiften baktığını düşünebiliriz, Ancak “ABD’nin müdahale etmediği ya da edemediği güvenlik sorunlarının çözümü” neticede küresel bir yaklaşım imayı ele almaktadır.

Crowe ise AGSP’nin NATO’dan bağımsız bir yapıya kavuşturulması gerektiğine inanmaktadır. Ona göre, NATO’nun Avrupa ayağı olarak geliştirilen BAB’ın geçmişte pasif ve yetersiz kalmasından ders alınması ve AGSP’nin NATO dışında geliştirilmesi gereklidir.¹⁶⁶ Bu doğrultuda Crowe gelecekte gerçekleşebilecek

---

¹⁶⁵ Philip H. Gordon, “Their Own Army? Making European Defense Work”, **Foreign Affairs**, Cilt LXXIX, Sayı 4, Temmuz-Haziran 2000, s. 17.

¹⁶⁶ Brian Crowe, “A Common European Foreign Policy After Iraq?”, **International Affairs**, Cilt LXXIX, Sayı 3, 2003, s. 539.

bir olasılıktan bahsetmektedir. NATO ABD'nin çıkarlarının gerektirdiği durumlarda bir çözüm ve müdahale aracına dönüşürken, ABD çıkarlarının bulunmadığı bölgelerde AGSP etkin bir çözüm ve müdahale aracı olabilir.¹⁶⁷ Crowe'un bu görüşü Gordon'la örtüşmektedir.

AB tarafından ODGP Yüksek temsilcisi olarak atanan Javier Solana ise mevcut küresel düzende AGSP'nin bir seçim değil, bir gereklilik olduğunu belirterek AGSP'nin gelecekteki kaçınılmaz rolüne vurgu yapmıştır.¹⁶⁸

Solana'nın görüşü, Aralık 2003'teki Brüksel Avrupa Konseyi'nde kabul edilen Avrupa Güvenlik Stratejisi belgesinde detaylandırıldı. Belgede Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin etkin bir askeri güç olarak etkinliğini sürdürdüğü, fakat hiçbir devletin tek başına günümüzün küresel sorunlarıyla başa çıkamayacağı ifade edildi. Belgede, 450 milyonu aşan nüfusu ve dünya üretiminin dörtte birini karşılayan ekonomisiyle AB'nin bir küresel güç olduğu ve küresel güvenlik konularında sorumluluğunun artması gerektiği belirtildi.¹⁶⁹ Çoğu AB'ye komşu ya da yakın olan çeşitli bölgelerde krizlerin ve uluslararası istikrarsızlığın hakim olduğunun altı çizildi. Bunun yanında küreselleşen dünyada refah ve güvenlik konuları birbirlerini doğrudan etkiledikleri için AB'nin ekonomik zenginliğinin de tehlike altında olacağına değinildi. Bu bağlamda Avrupa'nın karşılaşılabileceği geliş yönü ve zamanının önceden tahmin edilmesi zor küresel tehditler sıralanmıştır. Bu tehditler terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel kriz ve çatışmalar, yolsuzluk ve organize suçlardır. Strateji belgesinde, ileri sürülen tehditler karşısında AB'nin küresel

---

¹⁶⁷ Ibid., s. 540.

¹⁶⁸ Gnesotto, "ESDP: Results...", s. 5.

¹⁶⁹ "A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy", **The Council of the European Union**, Brüksel, 12 Aralık 2003, <<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>> (18.8.2007)

düşünmesi ve yerel eylemlerde bulunması gerektiği ifade edildi. Bu çerçevede AB için üç stratejik hedef ortaya kondu: tehditlerle mücadele, yakın ve komşu bölgeleri kapsayan bir güvenlik ortamının oluşturulması ve uluslararası kriz ve çatışmaların çözümünde çok taraflılık.¹⁷⁰

Belgeden anlaşılacağı gibi, oluşan yeni küresel koşullar AGSP için bir şans olmuştur. Belgenin tam olarak nasıl bir görüşü anlattığı ve AGSP'nin sınırları konusunda birtakım görüş ayrılıkları olmakla birlikte, genel kanı AB'nin kendi başına bir küresel güç olma iradesini ortaya koyduğudur. Bu bağlamda Bretherton ve Vogler belgede ortaya konan AGSP sınırlarının net olmadığı ve farklı yorumlara neden olabileceği görüşünü savunmaktadırlar.¹⁷¹ Onlara göre “savunma” terimi sadece AB üyelerini kapsayan ya da AB sınırlarını aşan bir coğrafyaya hitap edebilir. Bretherton ve Vogler'in değindiği başka bir önemli nokta da AGSP'nin kesinlikle bir bölgesel savunma oluşumu olmadığıdır. Buna kanıt olarak AGSP'nin Strateji Belgesinde yer alan işlevleri gösterilmiştir. Bretherton ve Vogler belgede “Savaşma” ve “Güç Sevkiyatı” kavramlarının yer almamasına karşın, Petersberg Görevleri kapsamında olmayan “Barışın Dayatılması” ve “Avrupa'nın ötesinde hareket etme yeteneğine sahip olmak” hedeflerinin ön plana çıkartıldığının altını çizmektedir.¹⁷² Sadece küresel bir gücün başarabileceği dört unsurun ikisine yer verilmesi AGSP'nin küresel aktörlük arayışında olduğu yönünde sağlam bir kanıt olarak görülebilir. Bretherton ve Vogler'in vurguladıkları başka bir husus da, Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin günümüzün konvansiyonel anlamda süper güç olma kriterlerinden terörizm, kitle

---

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ Bretherton ve Vogler, **The European Union ...**, s. 208.

¹⁷² Ibid., s. 209.

imha silahlarının yayılması ve antidemokratik rejimlerle mücadele gibi küresel güvenlik sorunlarını ele alması yoluyla gelecekteki hedefini belli etmesidir.¹⁷³

Küresel güvenlik aktörlüğü arayışında sadece askeri değil siyasi ve ekonomik araçlara da ihtiyaç olduğu birçok görüş tarafından ortaya konmuştur. Solana'ya göre yeni küresel tehditler askeri araçlardan ziyade çeşitli siyasi, sosyal ve ekonomik tedbirleri de gerektirmektedir. Askeri ve sivil yeteneklerin eşzamanlı güçlendirilmesi, kaynakların bütünlüğünün sağlanması ve birlik dışı aktörlerle işbirliğinin geliştirilmesi Solana'nın öngördüğü tedbirler kapsamındadır¹⁷⁴. Gnesotto da AGSP'yi sadece bir askerileştirme süreci olarak görmemektedir. Ona göre AGSP'nin ana hedefi, AB'nin küresel aktörlük arayışında elindeki tüm ekonomik, diplomatik ve askeri kaynakların uyumlu ve verimli bir şekilde kullanılması yoluyla etkin bir hareket kabiliyetine kavuşturulmasıdır.¹⁷⁵ Bu noktada önemli olan AB'nin kendi iç dinamikleri arasındaki uyum ve bütünlüktür.

B. AGSP'İN İŞLEYİŞİ VE YAPISI

AGSP, uzlaşmaya dayanan bir hükümetlerarası politikadır. Oybirliği zorunludur.¹⁷⁶ Üye devletler katılmak istemedikleri operasyonlara askeri ya da parasal katkıda bulunmaya zorlanamazlar. Bir uzlaşma yoksa ortak bir politika da yoktur. Bu bağlamda bir operasyon da gerçekleşemez. Askeri kaynakların çoğunluğu üye devletlerin kontrolü ve otoritesi altındadır. NATO'dakine benzer bir Savunma

---

¹⁷³ Ibid., s. 211.

¹⁷⁴ Javier Solana, "Europe's Growing Role in World Security", **NDA Discussion Paper**, Winter 2004, <<http://www.forum-europe.com/publication/NDADigitalDiscussionPaper.pdf>>. (30.8.2007), s. 49-50.

¹⁷⁵ Gnesotto, "ESDP: Results...", s. 5.

¹⁷⁶ Crowe, "A Common Foreign ...", s. 534.

Bakanları Konseyi yoktur. AGSP üzerindeki temel siyasi kararlar, AB Bakanları'nın Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi (GAERC) veya gerektirdiği hallerde bizzat Hükümet ve Devlet Başkanları Konseyi'nde en yüksek seviyede ele alınır.¹⁷⁷ Kararların Avrupa Konseyi'nde onayı gereklidir. Nice Antlaşmasıyla ODGP kapsamında yer alması onaylanan “genişletilmiş işbirliği AGSP konusunda geçerli değildir.

1999 yılında bu yana, AGSP, ortak Avrupa savunmasını BAB terminolojisinden alındığı şekliyle “kriz yönetimi” ile nitelendirmiştir. AB “kriz yönetimi” sadece askeri boyutla sınırlı değildir ve ayrıca sivil bir boyutu da kapsamaktadır. Sadece hareket planı ve icrası değil, aynı zamanda kriz yönetimindeki eksikliklerin belirlenmesi ve giderilmesi de AGSP'nin sorumluluğundadır.¹⁷⁸ Bu bağlamda, Avrupa savunma sanayisi ve teknolojisinin güçlendirilmesi AGSP'nin amaçlarından biridir. Aslında, resmi olarak Ocak 2003'te başlayan AGSP, Bosna-Hersek'teki AB Polis Misyonu'ndan (EUPM) Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ndeki Artemis'e ve Makedonya'daki Concordia'dan Proxima'ya kadar uzayan bir takım kriz yönetimi operasyonlarında sivil uygulamaya ağırlık vermiştir.

AB'nin yürüttüğü kriz yönetimi hareketleri gayri resmi bir düzeyde yapılmaktadır. Harekat askeri bir harekatsa ve alanı NATO'nun sorumluluk sahası içindeyse NATO ve AB arası görüşmelerle işbölümü ve sorumluluklar siyasi ve askeri düzeyde belirlenir. Aynı bir AB harekatı durumunda gayri resmi müzakereler üye devletler arasında yapılır ve karargahı kullanılan devlet “çekirdek devlet” olarak

---

¹⁷⁷ Antonio Missiroli, “AGSP-Nasıl İşler?”, **AB Güvenlik ve Savunma Politikası** içinde, Gnesotto (der.), s. 59-60.

¹⁷⁸ Ibid., s. 69.

harekatın merkezinde yer alır.¹⁷⁹ AB Askeri Komitesi ve AB Personeli'nin ortak çalışmasıyla harekatta kullanılacak güçler oluşturulur. Harekat sivil bir harekatsa benzer bir yol izlenir. Fakat bu sefer AB kurumları ve özellikle Avrupa Komisyonu harekatta kilit rol oynar. Harekata hazırlık aşamasında ODGP Yüksek Temsilcisi ve Siyasi ve Güvenlik Komitesi arabulucu rolünü üstlenirler. Nice Antlaşması'na göre AB harekatlarına AB üyesi olmayan üçüncü devletler askeri katkı sağlayabilirler. Harekatın amaçladığı hedefler ve harekatın araçları GAERC tarafından hazırlanan “Müşterek Eylem Planı”nda belirtilir.¹⁸⁰

Amsterdam Antlaşması'nın ekinde bulunan özel bir protokol gereği Danimarka, savunma alanından muaf tutulmuştur. Fakat bu muafiyet sivil kriz yönetimi ya da kurumsal kararlarda geçerli değildir. Ayrıca Danimarka'nın karar vermesi halinde, herhangi bir harekata dahil olma hakkı bulunmaktadır.¹⁸¹

Harekatın kontrolü ve taktiksel yönetimi harekatın başında kişidedir; bu kişi harekatın askeri ya da sivil olmasına göre değişir. Genellikle özel bir temsilci Harekat yöneticisini destekler. Bu kişiler Yüksek Temsilci'ye karşı sorumludurlar. Harekatın stratejik kontrolü ve siyasi geri beslemesi Siyasi ve Güvenlik Komitesi tarafından yürütülür.¹⁸²

1. Yüksek Temsilci

Amsterdam Antlaşması'nın 26. maddesi ile oluşturulan ve Konsey genel sekreterliğinin bir görevi haline getirilen ODGP Yüksek Temsilciliği, ODGP

---

¹⁷⁹ Ibid., s. 66.

¹⁸⁰ Ibid., s. 66.

¹⁸¹ Haşim Türker, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası**, Ankara, Nobel, 2007, s. 98.

¹⁸² Missiroli, “AGSP-Nasıl...”, s. 69.

konularında, AB Dönem Başkanlığı'na yardımcı olmakla görevlendirilirken, bu görevi kapsamında ODGP ile ilgili siyasi kararların uygulanması, hazırlanması ve formülasyonuna katkı yapmak ve gerektiğinde AB Konseyi Başkanlığı'nın istemiyle AB Bakanlar Konseyi adına hareket ederek üçüncü kişilerle siyasi diyalogu yürütmekle yetkilendirilmişti.¹⁸³

Bugün ODGP Yüksek temsilcisi Javier Solana'dır. Solana BAB'ın 1999 Marsilya Konseyi'nde BAB Genel Sekreterliğine getirilmişti. AB'nin 1999'daki Köln Zirvesi'nde Solana'nın bu görevini Yüksek Temsilcilik göreviyle birleştirilmesi istendi.¹⁸⁴ Böylece BAB'ın işlevlerinin AB'ye yüklenmesi amaçlandı

Amsterdam Antlaşması'na göre Yüksek Temsilci'nin AGSP alanında belli bir konu ya da hareketle ilgili özel bir temsilci atama yetkisi vardır. AB Harekatlarının hazırlık safhasında arabuluculuk rolünü üstlenir. AB'nin etkin olduğu Balkanlar gibi bölgelerde nüfuzlu bir konuma sahip olan Yüksek Temsilci, Ortadoğu, Afganistan ya da Güney Kafkasya gibi diğer kriz ve çatışma bölgelerinde aynı güce sahip olmayıp bir büyükelçi gibi hareket edebilir.¹⁸⁵

AB'nin Yüksek Temsilciliğe Javier Solana'yı ataması uluslararası topluma çok iddialı bir mesaj vermiştir. NATO Genel Sekreterliği gibi saygın ve yetkin bir görevi en iyi şekilde yerine getirdiğine inanılan Solana, başta Kosova Krizi olmak üzere birçok uluslararası sorunda kilit rol oynamış bir devlet adamıdır. Bu bağlamda AB Solana tercihiyle AGSP'nin liderlik sorununu çözmüştür. Crowe'a göre Solana AGSP'yi küresel arenada etkin bir konuma taşıyacak yüksek profilli bir politikacıdır.

---

¹⁸³ Ibid., s. 61.

¹⁸⁴ "Cologne European Council..."

¹⁸⁵ Missiroli, "AGSP-Nasıl...", s. 62-63.

Crowe, atanmasından itibaren Sırbistan'da Miloseviç karşıtı sivil toplumun desteklenmesi, NATO'yla koordineli Güney Sırbistan'daki Preşeva Vadisi Krizi, Makedonya ve Karadağ krizlerinin çözümünde gösterdiği başarıların Solana'nın ne kadar doğru bir tercih olduğunun göstergeleri olarak görmektedir.¹⁸⁶ Missiroli ise, Solana'nın AB'nin kurumlarının toplamından daha fazla AB'nin sesini duyurmayı başardığını ileri sürmektedir.¹⁸⁷

Solana'nın kişiliğinde Yüksek Temsilci'nin rolü halen gelişmektedir. Fakat bunun yanında birtakım kurumsal zorluklar Yüksek Temsilci'yi AGSP alanında kısıtlamaktadır. Konsey'in Solana'ya AGSP konusunda tanıdığı yetki alanı sınırlıdır. Çünkü AB üyeleri, AGSP üzerindeki yetkilerinden vazgeçmeye yanaşmamaktadır. Bazı görüşler bu durumun AGSP'nin geleceğini olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Bu çerçevede Crowe güvenlik ve savunma konularında önde gelen bir siyasetçi olan Solana'nın liderliğinin büyük bir fırsat olduğunu ve bu fırsatın AB Konseyince yapılacak bir takım değişikliklerle iyi değerlendirilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu kapsamda Yüksek Temsilci'nin AB adına görüş belirtme, politika oluşturma, müzakere ve hareket etme yetkilerinin artırılması, hatta ODGP konularında Konsey'e başkanlık etmesi hem kurumlar arası sinerjiyi arttıracak hem de AB içinde teksesliliği sağlayacaktır.¹⁸⁸ Crowe'un önerileri henüz gerçekleşmemiştir. Fakat en azından Yüksek Temsilci'yi AGSP alanında destekleyecek ortak bir AB yaklaşımının üye devletler tarafından oluşturulması, AB'nin küresel geleceği açısından akılcı bir adım olacaktır.

---

¹⁸⁶ Crowe, "A Common Foreign ...", s. 542.

¹⁸⁷ Missiroli, "AGSP-Nasıl...", s. 63.

¹⁸⁸ Crowe, "A Common Foreign ...", s. 543-544.

2. Siyasi ve Güvenlik Komitesi (Political and Security Committee-PSC)

AGSP’de politika formülasyonu ve uygulanmasında Yüksek Temsilcilığe yüklenen sorumlulukların zamanla artması sonucunda, bu yükün paylaşımı amacıyla ilave organların oluşturulması 1999 Helsinki Zirvesi’nde gündeme geldi ve AB Avrupa Konseyi’nin Aralık 2000’de Nice’de gerçekleştirildiği zirvede AB’nin Askeri Yapısı belirlendi. Bu yapı, Siyasi ve Güvenlik Komitesi (PSC), AB Askeri Komitesi (EUMC) ve AB Askeri Personeli (EUMS)’nden oluşmaktadır.¹⁸⁹

Siyasi ve Güvenlik Komitesi (PSC), Brüksel’de yer almaktadır. Komite, Büyükelçi seviyesinde ulusal temsilcilerden oluşmaktadır.¹⁹⁰ AB’yi oluşturan Antlaşmanın 25. maddesinde belirtilen bütün görevleri yerine getirecektir. Bu kapsamda, ODGP alanında uluslararası gelişmeleri dikkatle izleyecek, Konsey’in isteği ile ya da kendi isteği ile konsept belirleyip politika üretilmesine yardım edecektir. AB’yi oluşturan antlaşmanın 207. maddesinde yer alan politikaların uygulanmasını denetleyecektir. ODGP içerisindeki konular hakkında diğer Komiteler için rehberlik sağlayacak ve aynı zamanda Yüksek Temsilci / Genel Sekreter ile Özel Temsilciler arasındaki ilişkileri düzenleyecektir.¹⁹¹ Siyasi ve Güvenlik Komitesi aynı zamanda Askeri Komiteye rehberlik edecek, Askeri Komite’nin düşünce ve önerilerini inceleyecek ve gerekli durumlarda bu Komitenin yerini alacaktır. Kriz yönetiminde sivil kuruluşların düşünce, bilgi ve tavsiyelerini alacak ve onlara rehberlik edecektir. Siyasi ve Güvenlik Komitesi aynı zamanda ilgili konunun ana hatlarını göndereceği raporlarda detaylı olarak açıklayacak ve antlaşmalarda belirtilen formlarda siyasi diyaloga liderlik edecektir. NATO ile ilgili belgelerdeki

---

¹⁸⁹ “Nice European Council...

¹⁹⁰ Winn, “CFSP, ESDP...”, s. 153.

¹⁹¹ Missiroli, “AGSP-Nasıl...”, s. 64.

düzenlemeler gereğince ODGP alanında özel imtiyazlı diyalog sağlayacaktır. Konsey AB'nin cevap vermeyi düşündüğü kriz tiplerini dikkate alarak askeri yeteneklerin gelişmesinin siyasi yönetiminde sorumluluk üstlenecektir. Askeri yeteneklerin geliştirilmesi hususunda AB Askeri Personeli tarafından desteklenen Askeri Komite görüşlerini Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne sunacaktır.¹⁹²

Siyasi ve Güvenlik Komitesi, kriz durumuyla ilgilenen bir kurumsal organdır. Bu kapsamda her aşamada karar verme ve uygulama yetkisine sahip Konsey bünyesinde bir kuruluştur. Herhangi bir krizde AB'nin krize yönelik tepkisinin belirlenmesi ve siyasi amaçların belirlenebilmesi için Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin teklifi gerekmektedir. Özellikle Komite, birleşik bir hareketin yapılması görüşünü Konsey'e önerebilir.¹⁹³

Siyasi ve Güvenlik Komitesi, AB'nin krize askeri müdahalesinin siyasi ve stratejik yönünü inceler . Bunun sonucunda Askeri Komite'nin tavsiyeleri temelinde özellikle komuta, operasyon konsepti, operasyon planı ve diğer stratejik askeri seçenekler Konsey'e sunulur ve Konsey tarafından gerekli değerlendirmeler yapılır. Siyasi ve Güvenlik Komitesi aynı zamanda gelişmeler paralelinde Yüksek Temsilci/Genel Sekreterliğin merkezindeki aktiviteleri yönetir. Kriz yönetimine ilişkin uygun bilgi ve istihbarat sağlar.¹⁹⁴ Bu bağlamda Komite, karar almadan ziyade kararları şekillendirme konusunda kilit rol oynamaktadır. Politik ve stratejik kararlar

---

¹⁹² Ibid., s. 65.

¹⁹³ Çomak, *Avrupa'da Yeni Güvenlik...*, s. 66.

¹⁹⁴ Ibid., s. 66-67.

Konsey tarafından alınmaktadır. AGSP'nin idari ve finansman konuları ise Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER)'nin sorumluluğudur.¹⁹⁵

3. Avrupa Birliği Askeri Komitesi (European Union Military Committee-EUMC)

Askeri Komite (EUMC) bütün AB ülkelerinin savunma konusundaki en üst düzey yetkililerinden veya uygun görüldüğü takdirde Brüksel'de bulunan askeri temsilcilerinden oluşmaktadır. Komite, Siyasi ve Güvenlik Komitesine tüm askeri konularda tavsiye vermekte ve önerilerde bulunmaktadır. Konuların kapsamında kriz yönetiminin genel konsepti, potansiyel krizler için risk değerlendirilmesi, yetenek hedeflerinin değerlendirilmesi ve gözden geçirilmesi girmektedir.¹⁹⁶

Askeri Komite Başkanı, üç yıllık bir dönem için seçilmektedir ve savunma boyutları olan kararlar alınacağı zamanlar Konsey toplantılarına katılır. Askeri Komite'nin bir özelliği de, bazı üyelerinin ayrıca NATO'nun Askeri Komitesi'nde yer almasıdır. Böylece fiili olarak "çift şapkalı"dırlar.¹⁹⁷ Bu NATO ittifakının tüm AB üyeleri için geçerli değildir, fakat bazı ittifak dışı üyelerin askeri temsilcileri de ittifak organlarına yardımcı olmaktadır.¹⁹⁸

Bir kriz durumu gerçekleştiğinde Siyasi ve Güvenlik Komitesinin talebi üzerine Askeri Komite, Askeri Personeli Genel Direktörü'ne "Başlatma Direktifi"ni

---

¹⁹⁵ Türker, **Avrupa Güvenlik...**, s. 103.

¹⁹⁶ "Council Decision of 22 January 2001 Setting Up the Military Committee of the European Union", **The Council of the European Union**, 22 Ocak 2001, < http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/1_02720010130en00040006.pdf > (13.8.2007)

¹⁹⁷ Missiroli, "AGSP-Nasıl...", s. 64.

¹⁹⁸ Ibid., s. 64.

verir. Askeri Komite ayrıca bir hareketin iptali konusunda da Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne tavsiyede bulunabilir. Harekatın icrası sırasında hareketi denetlemek de Askeri Komite'nin başka bir görevidir.¹⁹⁹

4. Avrupa Birliği Askeri Personeli (European Union Military Staff- EUMS)

Konsey tarafından belirlenen statü çerçevesinde AB üyesi devlerin sağladığı askeri personelin görev yaptığı AB Askeri Personeli'nin başında korgeneral ya da koramiral rütbesinde bir Genel Direktör bulunur.²⁰⁰

Helsinki Zirve Sonuç Bildirisi'nde belirtildiği gibi²⁰¹ AB Askeri Personeli AGSP operasyonlarının yürütülmesi dâhil, askeri uzmanlık ve destek sağlamakla görevlidir. Bu amaçla AB Askeri Personeli, kriz yönetimi hareketi, askeri personel erken uyarı, stratejik planlama, ve muhtemel hareketler için ulusal ve uluslararası kuvvetlerin “çok uluslu güç” konsepti temelinde koordinasyonunu gerçekleştirir.²⁰²

AB Askeri Personeli AB'nin askeri yeterliliğinin kaynağıdır. AB Askeri Komitesi ile AB'nin askeri kaynakları arasında koordinasyonu sağlar, Askeri Komite tarafından yönlendirildiği takdirde AB organlarına askeri personel verir. Ayrıca Petersberg Görevleri kapsamında Erken uyarı niteliğini sağlar. Kriz yönetimi konsepti ve stratejik planlamalar ve değerlendirmeler yapar ve önerilerde bulunur. Askeri

---

¹⁹⁹ Ibid., 65.

²⁰⁰ “European Union Military Staff”, **The Council of the European Union**, 2007, <http://consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=279&lang=en&mode=g> (14.8.2007)

²⁰¹ “Helsinki Zirve Sonuç Bildirgesi: Kısım II”, **İK V** <<http://www.ikv.org.tr/pdfs/helsinkizirvesonuc-tr.pdf>>, (1.11.2006)

²⁰² “Council Decision of 22 January 2001 on the Establishment of the Military Staff of the European Union”, **The Council of the European Union**, 22 Ocak 2001, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/1_02720010130en00070011.pdf> (13.8.2007)

Komite'nin karar ve tavsiyelerini uygulamaya koyar. AB liderliğindeki bütün operasyonlarda Askeri Komite'yi durum değerlendirmesi ve stratejik planlama konularında destekler. Durum değerlendirmesi ve yetenek hedeflerini gözden geçirir. Eğitim, tatbikat ve ortak harekâtlarda AB üye ülkeleri tarafından sağlanan kuvvet ve yetenekleri göz önünde tutarak değerlendirme, denetleme ve önerilerde bulunur.²⁰³

AGSP'nin şekillendirilmesinde rolü olan başka kurumlar da vardır. Potansiyel kriz durumlarını izlemek ve Konsey'e bildirmek için Konsey Sekreteryası'nda bir durum merkezi (Joint Situation Centre-SITCEN) oluşturulmuştur. Ayrıca AB üyelerinin çeşitli ulusal bakanlıklarından memurlarının oluşturduğu istişari yapıya sahip "Sivil Kriz Yönetimi Komitesi" oluşturulmuştur.²⁰⁴

Son fakat önemli bir nokta olarak da, iki eski BAB organı Madrid'deki Uydu Merkezi (SATCEN) ve Paris'te kurulu Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (EUISS) Konsey'in duruma mahsus bütçe ve statüsü olan "özerk ajansları" olarak AGSP mekanizmasına bağlanmıştır.

AB ayrıca, Temmuz 2001'de genelde ODGP ve özelde de AGSP bağlamında destek olması için BAB bünyesinden iki ajansı da kendi yapısına transfer etmiştir. Bu ajanslar aşağıda açıklayacağımız üzere "Uydu Merkezi" ve "Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü"dür.²⁰⁵

---

²⁰³ Ibid.

²⁰⁴ Türker, **Avrupa Güvenlik...**, s. 107.

²⁰⁵ Missiroli, "AGSP-Nasıl...", s. 65.

5. Avrupa Birliği Uydur Merkezi (European Union Satellite Center-SATCEN)

BAB tarafından 1993 yılında oluşturulan SATCEN'in merkezi, İspanya'nın Torrejon kentindedir. Merkezin görevi AB ve üye devletler için uydu görüntülerine ve bilgilerine dayanan analiz ve belgeleri sağlamaktır. Bunun yanında Petersberg Görevleri gibi misyonlarda Birliğe destek sağlamaktır. Üstlendiği görevler AB'nin ilgi alanı olan bölgelerin genel güvenliğini gözetim altında tutmak, antlaşmaların doğrulanmasına ve denetimine destek vermek, silahlanma ve nükleer yayılmanın kontrolüne destek vermek, denizlerin gözetim ve kontrolü, çevrenin gözetim ve kontrolü, uluslararası terörizmle savaşa destek vermek ve tatbikatların uygulamalarını desteklemektir.²⁰⁶

6. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü (European Union Institute for Security Studies-EUISS)

Özerk statüsü ve entelektüel bağımsızlığı ile EUISS hiçbir şekilde ulusal çıkarı savunmamakta veya temsil etmemektedir. Amacı stratejik tartışmalara katkıda bulunmak ve Birliğin çıkarlarını sistematik olarak artırmak için "Avrupa Güvenlik Kültürü"nü yaratılmasına yardımcı olmaktır. EUISS, ODGP'nin gelişimine üç işlevi ile katkıda bulunmaktadır. Bu işlevler AB ile ilgili temel güvenlik ve savunma konularını araştırmak ve tartışmak, Konsey ve Yüksek Temsilcilik için stratejik öngörü çalışmaları yapmak ve Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada ile olan transatlantik diyalogunu güvenlikle ilgili tüm konularda geliştirmektir.²⁰⁷

---

²⁰⁶ Antonio Missiroli, "ESDP Bodies", **Institute for Security Studies**, s. 2-3, < <http://www.iss-eu.org/esdp/08-bodies.pdf> >, (23.11.2006).

²⁰⁷ Missiroli, "ESDP Bodies", s. 3.

C. AGSP OPERASYONLARI IŞIĞINDA KÜRESEL GÜVENLİK ARAYIŞI

Kopenhag Zirvesi'nde NATO imkan ve kabiliyetlerinin kullanımı hususundaki anlaşmazlıkların giderilmesini takiben, AGSP bünyesinde hareketlerin icrasına Bosna Hersek'teki AB Polis Misyonu ile 2003'te başlanmıştır.

AGSP, Bosna Hersek'teki AB Polis Misyonu'ndan (sivil) Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Artemis Harekatı'na (askeri) ve Makedonya'daki Concordia hareketinden (askeri) bu hareketin sivil nitelikli devamı olan Proxima'ya kadar değişik kriz yönetimi hareketleri icra etmiş ve hala da etmektedir. Askeri hareketler, NATO'nun desteği ile olabildiği gibi (Concordia) NATO desteği olmaksızın da (Artemis) icra edilebilmektedir.

AB'nin kriz yönetimi sadece güvenlik ve savunma araçlarıyla gerçekleştirilmemektedir. Ticaret, ekonomik ve sosyal yardım, siyasi destek, ulaşım, haberleşme ve teknolojik destek gibi araçlar da yeri geldiğinde krizlerin önlenmesi ve yönetiminde kullanılmaktadır.²⁰⁸

AB'nin NATO'yla arasındaki imkan ve kabiliyet sorununu çözmesini takiben hareketlere başlaması önemli bir husustur. Henüz gelişme aşamasında olan AGSP'nin NATO'nun koordinasyon ve desteğine ihtiyacı olduğu açıktır. Söz konusu hareketlerin büyük çoğunluğunun polis misyonu ve hukukun üstünlüğü gibi “yumuşak güvenlik” kapsamında sayılan hareketler olmasına karşın, Artemis gibi kendi kıtası dışında icra ettiği askeri operasyonlarla bir gelişim çabası içinde olduğu

---

²⁰⁸ Missiroli, “AGSP-Nasıl..., s. 58.

görülmektedir. Bu gelişim sadece askeri araçlara başvurmaktan değil, ayrıca hukukun üstünlüğü ve adli sistemlerin etkin kılınması yoluyla Bretherton ve Vogler'in "askeri müdahale sonrası ortaya çıkan kaçınılmaz sivil kaos" şeklinde adlandırdıkları kriz sonrası durumlara da hakim olmaktan geçmektedir.²⁰⁹ Yine Avrupa kıtası dışında Irak'ta gerçekleştirilen EUJUST Lex Misyonu (2005) bu durum kapsamındadır. Bunun yanında bütün AGSP misyonları nihai olarak Yüksek Temsilci'nin otoritesi altında gerçekleştirilmektedir. Harekat yöneticisi ya da komutanı özel temsilciye, özel temsilci de Yüksek Temsilci'ye karşı sorumludur. Böylece net bir emir komuta zinciri oluşturulmuştur.

AGSP'nin operasyonlarına başladığı 2003 yılı uluslararası rolü açısından zorlu bir yıl olmuştur. Bu yılda Irak'a müdahale tartışması çerçevesinde açık bir AB ve ABD ayrımı olmuş, bu görüş ayrılığı NATO bünyesinde de yaşanmıştır. Bu ihtilaf ortamında AB'nin giriştiği misyon ve harekatlarda elde ettiği başarı dikkate değerdir ve gelecekte NATO'dan bağımsız bir operasyonellik hedefini ima etmektedir. Bu bağlamda küresel politika açısından günümüzün sivil ve ekonomik gücü kabul edilen AB'nin AGSP yoluyla güçlü bir güvenlik aktörüne dönüşümü olasılığı bu operasyonların analizi ışığında tahmin edilebilir.

---

²⁰⁹ Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 212.

1. Askeri Operasyonlar

a. Concordia Operasyonu (EUFOR - Concordia)

Bu operasyon AB'nin ilk askeri operasyonudur. Makedonya Cumhurbaşkanı'nın daveti üzerine AB kuvvetleri Ohrid Çerçeve Antlaşması'nın (Makedonya'da 2001 yılındaki çatışmaları çözen antlaşma) uygulanmasını kolaylaştırmak ve güvenli bir ortam temin etmek amacıyla NATO Operasyonu'nu (*Allied Harmony*) 18 Mart 2003'te devralmıştır.²¹⁰ İrlanda ve Danimarka hariç bütün AB üye devletleri de dâhil 26 devlet, yaklaşık 350 hafif silahlı askeri personeliyle göreve yardımda bulunmuştur.²¹¹ Fransa'nın komutasını üstlendiği AB Barış gücü, Makedonya'nın etnik Arnavut nüfusunun yaşadığı bölgeleri ve Arnavutluk, Sırbistan ve Kosova ile sınır bölgelerinde devriye görevi yapmıştır. 30 Eylül 2003'te komuta görevi Fransa'dan Avrupa Acil Müdahale Gücü EUFOR'a devredilmiştir. Bu düzenleme, 15 Aralık 2003'te görevin tamamlanmasına kadar sürdürülmüştür. Concordia, sadece AB üye devletleri imkanlarına dayanmamış, ABD'nin de katıldığı NATO tarafından sağlanan planlama ve lojistik desteği ile gerçekleştirilmiştir. Böylece AB'nin ilk askeri operasyonu olmasının ötesinde, Concordia aynı zamanda, 2002'de bir işbirliği mekanizması olarak kurulan ve "Berlin Plus" olarak adlandırılan

---

²¹⁰“Brief Guide to The European Security and Defence Policy (ESDP)”, **Permanent Representation of France to European Union**, Aralık 2005, s. 31, <www.rpfrance-ue.org> (28.1.2007).

²¹¹ Bu on üç AB ülkesi Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya, İsveç ve Birleşik Krallık'tır. O tarihlerde NATO üyesi olup AB üyesi olmayan 6 devlet Çek Cumhuriyeti, Macaristan, İzlanda, Norveç, Polonya ve Türkiye'dir. Yine o tarihlerde AB ve NATO üyesi olmayan 7 ülke ise Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya'dır.

AB-NATO arasındaki stratejik düzenlemenin ilk uygulaması olmuştur.²¹² Bu operasyon refah içinde, demokratik ve barışçıl, uluslararası güvenlik gücüne artık ihtiyacı olmayan ve istikrarlı ülkeler arasına girmiş olan bir ülke oluşturmayı başarmaya yönelik çabalara katkıda bulunmuştur.²¹³ Makedonya'daki Slavlar ve Arnavutlar arasında yeni bir çatışmanın önlenmesi hedefiyle yürütülen bu operasyon AGSP için önemli bir tecrübe olmuştur. Geçmişte Balkanlar'daki siyasi başarısızlığın ardından, yeni bir girişim olarak şekillendirilen AGSP'nin ilk askeri icraatını yine Balkanlar'da gerçekleştirmesi AB'nin küresel geleceği açısından umut verici bir gelişmedir.

Concordia Operasyonu'nun yukarıda da belirttiğimiz gibi 15 Aralık 2003 tarihinde sona erdirilmesini takiben görev, kısa sürede daha sonra da bahsedeceğimiz Proxima adı verilen bölgedeki yeni AB Polis Gücü tarafından devralınmıştır.²¹⁴

b. Artemis Operasyonu

Haziran 2003'te AB, kendi askeri kabiliyetleri için de bir test niteliği taşıyan yaklaşık 2000 kişilik bir barışı koruma gücünü Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin kuzey doğusundaki istikrarsız Ituri Bölgesi'ne göndermiştir. Mayıs 2003'te başlayan Hema ve Lendu militanları arasındaki etnik çatışma kargaşanın yayılması, yüzlerce insanın ölmesine ve binlerce insanın yerlerinden çıkartılmasına neden olmuştur. Önceki on yıllık dönemde, 50,000'den fazla insan öldürülmüş ve 500,000'den fazla kişi yerlerinden edilmişti. Kargaşa ülkenin barış sürecinin raydan çıkması ve daha

---

²¹² Gustav Lindstrom, "Harekat Alanında: AGSP Operasyonları", Gnesotto (der.), **AB Güvenlik ve Savunma Politikası**, s.117.

²¹³ "EU Military Operation in Former Yugoslav Republic of Macedonia", **Avrupa Birliği** <http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=594&lang=en&mode=g> (2.3.2007).

²¹⁴ Lindstrom, "Harekat Alanında...", s. 118.

geniş bir bölgede istikrarsızlık tehlikesini doğurmuştu. Bu sorunlara cevap vermek üzere planlanan Artemis operasyonu, AB'nin NATO yardımı almadan ve Avrupa'nın dışında konuşlandığı ilk askeri görevi olmuştur.²¹⁵ Operasyonu 1700 askeriyle katılan Fransa komuta etmiş ve Fransa Operasyon Planlama ve Kontrol Merkezi karargâh olarak kullanılmıştır. İsveç'in Fransa'dan sonraki ikinci büyük katılımcı (70 görevli) olduğu operasyonun kuvvet karargâhı Uganda'daki Entebbe'de konuşlanmıştır. Buraya gönderilen gücün görevi şehirde mülteci kampları ve havaalanı ile BM Personeli, insani yardım çalışanları ve sivillerin güvenliğini sağlamaktır.²¹⁶ Artemis Operasyonu, 2003 Eylülü'nün başında, sorumluluğu daha geniş yetkiye, güçlü bir yönetime ve daha büyük güce sahip BM Barış Koruma gücüne geri vermesinden sonra sona ermiştir.²¹⁷

Artemis Operasyonu AB'nin NATO desteği olmaksızın BM ile koordineli yerine getirilmesinden dolayı, AB'nin küresel aktörlük arayışında çok büyük öneme sahiptir. AGSP konusundaki en yetkili ve uzman kişiliklerden biri olan AB Askeri Personel Genel Direktörü İngiliz Korgeneral David Leakey Artemis operasyonunu bir başarı olarak değerlendirmektedir. Leakey bu başarının ilk adımı olarak Avrupa'dan çok uzak bir bölgede iki bin kişilik bir kuvvetin konuşlandırılmasını görmektedir. Konuşlandırılan bu birliğin hareket alanına hakim bir şekilde görevini tamamlaması ise ikinci adım olmuştur.²¹⁸ Leakey'e göre bu başarının yanında alınması gereken dersler de vardır. Bunların ilki, NATO'dan bağımsız bir

---

²¹⁵ Ibid., 119.

²¹⁶ **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...", s. 32.

²¹⁷ Lindstrom, "Harekat Alanında...", s. 120-121.

²¹⁸ "Söyleşi: Korgeneral David Leakey, Avrupa Birliği Askeri Personel Direktörü", **NATO Dergisi**, Yaz 2007, <<http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/turkish/interview.html#header>> (21.8.2007)

performansla icra edilen bu operasyon, AGSP mekanizması içinde askeri stratejik planlama konusunda gelişme kaydedilmesi gerekliliğidir. Bu bağlamda Leakey istenen gelişmenin on yıl içinde kaydedilebileceğini, bu sebepten ötürü önümüzdeki on yıl içinde aynı tür bir operasyonun bir daha olamayabileceğini ileri sürmektedir. Burada Leakey'in altını çizdiği nokta, hareket alanı olan Kongo'nun Bosna gibi Avrupa'nın yanı başında yer almadığı ve böylesine uzak bölgelerdeki operasyonlarda atik davranabilmenin hayati olduğudur. Çünkü ona göre bir sonraki operasyon asla bir önceki ile aynı olmayacaktır ve asla umulduğu gibi çıkmayacaktır.²¹⁹

c. Althea Operasyonu (EUFOR - ALTHEA)

Althea Operasyonu, AB Barış Gücü'nün (EUFOR) NATO Barış Gücü (SFOR)'nden Dayton Antlaşması'nın yürürlüğe konmasını garanti altına almak ve Bosna-Hersek'te kalıcı ve çok kültürlü bir barışı tesis etmek üzere görevi 2 Aralık 2004'de devralmasıyla başlatılmıştır.²²⁰ NATO müttefikleri 1995 Dayton Antlaşması'ndan sonra güçlerini bölgeye yerleştirmeye başladığında, karşıt görüşlü taraflarca tekrar bir çatışmanın çıkarılmasını önlemek için 60,000'den fazla asker gerekiyordu. Fakat 2004'ün sonlarında Bosna-Hersek'teki istikrar gücü 7000 askere kadar azalmıştı.²²¹ Althea, şimdiye kadar AB'nin giriştiği üçüncü ve en büyük AGSP operasyonudur.²²² Operasyon Berlin Plus düzenlemeleri çerçevesinde NATO imkan ve kabiliyetlerinden faydalanılarak planlanmış ve yürütülmüştür. Bölgede güvenliği sağlamak olan asli askeri görevinin yanında, EUFOR, Birleşik Polis Birimi'nin (IPU) organize suçlarla savaşabilmesi için askeri komutası altında eğitimini desteklemek

---

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...., s. 32-33.

²²¹ "Supporting Bosnia On The Way To The EU", **ESDP Newsletter**, Sayı 1, Aralık 2005, s. 21, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/051214_NewsletterFinal.pdf> (3.3.2007).

²²² "EUFOR" Resmi İnternet Sitesi için bkz. <<http://www.euforbih.org/history/history.htm>>.

görevini de üstlenmiştir.²²³ AB liderliğindeki bu operasyon, istikrar ve işbirliği içerisinde Bosna-Hersek'e yardım etme misyonunun yanında bu ülkenin AB bütünleşmesine doğru daha ileri bir aşamada hazırlanmasını ve böylece AB'nin politik hedeflerini desteklemesi açısından da önemlidir.²²⁴

Bosna'daki EUFOR'un ilk komutanı olan Korgeneral Leakey, bu kapsamda Berlin Plus'un operasyon bünyesinde çok iyi yürütüldüğünü belirtmiştir. Bu durumu ilk başta NATO Genel Sekreteri ve NATO Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı (SACEUR)'nın Berlin Plus'un yürütülmesinde verdikleri açık desteğe bağlayan Leakey, ayrıca SFOR'da görevli olanlarının çoğunun, gerek karargah içinden, gerek kuvvet içinden olsun, EUFOR'a transfer olmasının yarattığı kolaylığın da başarıyı getirdiğine inanmaktadır. Bunun yanında Leakey, bu operasyon sayesinde maliyet paylaşma düzenlemeleri ve istihbarat paylaşımına dair bazı yöntemlerle ilgili bir çok fikrîsel kazanımların da sağlandığını açıklamıştır.²²⁵

Leakey, aynı operasyon alanında hem NATO hem de AB askeri operasyonları olduğu zaman çok açık bir görev dağılımı yapılması gerekliliğinin de. küresel strateji çerçevesinde operasyondan çıkarılabilecek en büyük ders olduğuna inanmaktadır.²²⁶

---

²²³ **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...", s. 33.

²²⁴ "EU Military Operation in Bosnia and Herzegovina (EUFOR - Althea)", **Avrupa Birliği** <http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=745&lang=en>(3.3.2007).

²²⁵ "Söyleşi: Korgeneral David Leakey..."

²²⁶ Ibid.

2. Sivil Operasyonlar:

a. Bosna-Hersek AB Polis Misyonu (EUPM)

Bu operasyon 2003'de başlatılan ilk AGSP operasyonudur. AB Polis Misyonu buradaki görevi, BM Güvenlik Konseyi'nin Mart 2002'de almış olduğu 1396 sayılı karara göre BM Barış Gücü'nden devralmıştır. Görev 30'dan fazla ülkeden katılan yaklaşık 500 polis memuru ile yürütülmekte ve görevin yıllık bütçesi de 38 milyon Euro'yu bulmaktadır. 1 Ocak 2003'ten 31 Aralık 2005'e kadar EUPM Dayton/Paris Antlaşması'nın uygulanmasına özellikle polisiye alanda katkıda bulunmuştur. EUPM, Bağımsız, siyasetten arınmış ve şeffaf Bosna Polis Gücü'nün oluşturulmasını desteklemek, üst düzey polis memurlarına profesyonel meslek yetenekleri kazandırmak, konu ile ilgili uzmanlar yetiştirerek organize suçlarla mücadelede yardımcı olmak ve konu üzerinde uzmanlaşmış devlet kurumları kurmak, mahalli ve bölgesel polis güçleri için kalıcı ve uygulanabilir finansal plan hazırlamak, polis gücünün zengin etnik yapıları karakterini garanti altına almak için polis memurlarının eğitim ve işe alım süreçlerine katkıda bulunmak, devlet güvenlik kurumlarının profesyonelliğini ve kurumsal temellerini sağlamlaştırmak, devlet Enformasyon ve Koruma Ajansı ve Devlet Hudut Hizmetlerinin bütünleşmesini sağlamak görevlerini üstlenmiştir.²²⁷

Bu görevleri başarmak için EUPM Suç Polisi Programı, Adli Ceza Programı, İçişleri Programı, Polis İdaresi Programı, Kamu Düzeni ve Güvenliği Programı,

---

²²⁷ Permanent Representation of France to European Union, "Brief Guide...., s. 33-34.

Devlet Hudut Hizmetleri (SBS) Programı ve Devlet Enformasyon ve Koruma Ajansı (SIPA) Programı adı altında yedi değişik program uygulamaktadır.²²⁸

1 Ocak 2006'da başlayarak Bosna-Hersek'te yeni bir polis misyonu (EUPM II), Yerel Hukuk Uygulamaları Ajansı'nın, organize suçlarla mücadelesine yardım etmek için, EUPM'den görevi devralmıştır. EUPM II, 180 polis memuru ile görevini yürütmektedir. Bu görevi 2007 sonunda bitecektir.²²⁹

b. PROXIMA Operasyonu ve AB Polis Danışma Timi (EUPOL PROXIMA and EUPAT)

Proxima Operasyonu, daha önce de bahsettiğimiz üzere, Makedonya Cumhuriyeti'nde 15 Aralık 2003'den sonra Concordia Operasyonu görevinin bitirilmesi ve görevin yeni AB Polis Gücüne devredilmesi ile başlamıştır. AB Polis Uzmanları Makedon Polisine organize suçlarla mücadele ve polis standartlarının yükseltilmesi için gözlem, yol gösterme ve tavsiyelerde bulunmuşlardır.²³⁰ Görev yaptığı Aralık 2003-Aralık 2005 arasındaki süre içerisinde EUPOL Proxima Polis Misyonu, Makedonya Cumhuriyeti'ndeki siyasi ve güvenlik istikrarının temelini oluşturan Ohrid Çerçeve Antlaşması'nın uygulanmasına ve pekiştirilmesine yardımcı olmuştur. Üye ülkelerden ve üçüncü ülkelerden katılan 200 polis memuru görevlisiyle, AB Polis Gücü, etnik karşılaşmalara sahne olan bölgelerde daha güçlü bir varlık göstererek Makedon Polis Teşkilatının bölgesel yönetimleriyle çalışmaktaydı. Proxima hukuk ve düzeni kalıcı hale getirmek ve hukukun

²²⁸ Lindstrom, "Harekat Alanında...", s.114-115.

²²⁹ **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...", s. 34.

²³⁰ "European Union Police Mission in the former Yugoslav Republic of Macedonia (EUPOL PROXIMA)", **The Council of the European Union**, 2007, <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.asp?id=584&lang=en&mode=g>> (15.10.2006)

üstünlüğünü pekiştirmek, Birleştirilmiş Hudut Yönetimi Politikası kapsamında sivil personel kullanarak sınır güvenliğini sağlamak, polis ve güvenlik üzerinde daha güçlü bölgesel işbirliği, Makedon polisi ve toplum arasındaki sosyal bağları geliştirmek konularında yardımlarda bulunmuştur.²³¹

AB Komisyonu tarafından yürütülen toplumsal projelere doğru yumuşak geçişi sağlamak amacıyla 1 Ocak 2006'dan başlayarak Proxima'nın tamamlanması AB Polis Danışma Timi'nin (EUPAT) kurulması vasıtasıyla garanti altına alındı.. Proxima Operasyonu 14 Aralık 2005'te son bulmuş ve akabinde AB Polis Danışma Timi göreve başlamıştır. Bu görev de 14 Temmuz 2006'da sona erdirilmiştir.²³²

c. Gürcistan Hukukun Üstünlüğü Misyonu (EUJUST Themis)

Nisan 2004'de Gürcistan Cumhurbaşkanı Mikail Saakaşvili AB'den, ülkesindeki ceza yasaları sistemi ile ilgili düşündüğü reforma yardımcı olmasını istedi. Adalet sistemi Saakaşvili'nin ele almak istediği ilk meselelerden biriydi.²³³ Bunun üzerine AB 16 Temmuz 2004'de Gürcistan'da hukukun üstünlüğü misyonunu başlattı. Bu, AB'nin bu alanda başlatmış olduğu ilk misyondu. Bu görev çerçevesinde bakanlar gibi yüksek dereceli bürokratlara tavsiyelerde bulunulması, personelin desteklenmesi ve bu kişilerin hükümet merkezinde uyumu sağlanarak adalet sistemindeki sorunlarla başa çıkılması amaçlanmıştır. Themis görevi Gürcistan adalet sistemindeki suçlara karşı acil durumlarda hükümeti desteklemek ve reform amacıyla kapsamlı yaklaşım ortaklığında Gürcistan hükümetine yardımcı olmak için dizayn

---

²³¹ Ibid.

²³² **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...,s. 34-35.

²³³ Sylvie Pantz, "EUJUST THEMIS", **ESDP Newsletter**, Sayı 1, Aralık 2005, s. 24, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/051214_NewsletterFinal.pdf> (18.4.2007)

edilmiştir. Operasyon hedeflerini gerçekleştirmiş ve 14 temmuz 2005'te görevini tamamlamıştır.²³⁴

d. Kinşasa AB Polis Misyonu (EUPOL Kinshasa)

Aralık 2003'te AB Konseyi, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ndeki BM faaliyetlerini ve özellikle de tüm Kongolu politik grupları birlikte temsil edecek Müşterek Polis Birimi'ni (IPU) kurma planını destekleme kararı almıştır. Müşterek Polis Birimi projesi üç aşamada uygulanmıştır: Eğitim merkezi oluşturmak ve basit teçhizatların hazırlanması, IPU'nun gelecekteki üyelerinin eğitimi ve bunların bölgeye konuşlandırılması.

Komisyon ilk iki aşamadan sorumluydu. Buradaki polis memurlarına gözlem ve tavsiyelerde bulunmak için Konsey, AGSP tavsiye ve yardım misyonunu Ocak 2005'te BM ile sıkı bir koordinasyon içerisinde başlatma kararı almıştır. Görevin başına Adilio Custodio (Portekiz) getirilmiştir. Görev altı üye ülke ve iki de üçüncü ülkelerden gönderilen 30 polis memuruyla sürdürülmektedir. Bu görevin maliyeti ise yaklaşık 4,3 milyon Euro'dur.²³⁵ Kinşasa Görevi 30 Haziran 2007 tarihine kadar uzatılmıştır.²³⁶ EUPOL Kinşasa, AGSP ve BM arasında Afrika'daki kriz yönetimi faaliyetlerindeki yapıcı birlikteliğinin başarılı bir örneğidir.²³⁷

---

²³⁴ Ibid., s. 25.

²³⁵ **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...., s. 36.

²³⁶ "European Union Police Mission in Kinshasa (DRC) - (EUPOL KINSHASA)", **The Council of the European Union**, 2007,

<http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=788&lang=EN> (20.7.2007)

²³⁷ **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...., s. 36.

e. Irak Hukukun Egemenliği Misyonu (EUJUST LEX)

AB Konseyi, Irak geçici hkmetinin daveti zerine 21 Şubat 2005'te hukukun üstünlüğü misyonunu baŐlatmaya karar verdi.²³⁸ Bu misyon, Irak polis güçlerinin, hakimlerin ve cezaevi görevlilerinin ortak çalıŐmalarında yeteneklerini geliştirmek amacıyla hukuk kurallarını güçlendirmek için başlatılmıştır. Görev Brüksel'de bulunan bir koordinasyon ofisi ve Bağdat'ta bulunan bir irtibat ofisi ile sürdürülmektedir. Temmuz 2005'ten beri, Iraklı yüksek dereceli memurlar AB ye devletlerinde eğitime tabi tutulmaktadır. Bu görevde en fazla sorumluluğu Fransa üstlenmiŐ ve ülkesinde AB adına 200 yüksek dereceli memuru iki polis koleji ve hukuki hizmet kolejinde eğitime tabi tutmuştur.²³⁹ 25 Eylül 2007'de AB, Irak'ın istekleri ve ihtiyaçlarına karşılık, görevi 18 ay daha bu memurlara temel ve uzmanlık kursları için imkân verebilmek maksadıyla uzatma kararı almıştır.²⁴⁰

f. Eski Yugoslavya AB Denetim Misyonu (EUMM)

Aralık 2000'de AB Konseyi, politik ve güvenlik geliŐmelerini takip etmek ve sınırları, mültecilerin dönüŐünü ve etnik sorunları denetlemek için AB Denetim Misyonu'nu Batı Balkanlar'da konuŐlandırma kararı aldı. 120 uluslararası gözlemci ve 75 yerel personelden oluşan misyon, Saraybosna ve Bosna-Hersek'i kapsayan bölge, Hırvatistan, Makedonya Cumhuriyeti, Arnavutluk ve Sırbistan-Karadağ'dan

---

²³⁸ "EU Integrated Rule of Law Mission for Iraq (EUJUST LEX)", **The Council of the European Union**, 2007, <http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=823&lang=EN&mode=g> (20.7.2007)

²³⁹ **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...", s. 36-37.

²⁴⁰ "EU Integrated Rule of Law Mission for Iraq (EUJUST LEX)"...

yönetilmiştir. Erken uyarı mekanizması ve gruplar arasında güven temini için aracılık gibi konular AB'nin bölgedeki istikrar politikası için en önemli koşullardır.²⁴¹

g. Moldova ve Ukrayna'ya AB Sınır Destek Misyonu (EU BAM)

30 Kasım 2005 tarihinde Acil Müdahale Mekanizması altında başlatılan ve AB üye devletlerinden yüksek sayıda yardımcı uzmandan oluşturulan misyon, Moldova ve Ukrayna otoritelerini kanunsuz ticaret, insan kaçakçılığı, kaçakçılık, organize suçlar ve yolsuzlukla olan mücadelelerinde desteklemek, bu ülkelerin etkili sınır izleme ve kontrol yeteneklerini temin etmek için uygun operasyonel ve kurumsal kapasitelerini artırmak ve böylece çatışmaların çözümüne katkıda bulunmak amacındadır. EU BAM Başkanlığı ayrıca Moldova için AB Özel Temsilciliğine yüksek politik danışmanlık görevini ifa etmektedir. EU BAM görev süresi, AB Komisyonu tarafından 1 Haziran 2006 tarihinde 18 ay süre için uzatılmış ve TACIS Projesi adı altında alanı da genişletilmiştir. AB Özel Temsilciliği'nin yetki süresi de 28 Şubat 2007'ye kadar, Sınır Timi'ni de içerecek şekilde uzatılmıştır.²⁴²

h. AB Aceh Gözlem Misyonu (AMM)

Bu görev, 15 ağustos 2005'te Endonezya hükümeti ve Serbest Aceh Hareketi (GAM) tarafından imzalanmış olan mutabakat zaptında düzenlenmiş barış anlaşmasının çeşitli açılardan uygulanmasını gözlemek için düzenlenmiştir.²⁴³ AMM, AB'nin kriz yönetiminde bölgesel katılımın olması amacıyla yakın bir şekilde bu operasyona katılmalarını istediği 5 ASEAN ülkesinin ortaklığı ile yürütülmüştür. AB,

---

²⁴¹ **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...", s. 37.

²⁴² *Ibid.*, s. 37.

²⁴³ "Aceh Monitoring Mission-AMM", **The Council of the European Union**, 2007, <http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=961&lang=EN&mode=g> (20.7.2007)

Güney Doğu Asya ülkeleri ile arasındaki stratejik ortaklığı geliştirmek amacı da taşımaktaydı. Görev 100 tanesi bahsedilen 5 ASEAN ülkesinden olmak üzere toplam 250 gözlemci ile yürütülmüştür. Bu görev, 15 Eylül 2005'te GAM silahlı güçleri, yapısal olmayan askeri yerleştirmeler ve politik güçler çekilmeye başladığında operasyonel hale getirilmiştir.²⁴⁴ AB bu görevi Aceh'te yapılan yerel seçimleri takiben 15 Aralık 2006'da başarıyla yerine getirmiştir.²⁴⁵ AMM, Asya'daki ilk AGSP misyonudur. Bu misyon ayrıca AB-Endonezya ilişkileri için de önemli bir basamak teşkil etmektedir. Misyon, AB'nin barış için olan taahhütleri ve Asya'nın istikrarı için yapılmış önemli bir girişimdir.²⁴⁶

1. Filistin Polisine Destek İçin Oluşturulan “Avrupa Koordinasyon Ofisi” (EU COPPS) ve Filistin AB Polis Misyonu (EUPOL COPPS)

Konsey tarafından kararlaştırılan “Orta Doğu Barış Projesi Faaliyet Planı” gereğince 1 Ocak 2005'te, Filistin Polisi'ne destek için bir Avrupa Koordinasyon Ofisi oluşturuldu ve Barış Süreci ile ilgili olan AB Özel Temsilcisi Marc OTTE'nin sorumluluğu altına verildi. Bu ofis, Filistin Yönetiminin gizli servisinde reform için plan kurulmasını teşvik etmek amacıyla hazırlıklar yapmakta ve yönetime destek vermektedir.

Filistin'in yardım isteğine daha etkili bir yanıt vermek amacıyla, özellikle İsrail'in geri çekilesinden sonra AB, Ocak 2006'dan başlamak üzere Filistin'de bir AGSP Polis Misyonu konuşlandırmaya karar verdi. Kısa adı EUPOL COPPS olan bu misyonun görevi Filistin Yönetimini kalıcı ve etkili polislik/güvenlik düzenlemeleri

---

²⁴⁴ **Permanent Representation of France to European Union**, “Brief Guide...”, s. 38.

²⁴⁵ “Aceh Monitoring Mission-AMM”...

²⁴⁶ Ibid.

yapmasında desteklemektir. Bu misyon şunları amaçlamaktadır: Filistin Polisi'ne "Polis Geliştirme Programı"nın uygulanmasında tavsiye ve yakın gözlemlerle yardım etmek, AB üye devletleri yardımını koordine etmek ve kolaylaştırmak ve istenilen yerlerde Filistin polisine uluslararası yardım etmek, Ceza yasalarında polisle ilgili olan konularda tavsiye vermek.

Bu misyon ABD ve Mısır ile yakın koordinasyon içerisinde yürütülmektedir. Çoğunluğu AB üyelerinden gönderilen yaklaşık 33 silahsız personelden oluşmaktadır.²⁴⁷ AB, işgal edilmiş topraklardaki AGSP misyonunu, yeni Filistin Yönetimi ve Filistin Polisi arasındaki ilişkinin uyumunu sağlamak ve kontrol etmek amacıyla devam ettirmektedir.²⁴⁸

i. Rafah Geçiş Noktası (Gazze-Mısır sınırı) Avrupa Birliği Sınır Yardımı

Misyonu (EU BAM Rafah)

21 Kasım 2005'te Konsey, Rafah Geçiş Noktası (Gazze-Mısır)'nda, ESDP çatısı altında, bir Avrupa Birliği Sınır Yardımı Misyonu kurmaya karar verdi. Misyon "Hareket ve Geçiş Anlaşması" temelinde, Filistin ve İsrail hükümetinden gelen daveti takiben, 15 Kasım'da bölgeye ulaştı. Misyonu kurmak iki haftadan az sürdü: AB hareketi için yapılan istekten sadece 10 gün sonra misyon geçiş noktasına yerleşmişti.

Rafah misyonunun amacı, Avrupa Komisyonu'nun kurum oluşturma çabalarıyla işbirliği içerisinde olmak, katkıda bulunmak, Rafah Geçiş Noktasını

---

²⁴⁷ Permanent Representation of France to European Union, "Brief Guide...", s. 38-39.

²⁴⁸ Ibid., s. 39.

açmak ve Filistin Otoritesi(PA) ile İsrail hükümeti arasında güven oluşturmak üzere Rafah Geçiş Noktasında Üçüncü Kişi varlığı sağlamaktır. Bunun sonucunda Rafah AB Sınır Yardımı Misyonu: APRC (Rafah Geçışı için Anlaşmaya Varılan Prensipler)'nin uygulanması uyarınca PA performansını etkin olarak izleyecek, onaylayacak ve değerlendirecek ve yetkileriyle, PA'nın Rafah Geçiş Noktasıyla ilgili tüm kurallar ve düzenlemeler ile APRC'nin tüm maddelerini uygulamasını sağlayacak; Sınır kontrolü ve gümrük uygulamaları için Filistin'in kapasite-inşasına yardım edecek; Rafah Geçiş Noktası'nın yönetimiyle ilgili her konuda, Filistin, İsrail ve Mısır otoriteleri arasındaki iletişime katkıda bulunacaktır.²⁴⁹

Rafah misyonu, çoğunlukla AB üyesi ülkelerden seçilecek yaklaşık 70 personelden oluşacaktır. Rafah AB SYM Misyonu'nun başına General Pietro Pistolese (İtalya) atanmıştır.²⁵⁰

j. Darfur Afrika Birliği'ne (AU) AB Sivil ve Askeri Destek Hareketi

AB, Ağustos 2004'ten beri, Afrika Birliği'nin (AU) Darfur bölgesinin istikrarını sağlama çabalarına etkin destek sağlamaktadır. Abuja müzakereleri ve Ateşkes Komisyonu kapsamında siyasi desteğin yanı sıra Afrika Birliği'nin AMIS I ve AMIS II misyonlarına Avrupa Geliştirme Fonu tarafından finanse edilen Afrika Barış Organı'ndan 92 milyon Euro ve üye ülkelerden 30 milyon Euro'luk büyük mali yardım ve Ateşkes Komisyonu'na başkan yardımcısı, gözlemciler ve planlamacıları

---

²⁴⁹ EU Border Assistance Mission at Rafah Crossing Point in the Palestinian Territories (EU BAM Rafah), **The Council of the European Union**, 2007, <http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=979&lang=EN&mode=g> (23.8.2007)

²⁵⁰ **Permanent Representation of France to European Union**, "Brief Guide...", s. 40.

kapsayan personel desteği sağlanmıştır. Ayrıca toplam 445 milyon Euro'luk yiyecek ve insani yardım ulaştırılmıştır.²⁵¹

AU'nun, AMIS misyonu'nun personel sayısını 3000'den 7000'e yükseltme kararını ve AU'nun ek AB desteği isteğini takiben, Konsey Haziran 2005'te sivil ve askeri destek hareketini üstlenme kararı vermiştir. Bu, operasyonun yönetimini alan AU'ya destek amaçlı bir misyondur. 26 Mayıs 2005 tarihinde Addis Ababa'da yapılan Donor konferansında, AB bir yardım paketi sunmuştur. Bu paket polis komuta zincirine destek vermek, AU dahilinde bir polis birimi kurulmasına destek vermek ve eğitme konularını kapsayan sivil bir boyut ve malzeme temini, emir komuta zincirine teknik ve planlama yardımı, Afrika birliklerinin eğitimi, stratejik nakliyesi ve askeri gözlemcilerin sevki konularını içeren bir askeri byuttan oluşmaktadır. Ayrıca üye ülkeler Sudan'a hareket alanında koordinasyon amacıyla bir AB özel temsilcisi gönderilmesi üzerinde anlaşmıştır. Aynı zamanda, AU'dan gelen bir isteği takiben, NATO harekate ayrıca katıldı. AB ve NATO, AU hareket unsurları için tarafından sağlanacak stratejik nakliye için pratik düzenlemelerde anlaşmaya vardı.²⁵²

k. Kongo Demokratik Cumhuriyeti Güvenlik Alanında İşbirliği Misyonu (EUSEC DR Congo)

Konsey 2 Mayıs 2005'te Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde Kongo Yetkili Kurumlarına güvenlik alanında reform çabaları için tavsiye ve yardım misyonunu

---

²⁵¹ "AMIS EU Supporting Action", **The Council of the European Union**, 2007, <http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=956&lang=EN&mode=g> 20.8.2007

²⁵² Ibid.

(EUSEC DR Congo) başlatma kararı almıştır. Şu an için küçük çaplı bir misyon olan EUSEC'e Fransa, Belçika, Portekiz, İngiltere, Hollanda ve Macaristan iştirak etmektedir. Misyon Fransız bir general tarafından komuta edilmektedir. Misyon'un 1,6 milyon Euro'luk maliyeti ODGP bütçesinden finanse edilmektedir.²⁵³

İç savaştan sıkıntı çeken Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde hedef düzenli ordudan ve eski isyancı gruplardan çatışmacıların terhisi ve birlikte çalışmalarını sağlamaktır. Uluslararası toplum ve bağışçılar daha önceden terhis etme ve silahsızlandırma programlarına çok yatırım yapmışlardı. Dünya Bankası'nın desteği ile yürütülen bu alandaki politikaların başarısızlığı AB'nin ülkedeki ekonomik gelişmeyle ilgili faaliyetlerinin, savunma sektöründeki kurumsal reform için destek sağlamasıyla artmasına neden olmuştur. Bunun yanında EUSEC DR Kongo misyonu, insan hakları, kamu yönetiminin iyileştirilmesi, şeffaflık ve hukukun üstünlüğü konularını kapsayan politikaların desteklenmesini de üstlenmiştir.²⁵⁴

Giderek değişen dünyada bir yer edinmeye çalışsan AGSP'nin operasyon ve misyonları özellikleri açısından birbirinden hayli farklıdır. Operasyonlar, Afrika, Balkanlar, Ortadoğu ve Güneydoğu Asya gibi birbirinden uzak ve konjonktürel açıdan farklı coğrafyaları kapsamaktadır. Dolayısıyla operasyonların hepsi kapsamı, çapları ve potansiyel riskleri açısından birbirinden farklıdır. Fakat tüm bu operasyonların icra edildikleri bölgelerde barış ve istikrar ortamının tesisi ve insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve iyi yönetimi kapsayan AB değerlerinin

---

²⁵³ "EU security sector reform mission in the Democratic Republic" of the Congo (EUSEC RD Congo)", **The Council of the European Union**, 2007,

<http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=909&lang=EN&mode=g> (24.8.2007)

²⁵⁴ Ibid.

yayılması gibi unsurları kapsayan bir genel hedefler kümesine hizmet ettiğini de göz ardı etmemek lazımdır. Operasyonlarda bir AB değer ve ilkelerinin yayılması amacı bizi küresel perspektifte düşünmeye sevk etmektedir.

Operasyonlar da AB süreci gibi bir gelişim çabası içindedir. Bu bağlamda AGSP operasyonlarını bilimsel deneylere benzetebiliriz. Her yeni operasyonda yeni koşullar ortaya çıkmakta, yeni yöntemler denenmekte ve bir öncekinden dersler alınmaktadır. Bu yıl operasyonel hale gelen muharebe grupları AGSP'nin yeni deneyidir. AB Askeri Personeli Genel Direktörü Korgeneral Leakey muharebe gruplarından operasyonlarda en iyi şekilde faydalanmak için sivil-asker işbirliği, yani sivil planlama çalışmalarına askeri yetenekleri daha iyi entegre edebilmek ve bu çalışmaları destekleyebilmek için planlamaların sürdüğünü, fakat bu planlamalarda askeri yeteneklerden asla taviz verilmeyeceğini açıkça belirtmiştir.²⁵⁵ Bu bağlamda Leakey askeri personelde artırımı gidilmesini savunmuştur. Diğer yandan başında bulunduğu kurum adına, sivil-asker ortak operasyonlarının sadece çevrecilik, sosyal ilişkiler ve insani projelere yönelik değil, aynı zamanda AGSP'nin askeri kapasitesini geliştirmeye yönelik adımlar da olduğu görüşünü belirtmiştir. Leakey'in AGSP operasyonlarına ilişkin görüşü şu ifadelerde saklıdır:

“NATO, BM ve AB bünyesinde yürütülen etkiye dayalı operasyonlar hususunda, geniş kapsamlı yaklaşım veya global yaklaşımdan söz ediyoruz. Hangi terimi kullanırsak kullanalım, hepimiz kabaca neden bahsettiğimizi biliyoruz: askeri kuvvetlerin, ekonomik, siyasi ve adli unsurlar ve polis faaliyetlerinin entegrasyonu.

---

²⁵⁵“Söyleşi: Korgeneral David Leakey...”

Dünyanın istikrarsız bölgelerinde ancak bu entegrasyon sağlanabilirse başarılı olabilir ve sesimizi yükseltebiliriz.”²⁵⁶

Leakey’in burada net olmasa da bir küresel aktörlük iddiasını ortaya koyması, AGSP için gelecek planları kafamızda şekillendirmektedir.

---

²⁵⁶ Ibid.

D. DİĞER GÜÇLERLE İLİŞKİLER

1. ABD ve AGSP

AB çerçevesinde ODGP ve AGSP girişimlerinin Soğuk Savaş döneminden beri Batı'nın savunma örgütü olan NATO ve dolayısıyla ABD üzerinde etkileri vardır. NATO içerisinde en büyük ağırlığa ve AB ile hem ekonomik hem de politika ve güvenlik alanlarında sıkı ilişkilere sahip olan ABD'nin, AB'nin güvenlik ve savunma konularında attığı adımlar hakkında ne düşündüğünü değerlendirmek gerekir.

ABD, İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan beri Avrupa içerisindeki bütünleşme çabalarını destekledi. Fakat AB'nin bir güvenlik ve savunma politikası oluşturma çabaları ABD'de bazı kaygılara neden olmuştur. Dışişleri Bakan Yardımcısı Strobe Talbott 1999'da Londra'da yaptığı bir konuşmada AGSP'nin önce NATO içinden çıkan daha sonra NATO dışında gelişen ve nihayet NATO'dan ayrı olarak ona rakip bir organizasyona dönüşmesini ABD'nin açıkça istemediğini belirtmiştir.²⁵⁷ Amerikan yönetiminin diğer bir kaygısı da, Avrupa ülkelerinin ne derece askeri operasyonlara kaynak ayırmaya istekli oldukları noktasındadır. Savunma harcamalarını artırmayan AB üyesi ülkelerin bir de ortak Avrupa Ordusu kurma çabası içerisinde girmeleri bunların NATO çerçevesindeki yükümlülükleri için gerekli mali kaynağı bulamamalarına neden olabilir. Avrupa savunma sanayi alanında da girişimlerde

²⁵⁷ Strobe Talbott, **America's Stake in a Strong Europe**, A Conference on the Future of NATO, Londra, The Royal Institute of International Affairs, 7 Ekim 1999'dan nakleden: Kamer Kasım, "NATO'ya ve ABD-AB İlişkilerine Etkisi Bakımından Ortak Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt I, Sayı 2, Bahar 2002, s. 93.

bulunmaktadır. ABD için önemli olan savunma sanayinde Avrupa'nın korumacı mı yoksa açık bir politika mı izleyeceğidir. Teknolojik alanda ABD'nin gerisinde olan Avrupa, ABD'den teknoloji transferi istemektedir. ABD ise, Avrupa'ya aktarılacak teknolojinin başka bazı ülkelerin eline geçmesinden kaygılıdır.²⁵⁸

AB'nin AGSP ile güvenlik ve savunma konularında attığı adımların NATO'ya muhtemel etkileri ve Avrupa ile Atlantik arasındaki bağın zayıflaması ihtimali ABD'de endişeye neden olan konulardır. Soğuk Savaş dönemi boyunca Avrupa'da barış, demokrasi ve istikrarın korunmasında önemli rol oynayan NATO, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte oluşan yeni stratejik ortamda da önemli görevler yüklenmiştir. AB'nin ayrı bir savunma örgütlenmesine doğru gitmesi NATO'yu zayıflatacaktır. Avrupa'da ABD'nin tek süper güç konumunu dengeleme politikasına doğru bir gidişin olması ve bu çerçevede AB ile ABD arasındaki bir rekabet ister istemez NATO'yu olumsuz etkileyecektir.²⁵⁹

Kuzey Atlantik Konseyi tarafından onaylanan AGSP'ye bazı NATO kaynakları aktarılabilecektir. Bu kaynaklar istendiği an NATO tarafından geri alınabilir ve ABD'nin burada veto hakkı vardır. Ancak ABD'yi kaygılandıran en önemli konulardan biri AB üyesi olmayan ancak NATO üyesi olan ülkelerin durumudur. Bunlara yönelik ayrımcı bir politikaya ABD yönetimi karşıdır.²⁶⁰

ABD, AB'nin Avrupa Kıtası'nın güvenliği konusunda daha fazla rol almasını ve daha çok kaynak aktarmasını istemektedir. Amerikanın başta Irak ve Afganistan

---

²⁵⁸ Stanley R. Sloan, **The United States and European Defence**, Paris, Western European Union Institute for Security Studies, 2000, s. 40-41.

²⁵⁹ Winn, "CFSP, ESDP...", s. 159.

²⁶⁰ Talbott, **America's Stake...**, s. 95.

olmak üzere dışarıdaki operasyonlara kaynak ayırması ABD ekonomisi için bir yük teşkil etmektedir.²⁶¹ Buna karşın bu harcama artırımını NATO bünyesinde olmasını isteyen ABD, AB'nin savunma ve güvenlik alanında NATO ile işbirliği yerine ona rakip bir yapılanmaya doğru gitmesi ve NATO üyesi olan ancak AB üyesi olmayan ülkelerin bu çerçevede dışlanması Avrupa Kıtası'ndaki etkisinin azalmasına neden olacağı için ABD tarafından istenen bir gelişme değildir. Bunun yanında AB'den Çin, Hindistan ve Brezilya gibi yeni ortaya çıkan potansiyel alternatif güçlere karşı ABD'yi destekleyici bir role sahip olması beklenmektedir.²⁶²

ABD'nin beklentilerinden biri Fransa'nın politikasına karşı, İngiltere'nin de AB içerisinde daha aktif bir politika izlemesidir.²⁶³ İngiltere'nin ABD ile olan ittifakı, bu ülkeyi hem AB'nin güvenlik ve savunma konularında NATO'dan kopmaması hem de ABD'nin kaygılarının giderilmesi konusunda önemli kılmaktadır.

Winn küresel güç olmak için güçlü ve inandırıcı bir dış politikanın önemine değinmektedir. Bu dış politikanın oluşturulması için de belli kriterler sıralamaktadır. Bu kriterler tartışılmaz bir siyasi liderlik, operasyonel askeri kapasite ve geniş bir kamuoyu desteğidir. Bu kriterler çerçevesinde ABD bir küresel güçtür. Winn'e göre AB içinde bu kriterleri karşılamaya en yakın ülke İngiltere'dir.²⁶⁴ İngiltere önemli bir Amerikan müttefikidir. Bu bağlamda küresel çaplı güvenliğe bu ittifak penceresinden bakmakta, ABD'nin bütün askeri girişimlerine açık destek vermektedir. Askeri açıdan

---

²⁶¹ Winn, "CFSP, ESDP...", s. 159.

²⁶² Ibid., s. 151.

²⁶³ Ibid., s.152.

²⁶⁴ Ibid., s. 151.

en güçlü AB üyesinin bu yaklaşımı AGSP'nin de küresel düzendeki konumu doğrudan etkilemektedir.

Bretherton ve Vogler çoğu AB üyesinin barışı korumakla sınırlanan operasyonlarda bile Amerikan liderliğini ve yardımını talep ettiğini belirtmişlerdir. Bu durumu da ABD'nin yokluğunda Kosova'da Miloseviç'e karşı bir silahlı tepkinin gerçekleşme olasılığını sorgulayarak örneklemiştir.²⁶⁵

Yugoslavya, Kosova, Afganistan ve Irak'taki gelişmeler ABD'nin AB'ye karşı askeri üstünlüğünü ortaya çıkarmıştır. AB'nin beklentileri ve kapasitesi arasında büyük bir boşluk bulunmaktadır.²⁶⁶ Bu bağlamda uluslararası krizlerin askeri çözümü hala Amerikan desteğine endeksli bir durumdur. Görünen tabloda, ABD küresel güvenliğin belkemiğini oluşturmaya devam edecektir.

2. Rusya ve AGSP

Rusya'nın AB ile ilişkileri üç ayrı kategoride incelenebilir: Entegrasyon, ortaklık ve geniş bir Avrupa'nın inşası. Rusya, Soğuk Savaş sonrası dönemde Avrupa ile ekonomik ve güvenlik konularında işbirliği yolunu tercih etmiştir. Karşılaşılan ekonomik problemlerin çözülebilmesi için Batılı gelişmiş ülkelerin desteğinin gerektiği gerçeğini Rusya kabul etmiştir. Bunun için Avrupalı devletler ile yakın ilişkiler kurulmaya çalışıldı.

---

²⁶⁵ Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 221.

²⁶⁶ Christopher Hill, "The Capability-Expectations Gap, or Conceptualising Europe's International Role", *Journal of Common Market Studies*, Cilt XXXI, Sayı 3, 2004, s. 307.

Rusya'nın önem verdiği konuların başında ekonomik güvenliğin diğere bir ifadeyle istikrarın ve refahın sağlanması gelmektedir. Bu amaçla AB ile ilişkilerin ülkenin karşılaşmış olduğu ekonomik problemlerin çözümünde önemli rol oynayacağı düşünülmektedir. 1990'dan sonra dönemin ilk yıllarında iyi olan Avrupa-Rusya ilişkileri, Rusya'daki iç siyasi gelişmeler ve Rusya'nın dışındaki gelişmeler sonucu değişmeye başladı. Putin'in Beslan'daki terör saldırısı sonrası Avrupa'yı hedef alan ulusalcı konuşması Rusya'nın önceki Batı ya da Avrupa yanlısı politikasından retorikte de olsa vazgeçerek daha realist politikalar takip etmesinin en büyük kanıtıdır.²⁶⁷

1994'den itibaren NATO'nun eski Doğu Bloğu üyesi Avrupalı ülkeleri üye olarak kabul edebileceğini duyurmasından sonra Rusya Federasyonu NATO'nun bu politikasını soğuk savaş döneminde olduğu gibi Rusya'yı çevreleme politikasının bir devamı olarak görmüştür. Ayrıca, Rusya'yı Doğu Avrupalı ülkelerinin kısa süre içerisinde Batı ile bütünleşmelerinin önemli ekonomik kayıplara da yol açması endişelendirmekteydi. Zira, Sovyet döneminin ekonomik entegrasyonu ve ekonomik bağımlılıkları nedeniyle aralarındaki ticari ilişkiler ve ticari bağımlılık kopacağı için büyük zararlara sebep olacağını düşünmekteydiler. Boris Yeltsin Aralık 1994'de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde yaptığı konuşmada NATO'nun genişleme politikasını düşmanca bir tavır olduğunu belirtmiştir.²⁶⁸

---

²⁶⁷ Arkady Moshes, "Uncertain Partnerships; Russia's Relations with NATO and EU After the Double Enlargement", **International Security Today**, Mustafa Aydın ve Kostas Ifantis der., Ankara, SAM Papers, 2006, s. 168.

²⁶⁸ Haydar Çakmak, **Avrupa Güvenliği**, Ankara, Akçağ, 2003, s. 246.

AGSP'ye yönelik Rusya'nın ilk tepkisi ihtiyatlı olmuştur. Bununla beraber Rusya ile NATO arasındaki ilişkilerin gerginleşmesi, AGSP ile ilgili AB bünyesinde gerçekleştirilmeye çalışılan çabaların desteklemesine neden olmuştur. Çünkü böylece AB uluslararası alanda bağımsız bir aktör haline gelecek ve ABD'nin Avrupa güvenliği ve NATO'daki öncü rolü erozyona uğrayacaktır. Bu sayede de Rusya tekrar eski güçlü konumuna daha kolay ulaşabilecektir. AGSP'yi geliştirmeye yönelik ilk dönem gelişmelerden beri Rus dış politikası, AB ile güvenlik alanında iki taraflı işbirliğinin korunması konusunda sağlam bir diyalog kurmuştur. AB'nin bu politikaya cevabı, Ekim 2000'de Paris'te yapılan AB-Rusya Zirvesi'nde gelmiştir. Bu Zirvede AB ile Rusya arasında savunma ve güvenlik alanlarında danışmalarda bulunmanın açık tutulacağı ilan edilmiştir. Rusya, AB tarafından gerçekleştirilecek olan barışı destekleme operasyonlarına katkıda bulunmayı ve planlama sürecine katılma konusunda hazır olduğunu bildirmiştir. Ayrıca BM veya AGİT tarafından idare edilecek bu gibi operasyonları da destekleyeceğini ifade etmiştir. Bir yıl sonra Rusya, AGSP'nin temel karar alma organı olan PSC ile aylık değerlendirmelere katılan ilk üye olmayan ülke durumuna gelmiştir.²⁶⁹

11 Eylül saldırılarının doğurduğu güvenlik alanında işbirliği ve yakınlaşma ihtiyacı kapsamında özellikle terörizm alanında ilişkilerin geliştirilmesi gündeme gelmiştir. Bunun yanında Danilov AB'nin bu dönemde olası bir ABD-Rusya yakınlaşmasını kendi uluslararası güvenlik çıkarlarına ters bulmasının da gelişen işbirliği ortamına olumlu yansıdığını ileri sürmüştür.²⁷⁰

---

²⁶⁹ "The EU's Relations with Russia: EU-Russia Summit, Paris, 30 October 2000" **The Council of the European Union**, 2000,

<http://ec.europa.eu/external_relations/russia/summit_30_10_00/statement_en.htm> (27.8.2007)

²⁷⁰ Dmitry Danilov, "Russia and European Security", **What Russia Sees**, Dov Lynch der., Paris, European Union Institute for Security Studies, 2005, s.87.

Rusya'nın AB ile olan ilişkileri, NATO ile olan ilişkilerinden daha gerçekçi olmuştur. Moshes AB-Rusya ilişkisini “işbirliği yapan rakipler” şeklinde tanımlamıştır.²⁷¹ Rusya, ABD odaklı tek kutuplu bir politik ve askeri sistemin dünya barışını tehdit eden en önemli etken olarak görmektedir. Rusya kendisinin ABD'den daha fazla Avrupa güvenliği ile ilgili olduğunu düşünmekte ve ABD'siz bir Avrupa arzulamaktadır. Forsberg'e göre ilişkinin belli bir seviyeyi aşamamasının nedenleri, ABD'nin AB güvenlik konularında etkin role sahip olması, taraflar arasındaki siyasi ve bürokratik diyalogun yetersizliği, değer ve stratejik kültür farklılıklarıdır. Tüm bu etkenlerin bir sonucu olarak tarafların birbirlerinin gücü ve statüsü konusunda yanlış algılamalara sahip olduğunu savunan Forsberg, Rusya'nın eğer AGSP'nin etkin bir ortağı olmak istiyor ise kendisinin Avrupa güvenliğine bir tehdit oluşturmadığını Avrupalılara inandırması gerektirdiğini ifade etmektedir.²⁷² Rusların geçmişte Avrupa'da güvensizliğin en önemli faktörü olduğunu hatırlayarak bugün gelinen noktanın önemli olduğunu düşünebiliriz.²⁷³ Ancak güvenlik alanındaki ilişkilerin mevcut seviyeden daha ileri gitmesi kısa ve orta vadede zor olduğu değerlendirilmektedir.

---

²⁷¹ Moshes, “Uncertain Partnerships...”, s. 176.

²⁷² Tuomas Forsberg, “The EU-Russia Security Partnership: Why Opportunity was Missed”, **European Affairs Review**, Cilt IX, Sayı 2, Haziran 2004, s.248-249.

²⁷³ Çakmak, **Avrupa Güvenliği**, s. 253.

E. KÜRESEL AKTÖRLÜK ARAYIŞI YOLUNDA ÇIKAN TEMEL SORUNLAR

Kendi güvenlik sistemini kurmak ve etkin bir güç haline getirmek için 1950’li yıllardan beri çaba içerisinde olan AB, bu yolda birçok problem ile karşılaşmış ve karşılaşmaya da devam etmektedir. Ortak bir güvenlik ve savunma politikası oluşturmak ve bu politikayı sorunsuz sürdürmek AB gibi bir yapıda zor görünmektedir. AGSP’nin istenen düzeyde geliştirilmesinin önündeki temel engelleri şu şekilde izah edebiliriz.

1. Askeri İmkânsızlıklar Ve Yetersizlikler ile NATO’ya Bağımlılık

AB, Helsinki Zirvesi’nde Avrupa savunma sanayinin yeniden yapılandırılması çabalarının artırılmasını kararlaştırmıştır. Bununla askeri yapıların ve personelin kriz durumlarına etkili ve hızlı bir biçimde müdahale edecek şekilde yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Çünkü AB üyesi devletler, askeri yapılarını ve stratejilerini genel bir konvansiyonel saldırıya göre hazırlamışlardır. AB üyesi devletlerin 1990’lı yılların başından itibaren kara kuvvetlerinde önemli sayıda personel indirimine gitmiş olmaları bir başka zorluktur.²⁷⁴ Bu yetersizliklerin aşılması, AB üyesi devletlerin askeri kapasitelerini artırmalarına ve savunmaya daha fazla kaynak ayırmalarına bağlıdır.

---

²⁷⁴ Bülent Sarper Ağır, “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Güvenlik Düzenine Kurumsal Bir Bakış”, **Avrasya Dosyası, Güvenlik Özel**, Cilt IX, Sayı 2, Yaz 2003, s. 117.

AB, 1999 Helsinki Zirvesi'ne kadar küresel güç sevkıyatı iddiasında değildi. Helsinki Zirvesi'nde oluşturulan Temel Hedef kapsamında AB 60 gün içinde konuşlandırılabilir olan 60,000 kişilik bir birlik kurmayı kararlaştırmıştı. Kolordu büyüklüğündeki bu birlik, Petersberg Görevlerini üstlenecekti. O esnada bu düşünce, adeta Avrupa'nın güvenlik ve savunma konularındaki tüm zayıf noktalarının çözümü olarak övülmekteydi. Geçen seneler bu hedeflere ulaşmanın gerçekçilikten ne kadar uzak olduğunu gösterdi. Bretherton ve Vogler'e göre AB'nin bu planlamayla küresel iddiasını nitelik ve sevkedilebilirlik yönünden değil, fakat nicelik yönünden ortaya koymuştu.²⁷⁵ 60,000 kişilik bir sayı göze çarpan bir unsurdu. Bu bağlamda Bretherton ve Vogler Temel Hedef'in sayı olarak gerçekleştirilebileceğini, çünkü AB devletlerinin elinde gerekenden fazla sayıda asker bulunduğunu belirtmişlerdir. Onlara göre sorun bu sayının bir kolordu gibi hareket edebilmesini sağlayabilmektir. Bu bağlamda AB içinde sağlam bir emir komuta zinciri, sevkedilebilirlik ve manevra yeteneği, kalıcı lojistik desteğin sağlanması gibi hususlar henüz istenen seviyede değildir.²⁷⁶ Böylece Mayıs 2004'te GAERC tarafından şekillendirilen Temel Hedef 2010 ile birtakım değişikliklere gidilmiştir. Hedef kapsamında öngörülen Muharebe Grupları tabur büyüklüğünde olacak ve hızlı bir şekilde sevkedilebileceklerdi.²⁷⁷ Bu elbette önemli bir gelişmedir. Aynı zamanda AB'nin askeri yetenekleri konusuna daha gerçekçi yaklaştığının bir göstergesidir.

---

²⁷⁵ Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 205.

²⁷⁶ Ibid., s. 205.

²⁷⁷ "Headline Goal 2010 approved by General Affairs and External Relations Council on 17 May 2004 endorsed by the European Council of 17 and 18 June 2004", **The Council of the European Union**, 2004, <<http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/2010%20Headline%20Goal.pdf>> (25.8.2007)

AGSP'nin en büyük problemlerden biri de ciddi oranda kaynak eksikliğidir. Bu durum, AGSP'yi askeri veya barış koruma güçlerinin ihtiyaç duyduğu yeterli düzeyde eğitilmiş askerden yoksun bırakmaktadır.²⁷⁸

Atlantik İttifakı, Avrupa'nın ilerideki savunma ve güvenlik politikasını, kendisine bir rakip veya tehdit olarak telakki etmeye devam etmektedir. Ama AB ve NATO'nun savunma imkânları aynı madalyonun iki yüzü gibidir. Atlantik İttifakı'nın ve AB'nin yakın zamanlarda gerçekleşen iki genişleme hamlesinden sonra oluşan tabloda AB'ye üye 25 devletin 19'u NATO, NATO'nun 26 üyesinden 19'unun da AB üyesi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, bir taraftaki olanakların gelişmesi diğer tarafı da etkilemektedir.²⁷⁹

Avrupa'nın güvenlik ve savunma politikasını etkileyen en büyük engeller; gerçekçi olmayan büyük beklentiler, tecrübesizlik ve çoğu durumda da soğuk savaş günlerinden beri esaslı bir şekilde yeniden yapılandırılmayan silahlı kuvvetlerdir. AB, küresel bir aktör haline gelmekte ciddi ise en büyük önceliği, savunma endüstrisi ve silahlı kuvvetlerinin yeniden yapılandırılması olmalıdır. Bu yapılmadan AGSP'nin saygınlığı sınırlı kalacaktır. AB'nin bu gibi konulardaki yetersizliği NATO'ya olan bağımlılığını bir anlamda mecbur kılmaktadır.

AB'nin tersine NATO tamamen savunma ve güvenlik amacıyla tasarlanmış bir örgüttür ve büyük çaplı savaşlara her zaman hazırdır. Bunun yanında AB 'nin terörizme karşı geliştirdiği duruş çoğu görüş tarafından yeterli bulunmamaktadır.

---

²⁷⁸ Judy Dempsey, "Aktörler ve Tanıklar (Söyleşi)", Nicole Gnesotto der., **AB Güvenlik ve Savunma Politikası** içinde, s. 23.

²⁷⁹ Ibid., s. 24-25.

Terörizm kapsamlı olarak NATO'nun çatısı altında ele alınmış ve terörle mücadeleye karşı askeri mücadele kararlığı 2002'deki Reykjavik'teki Zirvesi'ndeki bildiriye yansımıştır.²⁸⁰ Crowe'a göre AB liderleri'nin Kosova Krizi sırasında güç sevkıyatı söylemleriyle Miloseviç'i korkutma çabalarıyla başlayan NATO rolüne bürünme çalışmaları bugün kabullendikleri sınırlarla sona ermiştir. Bu sınırlar AB'nin Petersberg Görevlerini yerini getirebileceğini, fakat NATO'nun savaş ve askeri müdahale için mutlaka gerekli olduğunu belirtmektedir. Yani Kosova'da retorikte başlayan güç kullanımı iddiaları pratikte kriz yönetimi ve çatışmaların önlenmesine dönüşmüştür. Crowe bu duruma örnek olarak Makedonya'daki NATO Allied Harmony operasyonuna AB'den 500'den az asker sağlanmasını göstermektedir.²⁸¹

Crowe'un bu konuda yaptığı başka bir ilginç saptama da başarılı olan AB misyon ve operasyonlarının çoğunda AB üyesi olmayan devletlerle koordinasyonun büyük katkısı olduğudur. Bu koordinasyonun başarısı da Solana'nın şahsi diplomatik becerilerinden kaynaklanmaktadır.²⁸²

NATO'ya bağımlılık konusunda başka bir ifade de Korgeneral Leakey'den gelmiştir :

“ Berlin Plus hala gerekli çünkü ortak kullanılan yedekler var. Bu çok önemli. Berlin Plus işe yarıyor çünkü Brüksel'den operasyon karargahına kadar komuta ve kontrolün çoğu hala SHAPE tarafından sağlanıyor. Berlin Plus bu; onsuza olamazsınız.”²⁸³

---

²⁸⁰Crowe, “A Common Foreign ...”, s. 539.

²⁸¹ Ibid., s. 540.

²⁸² Ibid., s.541.

²⁸³ “Söyleşi: Korgeneral David Leakey...”

Leakey, bu cümleleriyle NATO'yla koordineli yürütülen Berlin Plus faaliyetlerinin önemini vurgulamış, Berlin Plus'un övülmesi yoluyla NATO'ya bağımlılığın dolaylı bir itirafını yapmıştır.

2. AB İçindeki Görüş Ayrılıkları

AGSP'ye sorun çıkartan diğer bir husus, güvenlik ve savunma politikasının rolü konusunda Londra ve Paris arasında ortaya çıkan belirsizliktir. İdeolojik açıdan, İngiltere hala AGSP'yi Avrupa'nın askeri imkânlarını iyileştirecek ve Transatlantik bağlantıyı kuvvetlendirecek bir yol olarak görmektedir. Bunun yanında İngiltere askeri müdahaleler ve barışı koruma operasyonlarında açık bir Amerikan liderliğini ve desteğini savunmaktadır. Fransa ise uzun dönemde Avrupa'nın bağımsız savunma gücüne sahip olabileceğine ve olması gerektiğine inanmaktadır.²⁸⁴ Federalist devletler olan Benelüks ülkeleri ve İtalya Fransa'nın bu yaklaşımına destek vermektedirler. Bir NATO üyesi olan Danimarka AB'nin güvenlik ve savunma konusuna eğilimine karşı çıkararak AGSP dışında kalmayı tercih etmiştir. Bunun yanında NATO üyesi olmayan AB üyeleri İsveç, Finlandiya, İrlanda ve Avusturya da AGSP'nin şart olduğunu ancak insani yardım ve kurtarma, çevre konuları, kriz yönetimi ve çatışmaların önlenmesi gibi yumuşak güvenlik konularıyla sınırlı kalmasını istemektedir.²⁸⁵

Maastricht Antlaşması ile AB'nin ortak politikaları arasına sokulan dış politika ve güvenlik konuları, uluslararası yönetim mekanizmalarının dışında

---

²⁸⁴ Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 203.

²⁸⁵ Ibid., s. 203.

bırakılmıştır. Dış politika ve güvenlik konuları ile ilgili karar alma sürecinde hükümetler arası konferanslar sistemi benimsenmiştir. Bu anlamda, tek bir Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası'ndan çok üye ülkeler arasında işbirliğine ve koordinasyona vurgu yapılmıştır. Bu durum, tek bir üye devletin ODGP kararlarının uygulanmasını engelleyebileceği anlamına gelmektedir.²⁸⁶ ODGP'nin etkinliğinin sınırlı olması ve dağınık bir görünüm taşıması bundan kaynaklanmaktadır. AB üyesi ülkelerin birbirinden çok farklı taleplerinin en düşük ortak paydada uzlaşısı sonucu oluşan ODGP, ne üye ülkeleri tatmin etmiş ne de AB'nin dış dünyadaki “ekonomik dev-siyasi cüce” imajının değişmesine katkı sağlamıştır.

AGSP'nin hükümetlerarası bir niteliğe sahip olması ortak bir Avrupa tutumu olasılığını güçlendirmektedir. Çünkü hükümetlerarası yaklaşım bir uyum kümesi kadar bir uyumsuzluk kümesini de kapsamaktadır. Farklı ulusal çıkarlar AGSP alanındaki müzakerelere yansımakta, varılan uzlaşma minimal olmaktadır.²⁸⁷

3. Bütçe Durumu Ve Genişlemenin AGSP'ye Etkileri

AGSP önündeki engellerden bir diğeri de AB üyesi devletlerin parasal katkı konusundaki sorunlardır. Çünkü AB üyesi devletler savunma bütçelerini ortalama %30–40 oranında artırmak zorundadırlar. Bununla birlikte, Maastricht Ekonomik Kriterleri'ni karşılamak amacıyla savunma harcamalarını ortalama %20 düzeyinde düşürmüş olan üye devletler, önemli bir çıkmaz ile karşı karşıyadırlar. Bu nedenle,

---

²⁸⁶ Ağır, “Soğuk Savaş...”, s. 118.

²⁸⁷ Winn, “CFSP, ESDP...”, s. 156.

AB'yi göz önünde bulundurmadan savunma alanında daha fazla harcama yapmak önemli bir sorun teşkil etmektedir.²⁸⁸

Savunma harcamalarındaki bu durum küresel düzeye de yansımaktadır. AGSP bütçesi oldukça düşük düzeydedir. 2003 rakamlarına göre ABD savunma bütçesi 330 milyar Euro'dur. Öte yandan AB'nin 25 üyesinin(Romanya ve Bulgaristan hariç) toplam bütçesi 180 milyar Euro yani ABD bütçesinin yaklaşık yarısı kadardır.²⁸⁹ Görüldüğü gibi ABD ve AB arasında ekonomik ve ticari açıdan oluşturulan dengeli ilişki güvenlik ve savunma alanında mevcut değildir. Avrupalıların güvenliklerini sağlayabilmeleri için daha fazla kaynak tahsis etmesi ve daha fazla kararlılık göstermesi gerekir.²⁹⁰

AB'ye Mayıs 2004'te üye olan devletler Birliğin bütçesine de ek külfetler getirmişlerdir. Bu ülkelerin Maastricht Kriterlerini karşılayabilmeleri için Birlik tarafından yapılan yardımlar Birlik bütçesini iyice zor duruma sokmuştur. Bunun yanında Winn genişleme sürecini hem bir çözüm hem de bir yük olarak görmektedir. Geçmişte Doğu Avrupa'dan gelen güvenlik tehditleri ışığında, Komünizm'den yeni çıkmış rejimlerin AB değerleri rehberliğinde yeniden şekillendirmesi AB için bir öncelik haline gelmiş, bu çerçevede genişleme bir çözüm olarak seçilmiştir. Potansiyel kriz ve çatışma bölgelerini içine almak ve yaklaşmak yoluyla AB güvenlik sahasını da genişletmeyi hedeflemiştir. Bu genişleme kesinlikle NATO'nunkinden daha kapsamlıdır. Fakat farklı rejim ve ekonomik yapıları ODGP sahasına da olumsuz yansıtacaktır. Çünkü Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri (MDAÜ) siyasi,

---

²⁸⁸ Ağır, "Soğuk Savaş...", s.117-118.

²⁸⁹ Bretherton ve Vogler, **The European Union...**, s. 205.

²⁹⁰ Çakmak, **Avrupa Güvenliği...**, s. 243.

sosyal ve ekonomik kalkınmada hala AB standartlarına çok uzaktır. Bu durum da AGSP dahil bir çok alandaki homojenliği zorlaştırmaktadır. Beklenen yeni güvenlik tehditlerinin Genişleme kapsamındaki ülkelerin buldukları coğrafyalarda olasılıklarının yüksek olması bu durumu daha da karmaşık hale getirmektedir.²⁹¹

Ayrıca genişlemenin etkisiyle AB, ABD gibi güvenlik ve savunma alanında dışa açık ve aktif politikalar yürütmekten ziyade, daha çok içe yönelik ve vatandaşlarının refahını artırıcı politikalar izlemektedir. Savunma ve güvenlik alanına bütçeden daha fazla para ayrılması, halkın refah seviyesinin ve yaşam kalitesinin düşmesi anlamına geleceğinden, AB üyesi ülke vatandaşları bu tarz girişimlere karşı çıkmaktadır.

4. Siyasi Otorite Ve Koordinasyon Eksikliği

Meunier'e göre ortak paydanın minimum seviyede olması AB içindeki yenilikçi önerilerin kabulünü ve ulusal tavizler verilmesini engellemektedir. Söz konusu ortak paydanın düşük seviyede olması ikinci sütundaki politikaları bir belirsizliğe sürüklemektedir.²⁹² AB içerisinde üye ülkeler arasında ortak politikalardan söz etmek, özellikle dış politika ve savunma alanlarında, pek mümkün gözükmemektedir. AB karar mekanizmasının yapısından da kaynaklanan bu durumun belki de en önemli nedeni üye ülkelerin farklı çıkarlara ve farklı askeri geleneklere sahip olmalarıdır. Söz konusu farklılıklar AGSP'yi sınırlamaktadır. Tabloya bir de

---

²⁹¹ Winn, "CFSP, ESDP...", s. 157.

²⁹² Sophie Meunier, "What Single Voice?", **International Organization**, Cilt LIV, Sayı 1, 2000, s.133.

yeni katılan üye devletleri katarsak AB'nin siyasal alanda iradesinin ne kadar zayıf kaldığını görürüz.

AGSP, NATO'daki ABD liderliği gibi bir liderliğe ya da tek bir hükümet başkanı gibi hareket eden bir otoriteye sahip değildir. Bunun yanında AGSP sürecinde tekerler Brüksel'de dönmekte, müzakereler PSC'de yapılmakta, kararlar Konsey'de alınmaktadır. Fakat söz konusu kararların uygulanmasında bir çok aksaklıklar meydana gelmiş ya da sonuçlar dışarıdan gelen destek sayesinde alınabilmiştir.²⁹³ Halbuki, etkin bir küresel aktör olmak için alınan kararların en iyi şekilde uygulanması gerekmektedir.

Siyasal irade eksikliğinin en son örneğini ABD'nin 2003'de Irak'a müdahalesi esnasında Birlik içinde yaşanan gelişmeler göstermiştir. Birlik içerisinde bir grup üye ABD'yi ve operasyonunu desteklerken bir diğer grup üye ise buna karşı çıkmıştır. Avrupa ülkeleri tek bir "Avrupa Devleti" gibi hareket edemedikleri ve dış politika, savunma ve güvenlik konularında ulusal çıkarlarını farklı gördükleri için ortak bir siyasi irade de sergileyememiştir. Böylece, Irak Krizi karşısında ortak bir politika oluşturulamamıştır ve tepki en alt düzeyde olmuştur. Hatta krizin en üst seviyeye tırmanmasına kadar AB içinde konuya ilişkin ne bir Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER) ne de bir Bakanlar Konseyi toplantısı gerçekleştirilmiştir. Ortaya çıkan tek somut sonuç yüzeysel tartışmalar sonucunda AB'nin Irak sorununun farkında olduğunu belirten bildirisi olmuştur.²⁹⁴ BM Güvenlik Konseyi'nin iki daimi üyesi

---

²⁹³ Crowe, "A Common Foreign ...", s. 541.

²⁹⁴ Ibid., s. 535.

İngiltere ve Fransa da sorunun BM platformuna taşınması çabaları dışında bir girişimde bulunamamışlardır.²⁹⁵

AB'yi oluşturan ülkelerin, AGSP'yi daha güçlü kılabilmeleri için, ortak değerler ve amaçlar etrafında toplanmaları ve aralarındaki farklılıkları bir an önce gidermeleri gerekmektedir. Güçlü bir yapılanma oluşturmaları ve küresel bir aktör olarak hareket edebilmeleri için bu şarttır. Avrupalı ülkelerin aralarındaki farklılıklar yüzyıllardır devam etmektedir ve imparatorluklardan ayrılıp birer bağımsız devlet olmaları da bu farklılıklar nedeniyle gerçekleştiğinden, kısa sürede bunların uyumlaştırılması beklenmemelidir. Dolayısıyla, AGSP'nin bu sorundan kaynaklanan kırılganlığı devam edecektir.

---

²⁹⁵ Ibid., 535.

SONUÇ

Temelleri İkinci Dünya Savaşı sonrası konjonktürel gelişmeler ile kıtasal savunma ve güvenlik kaygısına dayanan Avrupa bütünleşme süreci günümüze kadar ekonomik alanda kayda değer ilerlemeler kaydetmiş olmasına karşın, siyasi boyutta aynı başarıyı yakalayamamıştır. Bu durumun temel sebebi, AB üyesi ülkelerin bütünleşmenin ayrılmaz bir parçası olarak algıladıkları ortak dış politika ve güvenlik politikası alanlarını, dolayısıyla da AGSP'yi Topluluklar karar mekanizması içine almada tereddüt etmeleridir. Bir başka ifade ile Avrupa bütünleşmesinin ekonomik boyutundan farklı olarak siyasi ve güvenlik boyutlarında AB ülkeleri arasında henüz bir mutabakat sağlanamamıştır. AGSP'nin etkinliğinin sınırlı olması ve dağınık bir görünüm taşıması bundan kaynaklanmaktadır. AB üyesi ülkelerin birbirinden çok farklı taleplerinin en düşük ortak paydada uzlaşısı sonucu oluşan AGSP, ne üye ülkeleri tatmin etmekte, ne de AB'nin uluslararası arenadaki “ekonomik dev-siyasi cüce” imajının değişmesine katkı sağlamaktadır.

Üye devletlerin ulusal çıkarları çerçevesinde ortaya koydukları bireysel tercihler, AGSP'nin şekillenmesini sağlamaktadır. Bu nedenle de başlangıçtan bugüne kadar AGSP süreci, üye ülkelerin birbiriyle çelişen çıkarlarının dengelenmesi ve bir ölçüde de NATO'nun yakın takibi temelinde işlemiştir.

AGSP'nin mevcut hükümetlerarası yapısı, oluşum süreci ve içeriği de aslında ulusal çıkarların uzlaşısının vardığı düzeyi yansıtmaktadır. Üye ülkeler AB'nin Avrupa ve dünyada etkinliğini artırmak için, Petersberg Görevleri olarak da bilinen

insani görevler ve barışı koruma görevleri, kriz yönetimi ve barış gücü operasyonları alanlarında işbirliği yapmayı, bu tip faaliyetler içerisinde aktif olarak yer almayı ulusal çıkarları bakımından yararlı görmüşlerdir.

Avrupa'da güvenlik, Soğuk Savaş dönemi boyunca tabu olarak değerlendirilmiş, NATO dışında yeni arayışlar olmamıştır. Gerçekten de NATO bu dönemde Avrupa güvenlik ve savunmasının ana kurumu olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Avrupa için en büyük tehdit SSCB/Komünizm tehlikesi olduğundan, Batı Avrupa güvenlik mekanizmasını NATO'ya dolayısıyla ABD'ye dayamıştır. Bu dönemde kurulan BAB fazla etkili olmamış, NATO asli güvenlik örgütü olarak Avrupa güvenliğini sağlamıştır. Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte Küreselleşme'nin şekillendirmesiyle Yeni Dünya Düzeni ortaya çıkmış, iki-kutupluluktan çok-kutuplu bir küresel sistem doğmuş ve tabiatıyla da güvenlik algılamaları değişmiştir. Bu dönemde farklılaşan ve artan tehditler Avrupa devletlerini yeni arayışlara itmiştir. Ayrıca bu dönem Avrupa kıtasında ve küresel düzeyde NATO'nun rolünün de sorgulanmaya başladığı dönem olmuştur. Bir grup NATO'nun Soğuk Savaşın bir ürünü olduğunu, SSCB tehdidine karşı kurulduğunu, SSCB'nin ve Varşova Paktı'nın dağılmasıyla beraber artık NATO'nun da işlevini yitirdiğini savunurken, bir diğer grup SSCB'nin dağılması ve Soğuk Savaşın bitişiyle beraber güvenlik tehditlerinin değiştiğini ve NATO'nun da değişen bu tehdit algılamalarına göre yeniden yapılanması gerektiğini, NATO'nun güvenliği sağlayacak temel ve en iyi organize olmuş savunma ittifakı olduğunu savunmuştur. Kısacası NATO'ya alternatif bir oluşumu savunanlar ile, Soğuk Savaş sonrası koşullara göre uyarlanmış yeni bir vizyonla şekillenmesiyle NATO'nun mevcut

rolünün korunacağını savunanları karşı karşıya görmekteyiz. Birlik içinde de cereyan eden bu tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Bu durum AGSP'nin küresel ve bölgesel bir güç olma yolundaki en ciddi engellerden biridir.

Avrupa ülkeleri her ne kadar savunma ve güvenliklerini NATO'dan ayrı olarak sağlama yoluna gitmek isteseler de sahip oldukları olanaklar açısından bunun sadece yumuşak güvenlik sorunlarına müdahale şeklinde olabileceğini de anlamışlardır. Zaten AGSP operasyonlarına baktığımızda bunların kapsamlı birer askeri operasyon olmaktan ziyade, çeşitli ölçeklerdeki polis misyonları şeklinde yürütüldüğünü görmekteyiz. “Barışın Dayatılması” eylemine henüz muktedir olamamış bir AGSP'nin küresel ve bölgesel caydırıcılığı da tartışma konusu olmaya devam edecektir.

NATO'nun 1995'te Bosna'daki savaşı kısa sürede sonlandıran harekatı ve 1999 yılında gerçekleştirmiş olduğu Kosova müdahalesi, NATO ile AB arasındaki askeri ve teknolojik boşluğun ne kadar büyüdüğünü göstermesi bakımından önemlidir. AB diplomatik yollardan sorunu çözmeye çalışırken, bitirici müdahale NATO'nun güç kullanılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu durumdan ders çıkaran Avrupalı ülkeler, bir taraftan NATO'dan ayrı bir savunma politikası geliştirmeye çalışırken, diğer taraftan aradaki bu açığı kolay kapatamayacaklarının farkına varmışlardır. NATO'nun desteği olmayan bir savunma ve güvenlik yapılanmasını kısa vadede gerçekleştirememeye ihtimaline rağmen, bu yöndeki çabalar da sürmektedir.²⁹⁶

---

²⁹⁶ Crowe, “A Common Foreign ...”, s. 539.

Günümüzde Avrupa ülkelerinin NATO'dan ayrı olarak kendi savunma ve güvenliklerini sağlayabilecekleri sorunsuz bir sistem kurmaları kısa ve orta vadede mümkün görünmemektedir. Bölgesel düzeyde bile tam anlamıyla istenen düzeyde olmayan bu mekanizmanın, kısa sürede küresel bir güvenlik aktörü olacağını söylemenin çok iddialı bir yaklaşım olacağı kanısındayım. Küçük çaptaki operasyonlar için bile AB, NATO imkan ve kabiliyetlerine ihtiyaç duymaktadır. Avrupa'nın güvenliği yaklaşık 60 yıldır NATO tarafından sağlanmaktadır ve bu durum yine kısa ve orta vadede böyle sürecektir. NATO artık sadece Avrupa-Atlantik bölgesinin savunmasını ve güvenliğini üstlenen bir örgüt olmaktan çıkmış, onun da ötesinde global bir savunma örgütü haline gelmiştir. Ayrıca Avrupa'nın NATO'dan tamamen kopması için öncelikle Birlik içerisindeki sorunlarını halletmesi gerekmektedir. Homojen ve dinamik bir kurumsal mekanizmanın teşkili hem siyasi iradenin görüş birliğine hem de önemli bir bütçe ve kaynak ayrılmasını gerektirmektedir.

Diğer yandan AGSP için ümit verici addedebileceğimiz girişim ve gelişmeler de söz konusudur. AB'nin, küçük çaplı da olsa, AGSP kapsamında bazı operasyonlar yapması Birliğin bu alanda uzun vadeli hedeflerinin olduğunun göstergesidir. Bugün için NATO'nun ve dolayısıyla ABD'nin askeri imkan ve kabiliyetlerine muhtaç olan AB, diğer taraftan gelecek için uzun vadeli planlar yapmaktadır. Üyeler tarafından algılanan motivasyonları ne olursa olsun, AGSP uzun vadede operasyonel kabiliyetlerini artırmak istemekte ve ortak bir Avrupa savunma ve güvenlik anlayışını yerleştirmeye çalışmaktadır. Söz konusu çabaların neticesi AB'nin küresel bir güç mü

olacağı yoksa sadece ekonomik anlamda bir topluluk olarak mı kalacağını da gösterecektir.

Düşünceme göre AB güvenlik ve savunma konularında hala bölgesel bir güçtür. Bu bağlamda küresel aktörlüğü NATO ve ABD'nin gölgesinden çıkamamıştır. Winn'in çok güzel ve basit bir biçimde betimlediği gibi mevcut küresel düzende "ABD savaşmakta, BM beslemekte ve AB fonlamaktadır."²⁹⁷ Dolayısıyla, AGSP'nin günümüz küresel güvenliğin sağlanması yönünde etkin biçimde rol alabilmesi için uzlaşma ve daha çok mali kaynağı dayanan kapsamlı bir reform ve ilerleme sürecinden geçirilmesi gerekmektedir.

---

²⁹⁷ Winn, "CFSP, ESDP..., s. 151.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ARMAOĞLU, Fahir, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Cilt I, 8.B.,Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992.

Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, Avrupa Birliği ve NATO İlişkilerinin Geleceği, Türkiye'ye Etkileri, İstanbul, Harp Akademileri Yayınları, 2001.

AYBET, Gülnur, **NATO's Developing Role in Collective Security**, Ankara, SAM, 1999.

AYDIN, Mustafa ve Kostas Ifantis, der., **International Security Today**, Ankara, SAM Papers, 2006

AYDOĞAN, Metin, **Avrupa Birliği'nin Neresindeyiz?**,14.B., İzmir,Umay, 2004.

BRETHERTON, Charlotte ve John Vogler, **The European Union As A Global Actor**, Londra, Routledge, 2006.

BRONSTONE, Adam, **European Security into the Twenty-first Century : Beyond Traditional Theories of International Relations**, Burlington, Aldershot, 2000.

BUHARALI, Can, **Avrupa Güvenliğinde AB ve Türkiye**, İstanbul, ARI, 2002.

CAMERON, Fraser, **The Future of Europe : Integration and Enlargement**, Londra, Routledge, 2004.

ÇAKMAK, Haydar, **Avrupa Güvenliği**, Ankara, Akçağ, 2003.

ÇEVİKBAŞ, Ahmet, **The European Union's Evolving Common Foreign and Security Policy**, Ankara, Bilkent University, 2002.

ÇOMAK, Hasret, **Avrupa'da Yeni Güvenlik Anlayışları ve Türkiye**, İstanbul, TASAM Yayınları, 2005.

DEDEOĞLU, Beril, **Uluslararası Güvenlik ve Strateji**, İstanbul, Derin Yayınları, 2003.

DINAN, Desmond, der., **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**, Cilt I-II., çev. Hale Akay, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2005.

DUKE, Simon, **The Elusive Quest for European Security**, Great Britain, Macmillan Press, 2001.

EU Security and Defence Policy-First Five Years(1999-2004), Paris, Institute for Security Studies, 2004.

ERDOĞDU, Hikmet, **Avrupa'nın Geleceğinde Türkiye'nin Önemi ve NATO İttifakı**, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2004.

EVERTS, Steven, **Shaping a Credible EU Foreign Policy**, Londra, CER, 2002.

GARCIA, Jorge J., Jess Clayton ve Christopher Hobley, **The Student's Guide to European Union**, Cambridge, Polity, 2004.

GNESOTTO, Nicole, der., **AB Güvenlik ve Savunma Politikası**, Emir Han Göral, Gülçin Koçbil, Hande Kolçak Köstendil, Mustafa Cenk Sanıvar (çev.), İstanbul, TASAM Yayınları, 2005.

GNESOTTO, Nicole, der., **EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)**, Paris ,European Union Institute for Security Studies, 2004

GÖZEN, Ramazan, **Turkey's Delicate Position Between NATO and ESDP**, Ankara, SAM, 2003.

GUTTMAN, Robert, der., **Europe In The New Century: Visions of an Emerging Superpower**, Londra, Lynne Rienner Publications, 2001.

GÜRKAYNAK, Muharrem, **Avrupa'da Savunma ve Güvenlik**, Ankara, Asil Yayınları, 2004.

GYARMATI, Istvan ve Theodor Winkler, der., **Post-Cold War Defense Reform : Lessons Learned in Europe and the United States**, Washington D.C., Brassey's, 2002.

HELD, D. ve A. McGrew, **Globalization/Anti-Globalization**, Cambridge, Polity Press, 2002.

HELD, D. ve A. McGrew, der., **The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate**, Cambridge, Polity Press, 2003.

HILL, Christopher ve Michael Smith, der., **International Relations of The European Union**, Londra, Oxford University Press, 2005.

HOWORTH, Jolyon, **Defending Europe : the EU, NATO, and the Quest for European Autonomy**, New York, Palgrave Macmillan, 2003.

KALDOR, M., **New & Old Wars: Organized Violence in A Global Era**, Cambridge, Polity Press, 1999.

KARAOSMANOĞLU, Ali ve Seyfi Taşhan, der., **The Europeanization of Turkey's Security Policy: Prospects and Pitfalls**, Ankara, FPI, 2004.

KAYAOĞLU, Barın, **The European Union and Turkey in the Realm of the Common Foreign and Security Policy**, Ankara, Bilkent University-The Department of Political Science and Public Administration, 2002.

KAYMAKÇI, Oğuz, **Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Ankara, Nobel Basımevi, Şubat 2005.

LEE, Stephen J., **Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980**, Savaş Aktur, çev., Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2002.

LEE, Stephen J., **Avrupa Tarihinden Kesitler 1494-1789**, Savaş Aktur, çev., Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2002.

LYNCH, Dov, der., **What Russia Sees**, Paris, European Union Institute for Security Studies, 2005.

McGOLDRICK, Dominic, **International Relations Law Of The European Union**, London, Longman, 1997.

MISSIROLI, Antonio, der., **Bigger EU,Wider CFSP, Stronger ESDP**, Institute for Security Studies Occasional Papers, Sayı. 34, Nisan 2002.

NATO Handbook, 50th Anniversary Edition, Brussels, Belgium, NATO Office of Information and Press, 1998.

NICOLL, William ve Trevor Salmon, **Understanding the European Union**, Harlow, Longman, 2001.

ÖZDAL, Barış ve Mehmet Genç, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Türkiye – AB İlişkilerine Etkileri**, Bursa, Aktüel, 2004.

ÖZDEMİR, Burak, **Avrupa'nın Güvenlik Yapısı ve Türkiye**, İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı, 2002.

ÖZKÖSE, Ö. Faruk, **European Security and Defense Policy and Its Implications for Turkey**, Ankara, Bilkent University, 2002.

PETERSON, John ve Helene Sjursen, der., **A Common Foreign Policy For Europe: Competing Visions Of The CFSP**, London, Routledge, 1998.

PIENING, Christopher, **Global Europe: The European Union In World Affairs**, London, Boulder, 1997.

PINDER, John, **The Building of the European Union**, Oxford, Oxford University Press, 1998.

REITER, Erich ve Heinz Gärtner, der., **Small States and Alliances**, New York, Physica-Verlag, 2001.

RUPP, Michael, **Avrupa Birliği'nin Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikası ve Türkiye'nin Uyumu**, İstanbul, İKV Yayınları, 2002.

SLOAN, Stanley R., **The United States and European Defence**, Paris, Western European Union Institute for Security Studies, Nisan 2000.

SMITH, Karen E., **European Union Foreign Policy In A Changing World**, Cambridge, Polity Press, 2003.

SMITH, Michael E., **Europe's Foreign and Security Policy: The Institutionalization of Cooperation**, Cambridge, Cambridge University Press, 2005.

SMITH, Martin A. ve Graham Timmins, der., **Uncertain Europe: Building a New European Security Order**, Routledge, 2001.

SOLANA, Javier, **A Secure Europe in A Better World: European Security Strategy**, Council of The European Union, 2003.

TEZOK, Funda, **AB'nizi Nasıl Alırdımız? Bir Türk Diplomatının Türkiye AET-AT-AB İlişkileri Üzerine Denemesi**, İstanbul, Büke Yayıncılık, 2003.

TÜRKER, Haşim, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası**, Ankara, Nobel Yayınevi, 2007.

ÜLGER, İrfan Kaya, **Avrupa Birliğinde Siyasal Bütünleşme: Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının Oluşumu**, Ankara, Gündoğan Yayınları, 2002.

WALLACE, Helen ve William Wallace, der., **Policy-Making In The European Union**, Oxford, Oxford University Press, 2000.

WHITE, Brian, **Understanding European Foreign Policy**, Palgrave, New York, 2001.

Makaleler

AÇIKMEŞE, Sinem A. “The Underlying Dynamics of the European Security and Defence Policy”, **Perceptions**, Cilt IX, Mart-Mayıs 2004, s. 119-147.

AĞIR, Bülent Sarper, “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Güvenlik Düzenine Kurumsal Bir Bakış”, **Avrasya Dosyası Güvenlik Özel**, Cilt IX, Sayı 2, Yaz 2003, s. 117-122.

ARCHİBUGI, D. ve I. Young, “Toward A Global Rule of Law”, **Dissent**, Sayı. 27-32, Bahar 2002, s. 26 - 36.

CANBAŞ, Fahrettin, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Rusya’nın Avrupa Güvenlik Politikası”, **Avrasya Dosyası Avrupa Birliği Özel**, C.V, Sayı. 4 (1999), s. 90-96.

CROWE, Brian, “A Common European Foreign Policy After Iraq?”, **International Affairs**, C. LXXIX, Sayı 3, 2003, s. 533-546.

DOVER, Robert, “The EU and the Bosnian Civil War 1992-95: The Capabilities-Expectations Gap at the Heart Of EU Foreign Policy”, **European Security**, Cilt XIV, Sayı.3, Eylül 2005, s. 297-318.

GORDON, Philip H., “Their Own Army? Making European Defense Work”, **Foreign Affairs**, Cilt LXXIX, Sayı 4, Temmuz-Haziran 2000, s.12-17.

HILL, Christopher, “The Capability-Expectations Gap, or Conceptualising Europe’s International Role”, **Journal of Common Market Studies**, Cilt XXXI, Sayı 3, 2004, s. 305-328.

HILL, Christopher, “Renationalizing or Regrouping? EU Foreign Policy Since September 2001”, **Journal Of Common Market Studies**, Cilt XLII, Sayı1, 2004, s. 143-163.

HUGHES, C. W., “Reflections on Globalisation, Security and 9/11”, **Centre For the Study of Globalisation and Regionalisation Working Paper**, Sayı. 105/02, Ağustos 2002, s. 15-32.

KASIM, Kamer, “NATO’ya ve ABD-AB İlişkilerine Etkisi Bakımından Ortak Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt I, Sayı 2, Bahar 2002, s.90- 98.

MEUNIER, Sophie, “What Single Voice?”, **International Organization**, Cilt LIV, Sayı 1, 2000, s.102-135.

MISSIROLI, Antonio, “Central European Between EU and NATO”, **Survival**, Cilt XLVI, Sayı 4, Kış 2004-05, s.121-136.

ÖZEN, Çınar, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Temel Özellikleri”, **ATAUM Bülten**, Kış 2000-2001, s.2-3.

ÖZEN, Çınar, “ESDP-NATO Relations: Considerations On The Future Of European Security Architecture”, **Milletlerarası Münasebetler Türk Yılığ**, Cilt XXXIII, 2002, s.231-255.

PATERSON, W. E., “Foreign Policy and Stability in West Germany”, **International Affairs**, Cilt XLIX, Sayı 3, Temmuz 1973, s. 413-430.

RYNNING, Stan, “Why Not NATO? Military Plannig in the European Union”, **The Journal Of Strategic Studies**, Cilt XXVI, Sayı 1, Mart 2003, s. 53-72.

“Treaty Establishing a Constitution for Europe”, **EU Security and Defence, Core Documents**, Institute for Security Studies, Paris, Cilt V, 2004, s.400-432.

TÜRBEDAR, Erhan, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Balkanlar ve Avrupa Birliğı”, **Stratejik Analiz**, Cilt III, Sayı 34, Şubat 2003, s. 65-70.

WINN, Neil, “CFSP, ESDP, and the Future of European Security: Whither NATO?”, **The Brown Journal of World Affairs**, Cilt IX, Sayı. 2, Kış-İlkbahar 2003, s.149-160.

Diğ er Kaynaklar

AGSP’ye İlişkin AB Konseyi Raporu

Avrupa Konseyi, Brüksel, 12 Haziran 2006.

“2597th General Affairs and External Relations Council Meeting Press Release”, **The Council of the European Union**, 12-13 Temmuz 2004,

<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/81416.pdf> (3.7.2007).

“AB’nin Acil Müdahale Gücü Operasyonel Oldu”, **T.C. Avrupa Birliğı Genel Sekreterliğı**, 5 Ocak 2007, <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=40819&l=1>> (30.8.2007).

“A Constitution for Europe:Chapter 3”, **Gateway to the European Union**, <http://europa.eu.int/constitution/en/part67_en.htm#a393> (28.5.2006).

“A Constitution for Europe:Chapter 4”, **Gateway to the European Union**, <http://europa.eu.int/constitution/en/part66_en.htm#a375> (28.5.2006).

“A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy”, **The Council of the European Union**, Brüksel, 12 Aralık 2003,

<<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>> (18.8.2007).

“Aceh Monitoring Mission-AMM”, **The Council of the European Union**, 2007, <http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=961&lang=EN&mode=g> (20.7.2007).

“AGSP Bilgi Notu”, **Avrupa Birliği**, <<http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?lang=0&ndx=9&ord=24&key=1163>> (11.5.2006).

“AGSP sorununda uzlaşma çıktı”, **Radikal**, 14 Aralık 2002, <<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=59655>> (15.5.2006).

“AMIS EU Supporting Action”, **The Council of the European Union**, 2007, <http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=956&lang=EN&mode=g> (20.8.2007).

“Brief Guide to The European Security and Defence Policy (ESDP)”, **Permanent Representation of France to European Union**, Aralık 2005, <www.rpfrance-ue.org> (28.1.2007).

“Brussels Declaraton on Combating Terrorism of 25 March 2004”, **Avrupa Birliği**, <<http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/DECL-25.3.pdf>> (8.7.2006).

“Brussels European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 24-25 Ekim 2002, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/72968.pdf> (2.6.2007).

“Brussels European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 16-17 Aralık 2004, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/83201.pdf> (2.7.2007).

“Chairman's Summary of the Meeting of the Euro-Atlantic Partnership Council in Foreign Ministers Session”, **NATO**, 30 Mayıs 2001, <<http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-076e.htm>> (9.6.2007).

“Cologne European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 3-4 Haziran 1999, <http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/kolnen.htm> (3.5.2007).

“Commission Proposal for a Council Framework Decision on combating terrorism”, **Statewatch**, <<http://www.statewatch.org/news/2001/sep/terrorism.pdf>> (2.7.2006).

“Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001”, **Avrupa Birliği**, <http://ec.europa.eu/justice_home/news/terrorism/documents/concl_council_21sep_en.pdf> (1.7.2006).

“Copenhagen European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 12-13 Aralık 2002,
<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/73842.pdf
> (2.6.2007).

“Council Decision of 22 January 2001 on the Establishment of the Military Staff of the European Union”, **The Council of the European Union**, 22 Ocak 2001,
<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/1_02720010130en00070011.pdf> (13.8.2007).

“Council Decision of 22 January 2001 Setting Up the Military Committee of the European Union”, **The Council of the European Union**, 22 Ocak 2001,
<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/1_02720010130en00040006.pdf> (13.8.2007).

“Council Joint Action 2004/551/CFSP of July 2004 on the Establishment of the European Defence Agency”, **The Council of the European Union**, 12 Temmuz 2004,
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/1_24520040717en00170028.pdf
> (9.6.2007).

“Council Common Position 2005/847/CFSP of 29 November 2005”, **Avrupa Birliği**,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/l_314/l_31420051130en00410045.pdf
> (2.7.2006).

“Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism”, **Avrupa Birliği**,
<http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2002/l_164/l_16420020622en00030007.pdf> (2.7.2006).

“EU Border Assistance Mission at Rafah Crossing Point in the Palestinian Territories (EU BAM Rafah)”, **The Council of the European Union**, 2007,
<http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=979&lang=EN&mode=g
> (23.8.2007).

“EU Draft Constitution- Provisions governing the Common Foreign and Security Policy (CFSP)”, **EUABC**, <http://en.euabc.com/upload/pdf/cfsp.pdf>, (10.8.2006).

“EU Gears Up To Fight Terrorism”, **BBC**, 21 Eylül 2001,
<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1554718.stm>> (21.11.2004).

“EU Integrated Rule of Law Mission for Iraq (EUJUST LEX)”, **The Council of the European Union**, 2007,
<http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=823&lang=EN&mode=g
> (20.7.2007).

“EU Military Operation in Bosnia and Herzegovina (EUFOR - Althea)”, **Avrupa Birliği**,
<http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=745&lang=en>
(3.3.2007).

“EU Military Operation in Former Yugoslav Republic of Macedonia”, **Avrupa Birliği**,
<http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=594&lang=en&mode=g>
(2.3.2007).

“EU Security Sector Reform Mission in the Democratic Republic of the Congo (EUSEC RD Congo)”, **The Council of the European Union**, 2007,
<http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=909&lang=EN&mode=g>
(24.8.2007).

“EU Troops Deployed In DR Congo”, **BBC**, 12 Haziran 2003,
<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/2985046.stm>> (21 Kasım 2004).

“European Union Military Staff”, **The Council of the European Union**, 2007,
<http://consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=279&lang=en&mode=g>
(14.8.2007).

“European Union Police Mission in Kinshasa (DRC) - (EUPOL KINSHASA)”, **The Council of the European Union**, 2007,
<http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=788&lang=EN>
(20.7.2007).

“European Union Police Mission in the former Yugoslav Republic of Macedonia (EUPOL PROXIMA)”, **The Council of the European Union**, 2007,
<<http://www.consilium.europa.eu/showPage.asp?id=584&lang=en&mode=g>>
(15.10.2006).

“Göteborg European Council Presidency Conclusions”, The Council of the European Union, 15-16 Haziran 2001,
<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en1.pdf> (9.6.2007).

“Headline Goal 2010 approved by General Affairs and External Relations Council on 17 May 2004 endorsed by the European Council of 17 and 18 June 2004”, **The Council of the European Union**, 2004,
<<http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/2010%20Headline%20Goal.pdf>>
(25.8.2007).

“Helsinki European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 10-11 Aralık 2001,
<<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cmsUpload/Helsinki%20European%20Council-Presidency%20conclusions.pdf>> (11.6.2007).

“History of WEU”, **Western European Union**, <<http://www.weu.int/History.htm>> (2.9.2006).

“Iraq: EU Wants Key Role For UN”, **BBC**, 17 Nisan 2003, <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2955377.stm>> (5.1.2007).

“Kuzey Atlantik Fayı Çatladı”, **Radikal**, 11 Şubat 2003, <<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=65773>> (2.7.2006).

“Laeken European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 14-15 Aralık 2001, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/68827.pdf> (11.6.2007).

“Ministerial Declaration of the Military Capability Commitment Conference”, **The Council of the European Union**, 22 Kasım 2004, <http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/misc/82761.pdf> (2.7.2007).

“NATO-AB İlişkileri Ekseninde Türkiye”, **Dışişleri Bakanlığı**, <<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/af/secure.htm#11>> (27.12.2005).

“NATO Washington Summit Communiqué”, **NATO**, 23-25 Nisan 1999, <<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-064e.htm>> (22.5.2007).

“Nice European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 7-9 Aralık 2000, <http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00400-r1.%20ann.en0.htm> (8.5.2007).

“Press Release: Enhancing NATO-Ukraine Cooperation Short-term Actions”, **NATO**, 21 Nisan 2005, <<http://www.nato.int/docu/pr/2005/p050421e.htm>> (17.8.2006).

“Santa Maria de Feira European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 19-20 Haziran 2000, <http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm> (3.5.2007).

“Seville European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 21-22 Haziran 2002, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/72638.pdf> (2.6.2007).

“Söyleşi: Korgeneral David Leakey, Avrupa Birliği Askeri Personel Direktörü”, **NATO Dergisi**, Yaz 2007,

<<http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/turkish/interview.html#header>>
(21.8.2007).

“Supporting Bosnia On The Way To The EU”, **ESDP Newsletter**, Sayı 1, Aralık 2005, s. 21,
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/051214_NewsletterFinal.pdf>
(3.3.2007).

“The EU’s Relations with Russia: EU-Russia Summit, Paris, 30 October 2000” **The Council of the European Union**, 2000,
<http://ec.europa.eu/external_relations/russia/summit_30_10_00/statement_en.htm>
(27.8.2007)

“The Main Stages in the Institutional Reform of the European Union”, **Gateway to the European Union**, Ekim 2004,
<http://europa.eu.int/constitution/en/ptoc8_en.htm> (28.5.2006).

“Vienna European Council Presidency Conclusions”, **The Council of the European Union**, 11-12 Aralık 1998,
<http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00300-R1.EN8.htm>
(1.5.2007).

BAĞBAŞLIOĞLU, Arif, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Yapılanmalarının Tarihsel Arka Planı ve Son Gelişmeler**, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Avrupa Birliği Uzmanlık Programı 4ncü Dönem (Yayınlanmamış Bitirme Çalışması), Ankara, Ankara Üniversitesi, 2004.

DUKE, Simon, **The Convention, the draft Constitution and External Relations: Effects and Implications for the EU and its international role**, 2003/W/02, Maastricht, European Institute of Public Administration, 2003,
<http://www.eipa.eu/files/repository/product/20070829173121_2003w02.pdf>
(30.08.2007)

EVERTS, Steven, “Analysis: Europe’s Global Gamble”, **BBC**, 23 Mart 2001,
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/1237795.stm>
(30.5.2005).

GAMBLES, Ian, “European Security Integration in the 1990’s”, **European Union Institute for Security Studies**, Kasım 1991,
<<http://www.iss-eu.org/chailot/chai03e.html#chap2>> (1.8.2006).

GRANT, Charles, “Reviving European Defence Cooperation”, **NATO**, Kış 2003,
<<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue4/english/art2.html>> (3.6.2006).

HAINÉ, Jean-Yves, “ESDP: An Overview”, **European Union Institute for Security Studies**
<<http://www.iss-eu.org/esdp/01-jyh.pdf>> (30.8.2007)

HUNTER, Robert E, “NATO in the 21st Century: A Strategic Vision”, **Parameters**, (Yaz1998), s.15,
<<http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/98summer/hunter.htm>>
(28.12.2005).

LINDLEY-FRENCH, Julian, “Güçlü Bağlar”, **NATO**, Sonbahar 2003,
<<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue3/turkish/art2.html>> (17.8.2006).

LINDSTROM, Gustav, “Enter the EU Battlegroups”, **European Union Institute for Security Studies**, Şubat 2007, <<http://www.iss-eu.org/chailot/chai97.pdf>>
(3.8.2007).

LYNCH Dov, MISSIROLI, Antonio, “ESDP Operations”, **European Union Institute for Security Studies**, 2004, <<http://www.iss-eu.org/esdp/09-dvl-am.pdf>>
(13.10.2005)

MISSIROLI, Antonio, “ESDP Bodies”, **Institute for Security Studies**,
<<http://www.iss-eu.org/esdp/08-bodies.pdf>> (23.11.2006).

MORRIS, Chris, “The EU’s Military Ambitions”, **BBC**, 31 Aralık 2001,
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/world/2001/review_of_2001/1735223.stm>
(18.5.2005).

ORTEGA, Martin, “Petersberg tasks and Missions of the European Force”, **European Union Institute for Security Studies**, Aralık 2003,
<<http://www.iss-eu.org/esdp/04-mo.pdf>> (2.6.2006).

ÖZCAN, Mehmet, “AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası”, **USAİK**, 29 Ekim 2004,
<<http://www.turkishweekly.net/turkce/makale.php?id=18>> (4.6.2006).

PANTZ, Sylvie, “EUJUST THEMIS”, **ESDP Newsletter**, Sayı 1, Aralık 2005, s. 24,
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/051214_NewsletterFinal.pdf>
(18.4.2007).

POP, Adrian, “NATO ve Avrupa Birliği: İşbirliği ve Güvenlik”, **NATO Dergisi**, Yaz 2007, <<http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/turkish/art6.html>> (1.9.2007).

REYNOLDS, Paul, “Defence: Atlantic or European?”, **BBC**, 21 Ekim 2003, <<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/3210418.stm>>, (22.5.2005).

SMITH, Michael E., “The 'Europeanization' of European Political Cooperation: Trust, Transgovernmental Relations, and the Power of Informal Norms”, **Political**

Relations and Institutions Research Group Working Paper, Kasım 1996,
<<http://www.ciaonet.org/wps/smm01/>> (2.9.2006)

SOLANA, Javier “Europe’s Growing Role in World Security”, **Fresh Perspectives on Europe’s Security**, NDA Discussion Paper, 2004, s. 47-50,
<<http://www.forum-europe.com/publication/NDADigitalDiscussionPaper.pdf>>
(30.8.2007).

ÖZET

Ceylanoğlu, Altay, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası: Bölgesel Bütünleşmeden Küresel Aktörlüğe?, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Mustafa Aydın, 136 s.

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP), Soğuk Savaş sonrası NATO'nun yaşadığı geçici vizyon belirsizliği döneminde bölgesel savunma oluşumu fikri olarak yeniden canlanmıştır. Fakat bu fikrin altında her zaman NATO'ya alternatif bir küresel savunma ve güvenlik aktörlüğü niyeti olduğunu savunan görüşler çoktur. Fransa'nın başını çektiği Kıta Avrupacı görüş, bu niyetini çoğu zaman açıkça belli etmiştir. Buna karşın İngiltere'nin başını çektiği Atlantikçi grup ise , bu oluşumu NATO'dan bağımsız olarak görmemektedir. Her ne kadar kurumsal ve operasyonel olarak istenen düzeye gelinemediyse de, AGSP'nin St. Malo ve sonrası süreçte önemli bir ilerleme kaydettiği açıktır. Savunma ve güvenlik konularında Avrupa Birliği (AB) kendi özerk yapılarını kurmuş, Batı Avrupa Birliği (BAB) aracılığıyla sürdürdüğü faaliyetleri genişleterek kendi bünyesine katmıştır. Savunma ve güvenlik konuları da artık AB kurumsal yapısının bir parçası olmuştur. AB, NATO imkan ve kapasitesi ile planlama kabiliyetine garantili erişim konusu daha çözüme kavuşmadan bu adımları atarak güvenlik ve savunma konusuna geri dönülemeyecek şekilde dahil olmuştur.

Yapılan girişimler ve atılan adımlar AB'nin sivil bir güçten daha stratejik bir aktörlüğe doğru kayma eğilimini göstermektedir. Fakat AB'nin bölgesel güvenlik arayışından küresel aktörlük aşamasına geçişi ağır ve iddialı bir süreçtir. Çünkü kurumsallaşmanın yanında imkan ve yeterliliklerin kullanılması ya da tesisi önemli bir sorundur. Bu konulardaki muhatap NATO'dur. Bunun yanında AB üyesi olmayan Avrupalı NATO müttefiklerinin AGSP sürecine katılımı başka bir sancılı süreçtir. Diğer taraftan, AB içinde de istenen uzlaşma sağlanamamıştır.

AGSP'nin kuruluş parametreleri ve günümüzdeki gelinen nokta arasındaki mesafeye baktığımızda, bu oluşumun gelecekteki şeklinin neden AB hakkındaki başlıca tartışma konularından biri olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu tartışma sadece bölgesel değil, küresel bir çerçeveyi de kapsamaktadır.

ABSTRACT

Ceylanoglu, Altay, European Security and Defence Policy: From Regional Integration to Global Acting?, Master's Thesis, Advisor: Prof. Mustafa Aydın, 136 p.

At a period when NATO experienced an ambiguity in its Post-Cold War vision, The European Security and Defense Policy (ESDP) resurfaced as a notion of a continental security formation. However, there are many views arguing this notion always contained a will to become an alternative global defence and security actor in place of NATO. This will was occasionally declared by the defenders of "Continental Europe" idea led by France. Nevertheless, British pioneered "Atlantic defenders" envisage this organization dependant upon NATO's existence. Even though the ESDP has not attained the ideal institutional and operational levels, it's progress accomplished at the post-St.Malo process is obvious. In the fields of defence and security, The European Union (EU) has now constituted its own autonomous bodies and therefore integrated those fields to its structure, thereby enhancing the activities once performed by the Western European Union (WEU). Consequently, defence and security matters became an integral part of the EU Comitology. Although the EU has not yet settled the issues of availability to the facilities and capacities along with planning capabilities of NATO, it has irreversibly engaged in security and defence dealings through aforementioned initiatives.

Current initiatives and steps demonstrate the EU's inclination towards transformation from a civil power to a more strategic actor. However EU's transition from the quest of regional security to the phase of global actor is considered to be a difficult and pretentious process. Utilization of resources and foundation of facilities and capabilities are also major questions as well as institutionalization. The EU's addressee on those issues is NATO. Moreover, non-EU member European countries' integration to the ESDP process poses another problem for the Union. On the other hand the member states have not yet reached a compromise desired within the EU.

Looking at the distance between the foundation parameters of the ESDP and its current situation, we can easily discover why this formation is one of the main controversial issues regarding the EU. This debate embraces not only the regional framework, but a global framework.